14
Begroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2016 (34300-XV).

(Zie vergadering van 1 december 2015.)

De **voorzitter**:
Door mij zijn schriftelijke antwoorden ontvangen van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, viceminister-president en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op vragen, gesteld in eerste termijn.

Deze antwoorden zullen worden opgenomen in een bijvoegsel bij de Handelingen van deze vergadering.

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze editie.)

De **voorzitter**:
Ik heet de minister en de staatssecretaris van hartelijk welkom. Wij zijn toe aan de beantwoording in eerste termijn van de zijde van het kabinet. Voordat ik het woord aan de minister geef, heeft de heer Ulenbelt een punt van orde.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Voorzitter. De site van het UWV ligt er al twee dagen uit. Dat is een groot probleem. De heer Van Weyenberg en ik hebben de minister gisteravond gevraagd om voor de begrotingsbehandeling van vanavond daarop te reageren, maar wij hebben die brief niet gekregen. Ik wil graag weten wanneer die brief nu wel komt. Als hij niet komt, stel ik voor om het debat uit te stellen tot wij hem hebben ontvangen.

De **voorzitter**:
Laten wij met het eerste deel van uw oproep beginnen.

Minister **Asscher**:
Ik zal er zo een aantal dingen over zeggen. Als daar behoefte aan is, zal ik de Kamer voor de tweede termijn een brief doen toekomen.

De **voorzitter**:
Dat was niet de vraag van de heer Ulenbelt. Hij wil meteen antwoord.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Het is in die zin een politiek probleem dat er mensen zijn die zeggen dat de minister niet in control is. Wij vragen een brief over een storing die duizenden mensen deze twee dagen bezighoudt en dan komt de minister niet eens met een antwoord naar Kamer. "Ik kom erop terug" vind ik te weinig. Ik wil een verklaring waarom die brief er niet is en ik wil weten wanneer hij er dan wel kan zijn, bijvoorbeeld voor 20.00 uur.

Minister **Asscher**:
Ik was mij er niet van bewust dat ik geacht werd om daarover een brief te schrijven. Waarvoor mijn excuses. Dat is mij nu helder geworden en ik zal dat graag doen. Ik heb een mededeling voorbereid over de stand van zaken bij het UWV en die wilde ik in mijn betoog doen. Vandaar mijn aanbod om, als die mededeling onvoldoende zou zijn, de Kamer daar ook schriftelijk over te informeren.

De **voorzitter**:
Dan stel ik voor dat de minister die mededeling doet.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

☐

Minister **Asscher**:
Voorzitter. De website is sinds gisterenochtend slecht bereikbaar. Naar informatie van het UWV zijn er gisteren en vandaag nog wel enige duizenden inkomstenopgaven ontvangen, maar zijn veel mensen niet in staat geweest om hun opgave goed door te geven aan het UWV. De inkomstenopgave kan vanaf de eerste van de maand, dus gisteren, worden doorgegeven. Na ontvangst daarvan berekent en betaalt het UWV de WW-uitkering. Het heeft dus de hoogste prioriteit dat dit probleem wordt opgelost. Het UWV werkt hier samen met de softwareleverancier aan. Ik volg dit nauwgezet. Via het klantcontactcentrum, de UWV-website en UWV-webcare worden uitkeringsgerechtigden geïnformeerd over de problemen. Als de problemen niet op zeer korte termijn opgelost kunnen worden, schakelt het UWV over op een noodscenario. Daarbij garandeert het UWV dat iedereen uiterlijk de 14de de WW-uitkering heeft ontvangen. Degenen die hun inkomsten wel hebben doorgegeven, krijgen vanzelfsprekend eerder hun uitkering. Zodra er meer over te melden is, zal ik de Kamer daarover informeren.

De **voorzitter**:
Dan stel ik voor dat u nu even vertelt hoe u van plan bent om te gaan antwoorden.

Minister **Asscher**:
Allereerst dank ik de Kamer voor de zeer inhoudelijke en levendige eerste termijn van gisteren. Ik heb daarvan genoten. Het ging over belangrijke onderwerpen. Ik kan alleen maar beloven om mijn best te doen om daar in mijn beantwoording enigszins bij in de buurt te komen. Mijn antwoord bestaat uit twee delen. Het eerste deel gaat over werk en werkgelegenheid en het tweede over integratie en alles wat je daarbij kan betrekken. Daarna, als u dat wilt voorzitter, zou de staatssecretaris nog een aantal andere onderwerpen kunnen bespreken.

De **voorzitter**:
Zij is niet voor niets gekomen, maar gaat u verder.

Minister **Asscher**:
Zij en ik vinden het heel fijn als zij inderdaad niet voor niets is gekomen en straks het woord krijgt. Ik heb gehoord dat u strenge regels heeft afgekondigd, dus ik vraag het extra beleefd.

Voorzitter. Het kabinet wil meer werkgelegenheid. Het wil dat er goed werk is en wil een eerlijk speelveld zodat iedereen ook kans maakt op betaald werk. We zien dat het herstel is ingezet en dat ook de arbeidsmarkt aantrekt. Er is zes kwartalen achtereen sprake van banengroei, waarbij het aantal banen in deze periode met 150.00 toenam. We zien de uitzenduren stijgen net als het aantal vacatures. Ook werkgevers hebben de verwachting uitgesproken dat komend jaar de arbeidsmarkt verder aantrekt. De werkloosheid daalt sinds februari 2014 met 53.000 personen, maar minder snel dan de hele Kamer en het kabinet zouden willen. Eén van de redenen daarvoor is dat veel mensen die zich tijdens de crisis ontmoedigd terugtrokken van de arbeidsmarkt, nu weer goede moed krijgen en weer perspectief zien. Zij melden zich weer op zoek naar een baan. Op zichzelf is dat goed nieuws.

Maar voordat men denkt dat dit een goednieuwsshow is: nee, de werkloosheid is nog steeds te hoog. We zien dat niet iedereen die op zoek is naar een baan, die baan meteen vindt. De littekens van een diepe economische crisis zijn niet van de ene op de andere dag verdwenen. Vooral kwetsbare groepen hebben meer moeite om aan te werk te komen. Daar mogen wij ons niet bij neerleggen. Een baan biedt inkomen, maar ook eigenwaarde, voldoening en het gevoel erbij te horen. Meer werkgelegenheid is en blijft daarom prioriteit van het kabinet. Daarbij hebben wij in te zoomen op waar voor groepen in de werking van de arbeidsmarkt de problemen zitten en wat wij daaraan kunnen doen. Ik kan alle Kamerleden citeren die gisteren het woord hierover hebben gevoerd. Zij hebben hier in uiteenlopende bewoordingen over gesproken. Iedereen is het hier zeer over eens.

Wat doe je om meer werkgelegenheid te krijgen? Eerst moeten wij de economie zelf op orde zien te krijgen. Dat doet de overheid niet, maar zij kan wel voorwaarden scheppen. Dat heeft dit kabinet gedaan. De financiën zijn op orde en ook het groeivermogen. Dat is gerealiseerd via een aantal noodzakelijke hervormingen. In de tweede plaats hebben wij gekeken naar de kosten van arbeid, de lasten op arbeid. Men heeft gezien dat in de plannen voor volgend jaar een aanzienlijke lastenverlichting op arbeid wordt voorgesteld. In de derde plaats waren er specifieke hervormingen die zich op de arbeidsmarkt richtten. Denk aan de Wet werk en zekerheid en de Participatiewet. Ik noem ook wetten die daaraan raken, zoals de hervormingen rond de kindregeling. In de vierde plaats is er specifiek gekeken naar groepen waar een extra instrument voor nodig is, bijvoorbeeld subsidies, premiekortingen, begeleiding, matching of scholing. Op al deze hoofdpunten doet het kabinet voorstellen en heeft het al stappen gezet. Ik noemde al een stevig pakket aan wetgeving, dat — en daar ben ik zeer erkentelijk voor — met een grote meerderheid in deze en in de andere Kamer is aangenomen. Dat pakket bevatte aanzienlijke hervormingen. Die waren niet allemaal leuk. De heer Mulder zei terecht gisteren dat je het niet alleen met populaire maatregelen kunt doen. Dat is ook niet het gevoel wat ik eraan heb overgehouden, maar het was wel nodig om de boel weer aan de gang te krijgen.

Wij hebben dit ook kunnen doen door het draagvlak in de samenleving, door samen te werken met werkgevers en werknemers. Die veranderingen zijn door een Nederlandse aanpak doorgevoerd. We nemen ook nieuwe initiatieven om het herstel te stimuleren en de kans op werk te vergroten. Er wordt 500 miljoen geïnvesteerd in het lage-inkomensvoordeel. Dit is specifiek gericht op het verlagen van de kosten van arbeid, die hoog zijn voor mensen met een laag inkomen, waardoor werkgevers weer mensen in dienst nemen die anders misschien verdrongen zouden worden en op straat komen te staan. Er wordt 120 miljoen beschikbaar gesteld voor begeleiding van werk naar werk. Het maatwerk komt terug. Wij helpen ouderen op zoek naar een baan en wij bestrijden de jeugdwerkloosheid. Dankzij de lastenverlaging en koopkracht wordt er ingezet op 35.000 extra banen.

Maar na een crisis die zo diep was als de economische crisis die wij hebben gezien, met de dubbele dip, komt het herstel van de arbeidsmarkt langzamer op gang dan het aantrekken van de groei zelf. Je ziet dat er eerste wordt geïnvesteerd in bestaande capaciteit. Eerst worden de uren uitgebreid en worden uitzendkrachten geworven. Daarna ontstaan pas nieuwe vacatures. Je ziet het echter wel gebeuren. Ook in de voorspellingen voor volgend jaar zien wij een verdere groei van de werkgelegenheid met een vol procent. Dat zijn 90.000 personen die dan weer een baan kunnen vinden.

Met merendeel van de Kamer heeft niet alleen de hervormingswetten gesteund maar ook de specifieke maatregelen, de extra maatregelen. Soms hebben wij geëxperimenteerd door nieuwe dingen uit te proberen. Ik noem het Actieplan 50PlusWerkt. Ik noem ook de aanpak van de jeugdwerkloosheid. Velen in deze Kamer hebben daarvoor gepleit. Er werd zelfs geroepen om uitbreiding van financiële middelen. De heer Mulder, de heer Van Weyenberg en de heer Heerma gaven aan: ja, die maatregelen hebben wij gesteund, maar gaan ze ook renderen? Leveren zij ook wat op? Die vraag is terecht. Iedereen weet dat er in een economische crisis geen eenvoudige middelen zijn. Er is geen knop waar je op kunt drukken waardoor de banen als bij toverslag uit de hemel komen neergedaald. We moeten kijken wat het heeft opgeleverd en wat je bij een volgende crisis — laat die lang uitblijven, zo zeg ik tegen de heer Van Weyenberg — beter kunt doen.

Als het over werkgelegenheid gaat, gaat het natuurlijk over meer werk, over de kwantiteit, maar ook over de kwaliteit. Wij willen in Nederland goed werk. Wij willen dat mensen daar hun brood goed mee kunnen verdienen, dat er waardering voor is en dat het onder goede omstandigheden wordt verricht. Wij moeten doen waar wij goed in zijn in Nederland: waarde toevoegen met een hoge arbeidsproductiviteit; kwaliteit van arbeid.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik neem dat de minister straks veel uitgebreider ingaat op die plannen of was dit het?

Minister **Asscher**:
Ik ga zo zeker uitgebreider in op de onderscheiden plannen, zoals die voor ouderen en de sectorplannen.

De heer **Ulenbelt** (SP):
De minister schetst het beeld dat het allemaal de goede kant opgaat. Ik leg hem een tegenstelling voor. Er is 600 miljoen gereserveerd voor een sectorplan, sommigen noemen het een banenplan. Er staan 11.000 mensen op de wachtlijst voor een sociale werkplaats. Waarom verdwijnt dat geld in een put die geen baan oplevert? De minister erkent dat. Waarom gaat dat geld niet naar mensen die in de rij staan om te werken?

Minister **Asscher**:
Voor die sectorplannen hebben wij in overleg met de Kamer en de sociale partners geld vrijgemaakt. Juist door werkgevers en werknemers is er geld bijgelegd om mensen aan het werk te houden, om ze om te scholen en om ze te begeleiden van werk naar werk. Dat geld is ook om mensen voor te bereiden op een toekomst waarin de arbeidsmarkt steeds weer nieuwe dingen van werknemers vraagt. Daardoor zijn er duizenden mensen die weer jaren door kunnen, die hun baan houden, die 's avonds thuiskomen van hun betaalde baan. Dat is ongelooflijk de moeite waard. Bovendien zijn er daardoor duizenden jongeren in een leerwerkbaan begonnen, een plek die zij anders in deze crisisjaren niet gekregen zouden hebben. Met andere woorden, het is noodzakelijk om daarin te investeren en om niet weg te kijken. Wij mogen die sectoren niet in de steek laten. Heel veel sectoren in onze economie hebben zo'n plan gemaakt. In de regio's die zich daarvoor hebben ingezet, is energie ontstaan. Er zijn mensen met goede plannen gekomen en wij hebben ze met dat geld kunnen ondersteunen.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Het enthousiasme van de minister is treffend. Maar hij heeft gisten ook in de eerste termijn van de Kamer bakken van kritiek gehoord. Een minister van werkgelegenheid die geen werk levert, is toch een minister die niet doet waarvoor hij is neergezet? Als je met die 600 miljoen huizen had gebouwd, had je banen gehad. Als je het geld aan een sociale werkplaats had gegeven, had je banen gehad. Als je het in isolatie had gestopt, had je banen gehad. Nu zit heel Nederland met het idee: die Asscher is een aardige vent, maar die 600 miljoen heeft hij verbrand. Dat geld heeft geen baan opgeleverd! Waarom is dat niet naar de sociale werkplaatsen gegaan? Waarom zijn er geen huizen van gebouwd?

Minister **Asscher**:
Ik heb zojuist geschetst dat er wel degelijk meer banen komen nu het economisch herstel daar is. In de afgelopen zes kwartalen waren dat 150.000 banen. Volgend jaar zet die groei door. Dat zijn echte banen die ontstaan in de economie, in de marktsector. Die banen ontstaan omdat bedrijven er weer muziek in zien. Zij hebben weer vertrouwen in de toekomst. Zij investeren, groeien en nemen dus ook weer mensen aan. Het zijn echte banen voor echte mensen, maar daar konden wij niet op wachten. Wij hebben ook geïnvesteerd in mensen die op de schopstoel zaten, in oudere werknemers die er misschien uit moesten. Daar is naar gekeken en er is weer geïnvesteerd in hun ontwikkeling. Zij zijn soms begeleid van de ene naar de andere baan. Ik denk dat dit ongelooflijk belangrijk is. Dat heeft deze mensen weer perspectief gegeven om nog jaren een bijdrage te leveren op de arbeidsmarkt. Maar ik ben het helemaal met u eens: er zijn nog veel meer banen nodig en daar kom ik net op in mijn betoog.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Gisteren hebben wij een politiek debat gehad met de woordvoerder van een coalitiefractie over rapportcijfers. Ik wil vandaag focussen op de cijfers. Het is niet gelukt om al die werkzoekenden echt te helpen. De minister gaat straks in detail in op alle banenplannen. Er is 600 miljoen vrijgemaakt. Tot op de dag van vandaag is daar ongeveer een derde van benut; twee derde dus niet. Voor de bestrijding van de jeugdwerkloosheid is 300 miljoen vrijgemaakt. Een zesde is uitgegeven en de rest is inmiddels ingetrokken. Van de plaatsingsfees voor ouderen is maar een derde van het gewenste aantal gerealiseerd. Ik zeg dit met teleurstelling. De minister spreekt hier vol passie over die plannen, maar is hij het met mij eens dat dit niet is geworden wat wij er samen van hadden gehoopt?

Minister **Asscher**:
Als we publiek geld uittrekken in een tijd van schaarste en bezuinigingen, vind ik het heel belangrijk dat wij dat streng en zuinig uitgeven. Er zaten strenge eisen bij. Dat vonden wij ook verstandig. Wij gingen dit niet doen, als er niet vanuit de bedrijven zelf werd geïnvesteerd. Dat was een teken dat die bedrijven erin geloofden. Wij gingen dit niet doen, als er geen goed plan was, gebaseerd op de verwachtingen voor de arbeidsmarkt. Wij gingen dit niet doen, als men niet aan de voorwaarden voldeed. Bijvoorbeeld voor de jongeren hebben wij de voorwaarden nog opgerekt, mede na een goede suggestie van de heer Van Weyenberg, maar niet zomaar om het geld maar op te maken. Daar sta ik nog steeds achter. Het geld is terechtgekomen waar wij dat wilden, namelijk bij jongeren, bij ouderen en bij mensen die van werk naar werk zijn begeleid. Ik vind het niet passen in deze tijd om geld per se uit te geven omdat je het nu eenmaal hebt uitgetrokken.

Wij zijn wel dingen te weten gekomen. Ik ben dat met de heer Van Weyenberg eens. Je komt problemen tegen die je eerder niet zag, waarop in de Kamer overigens wel is gewezen, bijvoorbeeld bij al die premiekortingsregelingen. Wij hebben ze voor ouderen, voor arbeidsgehandicapten en voor jongeren. Kleine bedrijven maken daar niet of nauwelijks gebruik van. Dat is ook logisch, want zij kunnen het niet verzilveren. Wat doen wij daaraan? Wij zijn met een wet gekomen om juist die verzilveringsproblemen op te lossen. Complimenten voor de heer Dijkgraaf, die daarvoor bij herhaling aandacht heeft gevraagd. Daardoor wordt het voor kleinere bedrijven opeens wel aantrekkelijk om gebruik te maken van die subsidieregelingen, om een jongere of een oudere een kans te geven. Inderdaad, wij zijn zuinig geweest. Wij hebben het geld niet weggegeven zoals in het verleden soms is gebeurd. Inderdaad, ik had het mooi gevonden als er meer mensen mee geholpen waren. Het is onze taak om daar goed en scherp naar te kijken en ervoor te zorgen dat je het in de toekomst beter doet, bijvoorbeeld met zo'n wet om de verzilveringsproblematiek voor kleine bedrijven op te lossen.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
De minister weet dat iedereen het met hem eens is dat geld zuinig moet worden uitgegeven, maar toch. Wij hadden dat geld niet voor niets op het dieptepunt van de crisis gereserveerd. Door vertraging, misschien door bureaucratie, om allerlei redenen, soms omdat het herstel uitbleef — dat vond ik toch een wonderlijke constatering van de Rekenkamer — is twee derde van het geld vandaag de dag in die banenplannen blijkbaar niet gebruikt om al die mensen te helpen die werk zoeken of die voor hun baan vrezen. Ik zou verwachten dat de minister dan zegt: naast alle lessen is dat toch niet wat wij hadden gehoopt. Ik begrijp niet helemaal waarom hij het zo moeilijk vindt om die woorden in de mond te nemen.

Minister **Asscher**:
Ik ben dat helemaal met de heer Van Weyenberg eens. Ik gaf dat juist aan met het voorbeeld van de verzilveringsproblematiek. Het was natuurlijk veel beter geweest als die kleinere bedrijven hadden kunnen profiteren van die subsidie. Het mkb is de banenmotor van ons land. Daar zit heel veel nieuw werk. Als het mkb eerder gebruik had kunnen maken van die premiekortingsregelingen, hadden meer mensen daarvan geprofiteerd. Waarom gaf ik aan dat er niemand is die niet zuinig met geld wil omgaan, zoals de heer Van Weyenberg zei? Ik weet niet of dat per definitie altijd zo is en ook niet of dat altijd zo is geweest. Ik vind het een belangrijk uitgangspunt dat als wij zo veel moeilijke maatregelen nemen om de financiën op orde te brengen, wij wel geld uittrekken voor werkgelegenheid, maar dat wij het heel precies uitgeven. Wij kijken niet weg als het economisch zo slecht gaat. Net als de heer Van Weyenberg had ik graag gezien dat wij nu verder waren geweest, dat de werkloosheid lager was geweest en dat het sneller ging.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
De minister heeft terecht 600 miljoen euro gekregen in een heel moeilijke tijd. Hij noemt een paar kleine punten waarvan hij achteraf zegt dat hij het anders had moeten doen. De SP heeft gezegd: had het ergens anders in geïnvesteerd, bijvoorbeeld in sociale werkplaatsen. Wij hebben gezegd: zet het in voor bedrijfsoverdrachten. De minister zegt nee. Wij hebben gezegd: zet het in voor loondoorbetaling bij ziekte. De minister zegt nee. Wat vindt de minister, terugkijkend naar al die adviezen van alle Kamerleden, dat hij eigenlijk had moeten doen om de werkloosheid te verminderen?

Minister **Asscher**:
Dat is een heel goede vraag van de heer Öztürk. Het voorbeeld dat ik net gaf, is heel belangrijk. Ik denk nog steeds dat voor veel werkgevers de drempel hoog is om iemand met een uitkering in dienst te nemen. Wij hebben daarvoor goede instrumenten bedacht en er is geld voor uitgetrokken, maar de grotere bedrijven konden daar gemakkelijker gebruik van maken. Dat vind ik een belangrijk punt. Een tweede belangrijk punt is dat we de leeftijdsgrens hebben verlaagd in het kader van de ouderenwerkloosheid. Een derde punt gaat over de voorwaarden voor het gebruik van de premiekorting jongeren en de urencriteria. Het is terecht dat er een urencriterium is. Je wilt niet dat er met dit geld alleen maar mini-uitzendbaantjes gefinancierd worden. Maar misschien hadden we er meer uit kunnen halen als we het eerder hadden verlaagd.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Er was een soort plan om kleine ondernemers te helpen om bij ziekte het geld door te betalen aan de medewerkers. Denkt minister Asscher achteraf gezien niet, dat als hij dat plan had uitgevoerd, hij meer ondernemers had geholpen om meer mensen aan het werk te zetten, dan door een bus met een ex-CDA-Kamerlid door het land te laten rijden met leuke plaatjes, leuke itempjes op tv en leuke openingen?

Minister **Asscher**:
Ik vind dat je altijd elegant moet omgaan met ex-Kamerleden van elke partij. Het ging er echter om dat dit incidenteel geld was. Het was een eenmalig potje en daar wilden we zo veel mogelijk mee bereiken voor de werkgelegenheid. Methode één was: zorg dat er goede plannen zijn, die echt een analyse bevatten van de arbeidsmarkt. Dat gold bijvoorbeeld voor de bouw, voor de transportsector en voor wat gaat er gebeuren in de zorg. In die plannen zag je dat bijvoorbeeld heel veel mensen wel degelijk werk zouden kunnen vinden in de zorg, maar dat zij omgeschoold moesten worden. Een tweede punt was de eis om niet alleen maar overheidsgeld te gebruiken, maar om ervoor te zorgen dat bedrijven ook zelf zouden financieren. Loondoorbetaling bij ziekte los je natuurlijk niet op met een incidenteel bedrag. Dan maak je mensen pas echt in de war. Loondoorbetaling bij ziekte is een groot vraagstuk. Ik denk dat daarvoor een toekomstige hervorming van de arbeidsmarkt nodig is. Ik zal daar zo op ingaan. Verschillende partijen hebben gisteren in het debat over dit onderwerp gesproken en het is ook al veel eerder in deze Kamer besproken. Ik denk dat er mogelijkheden zijn om daar de komende tijd stappen in te gaan maken. Ik heb er een voorstel voor gedaan, maar daar zitten nadelen aan. Dat erken ik ook. Mevrouw Schut heeft er ook een voorstel voor gedaan. Daar zitten eigenlijk geen nadelen aan en het is no-regret, dus daar ga ik sowieso mee door. Gisteren heeft de heer Heerma een voorstel gedaan, waar ik zo op wil ingaan. Maar het is dus geen kwestie van een eenmalig en incidenteel bedrag. Het is veel fundamenteler, want het gaat echt over de vormgeving van de arbeidsmarkt. Dat kon je dus niet doen met dat geld.

De **voorzitter**:
De minister vervolgt zijn beantwoording.

Minister **Asscher**:
Ik zei al dat het om de kwantiteit, maar ook om de kwaliteit van werk gaat. We willen ook goed werk. We willen dat mensen trots op hun werk zijn en dat ze gewaardeerd worden voor hun werk. Dat is niet alleen een kwestie voor Nederland. We willen dat dat ook in Europa het geval is. We willen een eerlijke kans op werk en een eerlijk speelveld. We willen geen valse concurrentie en geen vrachtwagenchauffeurs die met lede ogen aanzien dat Oost-Europeanen ver onder de prijs op de parkeerplaats slapen en het werk overnemen. We willen geen schimmige constructietjes, waarin gewoon, goed werk opeens via een kerstboom aan bv's door Filippijnen gedaan wordt, met een Cypriotische werkgever die toch in Nederland actief is.

Nee, eerlijk werk betekent dat je een gelijk speelveld creëert waarop Nederlandse bedrijven goed kunnen concurreren en waarop Nederlandse werknemers en werkzoekenden een eerlijke kans hebben op werk. Vandaar dat dit een ambitie is voor het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie, dat staat te beginnen. Ook daar hebben we de afgelopen jaren een aantal grote stappen in gezet. Unaniem waren we in deze Kamer over de Wet aanpak schijnconstructies. Dat was belangrijk en het begint nu zijn werking te krijgen. Het moet de komende jaren nog veel meer effect krijgen. Een andere stap was de handhavingsrichtlijn in Brussel, die een verscherping aangeeft van de vraag hoe je omgaat met onderbetaling. Deze wordt vertaald in wetgeving en komt naar deze Kamer.

We hebben nog meer te doen. Ik had de Kamer beloofd voor de begroting een notitie te sturen over het minimumloon. Dat is mij niet gelukt. Daar zit echter de vraag in over de handhaafbaarheid van het minimumuurloon, het stukloon en zeker ook het minimumjeugdloon. De discussie hierover heb ik gisteren ademloos gevolgd. Alle elementen die in deze discussie belangrijk zijn, kwamen aan de orde. Dit moet volgend jaar naar deze Kamer.

En natuurlijk komt het volgende onderwerp ook aan de orde: hoe we gaan om met payroll? Hoe zorgen we ervoor dat de motie van deze Kamer over gelijke arbeidsvoorwaarden tussen payroll en andere werkvormen, wettelijk geborgd wordt? Dit onderwerp komt komend voorjaar naar deze Kamer. Dit helpt allemaal bij de kwaliteitskant van werk.

Een ander element hierbij is dat mensen hun werk moeten kunnen combineren met hun privéleven. Ik ben dus trots op en dankbaar voor de verbeteringen die we, ondanks de moeilijke tijd, hebben kunnen doorvoeren. Deze verbeteringen waren er in de Wet arbeid en zorg, bij de verlofregelingen en bij de kinderopvangtoeslag, na heel veel jaren van schaarste. Maar ze waren er ook bij de specifiekere verlofregelingen. Daar zijn ook vanuit deze Kamer goede, concrete voorstellen voor gedaan.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Volgend jaar komt het voorstel voor het jeugdloon naar de Kamer, zegt de minister. Uitstekend. Is dat dan vergezeld van een CPB-doorrekening?

Minister **Asscher**:
Zeker.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Dat is mooi.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
De minister heeft het over payroll. Ik heb gisteren aandacht gevraagd voor de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, waar een aantal payrollers met een contract voor onbepaalde tijd toch wordt ontslagen. Ik weet dat de minister dat niet wil. Hij heeft zelfs beloofd dat ze zouden worden aangenomen. Nu hoorde ik zelfs vandaag het signaal dat het ontslag vandaag ongeveer definitief is geworden en mensen hun bureaus leeg moeten gaan ruimen. De antwoorden die wij op onze vragen kregen in de schriftelijke set vond ik mager. Die zeggen alleen maar: het is aan de verantwoordelijke ministers. Ik zou vandaag een oproep aan de minister willen doen — ik kan dat eventueel later ook per motie doen — om ons nog voor de tweede termijn te laten weten wat er aan de hand is bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en om gewoon te borgen dat de mensen die daar werken met een payrollcontract voor onbepaalde tijd, zoals beloofd, in dienst kunnen blijven.

De **voorzitter**:
Ik begrijp dat u die oproep nu doet, mijnheer Van Weyenberg. U zei dat u vandaag een oproep zou willen doen, maar dit was die oproep.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik zie dit als ondersteuning van mijn oproep door u, voorzitter. Wat mag een mens nog meer wensen?

De **voorzitter**:
Dat is royaal uitgelegd.

Minister **Asscher**:
Voorzitter, dankzij uw interventie hoor ik een oproep. In die schriftelijke set staat nog wel iets meer dan alleen maar dat wij er niet over gaan. In die schriftelijke set staat de hoofdregel, wordt verwezen naar de oekaze van Blok over hoe daar mee om te gaan en wordt aangegeven dat ik deze individuele casus vannacht niet kon beoordelen. Er staat ook dat ik de casus heb overgedragen aan de collega die verantwoordelijk is voor deze afdeling. Dat is niet afschuiven. Dit betreft een verantwoordelijkheid voor de organisatie die daar berust. Ik heb de oproep gehoord. Ik zie dat de mensen achterin, de ambtenaren, de oproep ook gehoord hebben. Die zullen die doorgeleiden. Ik kan nu niet garanderen dat ik daar een conclusief antwoord op heb tijdens dit debat — het schiet voorbij — maar zodra ik een antwoord heb, deel ik dat met de Kamer.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Dat is mooi. Bij DUO hebben we een motie ingediend en werd het opgelost. Ik weet dat de minister dat wil. Als we het antwoord straks nog niet hebben, zal ik in tweede termijn een motie indienen om de minister aan te sporen om, met zijn collega's, te borgen dat deze medewerkers en mensen bij een aantal andere organisaties bij het Rijk waar dit speelt, krijgen wat ze is beloofd: een vaste baan.

Minister **Asscher**:
Ik denk dat het goed is om in te gaan op de verschillende betogen die gisteren zijn gehouden over de vraag wat er nu eigenlijk nodig is voor de toekomst van de arbeidsmarkt. We hebben een aantal belangrijke hervormingen doorgevoerd, maar de arbeidsmarkt is natuurlijk niet af. De wereld om ons heen verandert bliksemsnel. We zien grote effecten van technologisering, van de robots. We zien de globalisering, die doorgaat. We zien ook dat er steeds meer weerbaarheid, flexibiliteit en veranderingsvermogen wordt gevraagd van de beroepsbevolking. Ik denk dat een belangrijke vraag voor de Kamer en voor het kabinet is wat

wij kunnen doen om onze beroepsbevolking daar goed voor klaar te stomen.

De 21ste eeuw gaat echt wat anders vragen dan de traditionele veranderingen die we hebben gezien door technische vooruitgang in de vorige eeuw. Ook de volgende generatie verdient het dat we nu doen wat nodig is om ervoor te zorgen dat men daar straks van kan profiteren, dat er werkgelegenheid bij komt in Nederland en dat dat bovendien werkgelegenheid is van voldoende kwaliteit. De voorbereiding vraagt iets van de inrichting van onze sociale zekerheid, maar vraagt misschien nog wel meer van onszelf. Meer dan ooit zullen we het bijscholen en het omscholen, de cultuur van je blijven ontwikkelen op de arbeidsmarkt, moeten gaan vestigen in alle bedrijven en in alle organisaties. Dat vergt een omslag in denken en ook een omslag in het werken van werkgevers en werknemers op dit punt: het ontwikkelen van kennis en vaardigheden. We weten het al een tijd, maar de technologie zorgt ervoor dat met grote urgentie duidelijk wordt dat dit een permanent proces moet zijn. Met scholingsvouchers, met experimenten rond vraagfinanciering en met de introductie van het levenlanglerenkrediet zetten we een aantal stappen om die leercultuur te versterken.

Het is vooral van belang dat niet alleen die instrumenten zichtbaar worden, maar dat werkgevers en werknemers hier in de verschillende cao's en in de verschillende organisaties mee verder gaan. Een aantal van de voorstellen die ik per brief heb gedaan ten aanzien van hoe om te gaan met het budget vanuit de sectorplannen dat over is gebleven, wil ik daarom ook daarvoor inzetten. Denk ook aan de brug-WW. Dat is een nieuw instrument in het kader van de sectorplannen, maar passend bij een moderne arbeidsmarkt. Het gaat om mensen helpen die zich willen omscholen naar een bestaande baan. Ja, we zien ook het aantal vacatures toenemen. Met een hoge werkloosheid en een stijgend aantal vacatures weet je dat er kansen moeten liggen om mensen om te scholen. De brug-WW wordt opengesteld ook buiten die sectorplannen. Het wordt een algemeen toegankelijke regeling. Ook worden scholingsvouchers beschikbaar gesteld om mensen die werkloos zijn en voor wie er kansen op de arbeidsmarkt liggen, naar die arbeidsmarkt te krijgen. Onder anderen Anne-Wil Lucas hield daarvoor een pleidooi.

Bij interruptie spraken we net al even over loondoorbetaling bij ziekte. We moeten ook kijken naar de risico's die een werkgever ervaart bij de besluitvorming om iemand wel of niet in dienst te nemen. Dat kwam gisteren pregnant aan de orde in de inbreng. Wat maakt het verschil of je iemand wel of niet die kans geeft, wel of niet die baan geeft? Ik kom nog te spreken over de ouderen voor wie dit ook zeer duidelijk speelt, maar het punt van de loondoorbetaling bij ziekte geldt in zijn algemeenheid voor de arbeidsmarkt.

Ik heb het de afgelopen jaren al te vaak gehoord in de zaaltjes, met name van de kleine ondernemers. Werkgevers hebben de verplichting om minimaal 70% van het loon van zieke werknemers gedurende maximaal twee jaar door te betalen. Werkgevers en werknemers hebben daarnaast op grond van de Wet verbetering poortwachter de verplichting om ervoor te zorgen dat een nieuwe werknemer weer zo snel mogelijk binnen of buiten de eigen organisatie re-integreert. Dit wordt met name door kleine werkgevers als een onbeïnvloedbaar risico gevoeld. Zij kunnen anders dan grote bedrijven moeilijker anticiperen op een ziektegeval en ze hebben vaak minder mogelijkheden om de zieke werknemer te re-integreren. En hoewel ze vaak wel degelijk verzekerd zijn, blijven ze toch twee jaar de zorg hebben voor een zieke werknemer. De heer Heerma schetste in een nieuw plan hoe hiermee om te gaan, maar ook de heer Van Weyenberg, mevrouw Schouten en de heer Dijkgraaf spraken hun bezorgdheid uit over dit onderwerp. Het past ook in het betoog van de heer Mulder over wat werkgevers nu tegenhoudt.

Het is geen nieuwe discussie in deze kabinetsperiode en in het denken over de arbeidsmarkt. Ik moest denken aan een voorstel uit 1904 van toenmalig minister Kuyper om een algemeen verplichte verzekering in te voeren tegen de geldelijke gevolgen van ziekte zoals loonderving. In het debat gisteren is een aantal uitgangspunten aan de orde gekomen. Daarbij gaat het om de effecten op de werkgelegenheid, de effecten op de re-integratie van een zieke werknemer en de gevolgen voor het inkomen van die zieke werknemer. Het gaat tevens om de effecten op de lastendruk, maar ook om de effecten op de verschillen tussen soorten werkenden. De heer Heerma heeft in dat kader het onderscheid tussen zzp'ers en vaste werknemers geschetst.

Ik zie ook wel de nadelen van de vormgeving van het voorstel dat de heer Heerma gisteren presenteerde, met name als het gaat om de prikkels en de mogelijke effecten op de werkgelegenheid en de lasten. Ik denk echter dat er alle reden is om de suggestie over te nemen die gisteren breed gedaan werd, namelijk om dit voorstel aan de SER voor te leggen. De SER moet toch al aan de slag met de motie-Ester uit de Eerste Kamer over langdurige werkloosheid. Ik durf dat te zeggen omdat ik heb gezien dat werkgevers en werknemers gisteren, zeker voor hun doen, opvallend mild reageerden op de suggestie van de heer Heerma.

Natuurlijk zie ik allerlei beren op de weg, maar daarom gaf ik net al bij interruptie aan dat ik doorga met de no-regretmaatregelen om meer uit het tweesporenbeleid te halen. Daar zit echt muziek in. Ook zal ik doorgaan met het voorbereiden van de kabinetssuggestie om een collectief tweede jaar met een opt-in voor kleine bedrijven mogelijk te maken. Ik ben de heer Dijkgraaf in dat verband nog een antwoord verschuldigd: die grens is gekozen omdat je dan 84% van de bedrijven dekt, en maar een relatief beperkte lastendruk veroorzaakt. Iedere grens blijft arbitrair, maar ik heb het gevoel dat bij die allerkleinste bedrijven met minder dan tien werknemers dit risico het zwaarst gevoeld wordt. Ik erken onmiddellijk dat dit voorstel niet alle problemen oplost, maar wel een stap vooruit is.

Naast kritiek heb ik er ook veel positieve reacties op gekregen van met name kleine bedrijven. Laten we dat verder brengen in de voorbereiding. Als ik doorwerk aan de twee sporen, en de SER vraag om a tempo naar de motie-Ester te kijken en de gedachten van de heer Heerma daarbij te betrekken — we hebben het sociaal akkoord 2004 met afspraken over ziekte en bovenwettelijke regelingen in een cao, over de beperkingen daaraan en over de uitvoering daarvan — dan zie ik op zijn minst een kans, een mogelijkheid voor me dat er nieuwe afspraken worden gemaakt die deze hervorming van substantie zouden kunnen voorzien. Daarmee kom je tegemoet aan de wensen en krijg je meer mensen in dienst, van wie het inkomen fatsoenlijk is beschermd als ze ziek worden, en wordt re-integratie

effectiever mogelijk gemaakt zonder dat er een extreme collectieve lastendruk ontstaat. Als het binnen die lijnen zou kunnen, dan is dat een kans die we moeten proberen te grijpen.

De **voorzitter**:
Wie Abraham Kuyper citeert, roept de heer Heerma als vanzelf naar de interruptiemicrofoon.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Voorzitter, u hebt het goed begrepen. Ik dank de minister voor deze toezegging. Ik heb gisteren in mijn termijn ook aangegeven dat ik graag wil dat het voorstel om de impasse te doorbreken, zoals ik het gisteren namens mijn fractie formuleerde, wordt gekoppeld aan de motie-Ester, die breed gesteund is in de Eerste Kamer. Volgens mij wordt in die motie gevraagd om in de zomer met het advies te komen. De minister wil het dus overdragen aan de SER en dan ook vasthouden aan de in de motie-Ester genoemde termijn om het advies te vragen, zodat we er mogelijk volgend najaar over zouden kunnen doorpraten, als de SER tot iets zou komen.

Minister **Asscher**:
Ik wil eigenlijk ietsje sneller. Ik wil de SER vragen om voor de zomer daarover te rapporteren. Dan kan ik naar de Kamer terug en kan ik laten zien wat er ten aanzien van bijvoorbeeld de bovenwettelijke cao's mogelijk is. Als we het dan eens worden, dan kunnen we op Prinsjesdag met voorstellen komen. Dit dossier ligt er al heel lang. Ik heb er ook al wel een beetje een sik van gekregen. Ik zou het echt graag een stap verder brengen, als het niet met een grote stap kan, dan met een kleine stap. Laten we de combinatie van de drie sporen die ik zojuist schetste, proberen voor de zomer af te ronden. We zijn er natuurlijk ook van afhankelijk of de SER dat kan leveren, maar als het in de zomer kan, waarom zou het dan niet voor de zomer kunnen? Dit is een gevaarlijke uitspraak, maar dan heb ik het echt over sociale partners, hè.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Dat is heel goed. In de motie-Ester staat overigens: voor de zomer. Dat sluit op dit antwoord aan. Dat is heel goed. Overigens heeft vandaag, nadat gisteren MKB-Nederland en de FNV al aangaven het te willen oppakken, Stichting ZZP Nederland ook aangegeven iets te zien in het voorstel en dat graag nader uit te willen werken. Dus zelfs vanuit zzp-hoek wordt beginnend positief gereageerd. Ik begrijp dat de minister zegt dat de SER ook moet kijken naar de twijfels en vraagtekens, die er ook zijn. Die zijn hier gisteren ook breed geuit door collega's. Daar moet de SER dus ook naar kijken, en dat is logisch. Dus alle elementen die gisteren zijn voorgesteld, zullen bij de SER worden neergelegd om daarnaar te kijken.

Minister **Asscher**:
Mevrouw Schouten vroeg bijvoorbeeld expliciet of je niet ook met premiedifferentiatie zou moeten werken. Eigenlijk wil je natuurlijk dat het systeem zo werkt dat werkgevers of sectoren die heel veel doen aan het voorkomen van ziekte en aan het re-integreren van zieke werknemers, daarvoor worden beloond. Vergeet niet: het huidige stelsel, met zijn nadelen, heeft er wel voor gezorgd dat de instroom in de arbeidsongeschiktheidsregelingen enorm is afgenomen en dat er zeer veel meer is geïnvesteerd in het voorkomen van ziekte en in het re-integreren van werknemers. Dat is grote winst. Volgens mij was het niet Kuyper maar De Geus die dat heeft doorgevoerd. Het is de kunst om die winst vast te houden, maar ook iets te doen aan het reële nadeel dat werkgevers ervaren vanwege de zorg voor die twee jaar.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Het is goed nieuws dat de minister wat wil doen aan de bovenwettelijke cao-bepalingen bij ziekte. We horen dat hij daarmee aan de slag wil. Welke concrete ambities heeft de minister om die bovenwettelijke bepalingen te verminderen en af te schaffen?

Minister **Asscher**:
Het kabinet van 2004 waaraan ik net refereerde, waarvan volgens mij ook de VVD deel uitmaakte, heeft destijds afspraken gemaakt met werkgevers en werknemers over hoe om te gaan met het bovenwettelijke deel. 75% van de cao's is gebleven binnen die afspraken. Dus 25% niet, maar 75% wel. Het zou niet passend zijn om dan nu eenzijdig te zeggen: dat schaf ik af. Dan zou ik zelf afspraken van het toenmalige kabinet schenden, in ieder geval ten opzichte van die 75%. Aan de andere kant, als je het benadert vanuit de kansen die er liggen en de zorgen die iedereen voelt over werkgelegenheid en mensen weer in dienst nemen, is er natuurlijk wel een verhaal te vertellen, namelijk: kun je daar nieuwe afspraken over maken? Is het mogelijk om het arrangement anders te maken? Is het bijvoorbeeld mogelijk om weer meer te investeren in scholing — ik had het net over wat robots van ons gaan vragen — en om dan met de sociale partners in een set van nieuwe afspraken, die ook gaan over loondoorbetaling bij ziekte, te komen tot lagere kosten voor arbeid en daardoor tot meer werkgelegenheid? Ik ga dat gesprek nu niet belasten met: daar moet dit en dat uit komen. Dat zou ook heel vreemd zijn, want het zijn afspraken die werkgevers en werknemers met elkaar maken. Met de heer Mulder proef ik hier echter een kans om wat te doen aan de lasten van arbeid. We doen dat al direct via het Belastingplan, we doen dat indirect via de arbeidskorting — dat voelen de mensen in de portemonnee — en we doen dat met het lage-inkomensvoordeel. Dat lijkt me ook voor de sociale partners zeer interessant.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Wij zijn ook benieuwd wat de minister wil bereiken. Dan kunnen we hier zeggen: minister, goed gedaan. Of: er moet nog een tandje bij. Kan de minister zeggen waarop wij hem kunnen afrekenen als hij voor de zomer met dit plan komt?

Minister **Asscher**:
Het zal niet een plan zijn van deze minister alleen, want het gaat echt over werkgevers en werknemers samen. Dan kan ik me wel op de borst roffelen dat ik het goed gedaan heb, maar dat zou niet eerlijk zijn. Ik wil de credits gunnen aan degenen die het echt gaan doen. Dat zijn de werkgevers en de werknemers in dit land. Maar ik heb ook een mening. Ik denk dat het heel goed zou zijn als we in die gesprekken komen tot een nieuwe deal, tot een nieuwe afspraak en tot

een nieuw ritme waarmee dit aspect van de arbeidsmarkt, deze hervorming, verder kan worden gebracht. Iedereen ziet alle beren op de weg en alle dingen waarmee je rekening moet houden, maar daar wil ik wel voor gaan. Daarom heb ik ook gebruikgemaakt van de suggestie van de heer Heerma en de motie in de Eerste Kamer om dit naar de SER door te geleiden. Uit de reacties proef ik dat de sociale partners ook wel wat willen. Dat is ook niet zo vreemd, want die zien dezelfde uitdaging voor de arbeidsmarkt als u en ik. Die willen ook meer werkgelegenheid. Die willen ook dat mensen aan het werk komen. Dus ja, ik vind dat we daarin heel ambitieus moeten zijn. Maar nee, het is natuurlijk niet aan mij om voor te schrijven wat sociale partners met elkaar gaan afspreken, zeker niet nadat 75% van die sociale partners netjes heeft gedaan wat het kabinet in 2004 gevraagd heeft.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Ik ben blij dat de minister de SER om advies vraagt. Is de minister binnen de kaders die hij schetst ook bereid om het element van de relatie tussen de arbeidsduur en de financiële verantwoordelijkheid van werkgevers mee te nemen?

Minister **Asscher**:
Er zijn verschillende instrumenten waarmee de arbeidsduur en de financiële relatie met de werkgever zijn vastgelegd. Je ziet dat bij de totstandkoming van de transitievergoeding. Je ziet ook dat we het hebben gematigd voor de oudere werknemer. Ik denk dat een opgebouwde verantwoordelijkheid naar arbeidsduur technisch complex is en dat er ook grote vraagtekens zijn. Maar laat ik het zo zeggen: ik wilde nu niet de SER vastbinden op wat hij wel en niet mag vinden. Ik denk dat de SER ook de bezwaren kan verzinnen die wij hier kunnen verzinnen. De SER neemt ook kennis van dit debat. Die neemt ook kennis van het onderzoek dat hier de afgelopen jaren gedaan is. Dus als men toch tot het oordeel zou komen dat daarin winst te behalen is, sta ik daar uiteraard voor open. Ook als de SER voor de zomer met iets komt, gaat het kabinet daar zelf nog iets van vinden. Ik hoop dat dat een geruststelling voor de Kamer is.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Het is natuurlijk ook de vraag hoe het precies bij de SER belandt. Ik neem aan dat de minister een adviesaanvraag gaat doen. Ik zou graag zien dat dit element meegenomen wordt, niet in voorschrijvende zin van "het moet gebeuren", maar wel om er serieus naar te kijken.

Minister **Asscher**:
Ja.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Er zijn natuurlijk gevallen van werkgevers die één maand iemand in dienst hebben en twaalf jaar lang moeten betalen. Die twee jaar onder het huidige systeem waarin het loon gegarandeerd is, snap ik wel. Maar die tien jaar daarna drijft de prijs wel enorm op. Ik zou het zeer op prijs stellen als daar eens serieus naar gekeken wordt.

Minister **Asscher**:
Ik ga goed broeden op hoe ik die aanvraag voorleg. Ik zal die ook met de Kamer delen voordat ik hem in de brievenbus stop. Ik denk dat de heer Dijkgraaf herkent dat er ook een moreel element is. Mensen kiezen niet of ze op de eerste dag of op de tweeduizendste dag van hun werk ziek worden. Dat lijkt mij dus evenzeer een element om mee te nemen. Ik denk dat ook de heer Dijkgraaf vindt dat in ieder geval de bescherming van de werknemer er niet van afhankelijk zou moeten zijn of je net een dag in dienst bent of niet. Vanuit de positie van de werkgever begrijp ik echter heel goed waarom hij die vraag zo stelt.

De **voorzitter**:
De minister vervolgt.

Minister **Asscher**:
Als je spreekt over kansen en werkgelegenheid is het ook goed om na te denken over de mogelijkheden om over de grens te werken. Mevrouw Nijkerken deed dat gisteren ook. Juist omdat het aanbod van werkzoekenden op dit moment, zeker in veel grensregio's, groter is dan de vraag in Nederland, onderken ik het belang van het gebruikmaken van de kansen van werken over de grens. Op dit moment wordt op mijn ministerie een plan voor werkbemiddeling over de grens beoordeeld. Het is een landelijk initiatief waarin alle arbeidsmarktregio's aan de grens met België en Duitsland samen hebben gewerkt, met als doel om honderden mensen die nu werkloos zijn over de grens naar werk te begeleiden. Ik vind het een kansrijk initiatief. Met dit brede plan voor de grensstreek van heel Nederland willen we concreet werk maken van het bemiddelen en begeleiden van werkzoekenden naar kansrijke beroepen over de grens. Dit heeft de steun van alle zeven grensprovincies, waaronder Limburg, en van vakbonden, werkgeversorganisaties, VNG en UWV. Ik heb daarvan hooggespannen verwachtingen. Dit sluit aan bij het pleidooi dat mevrouw Nijkerken hier gisteren over hield. De partijen hebben 5 miljoen euro aan cofinanciering aangevraagd en zijn bereid om zelf 5 miljoen bij te betalen. In totaal komt er via die weg 10 miljoen beschikbaar. Dit staat nog los van de initiatieven die ik samen met mijn Belgische collega Kris Peeters in Beneluxverband heb ontplooid, namelijk om belemmeringen weg te halen om werken over de grens mogelijk te maken.

Mevrouw **Nijkerken-de Haan** (VVD):
Ik heb het gisteren specifiek gehad over de Pentasz-aanpak. Die aanpak is heel concreet het aannemen van mensen. Dat doen ze daar. Ze hebben een iemand in dienst die gewoon de Duitse arbeidsmarkt opgaat en vacatures binnenhaalt. Die persoon bemiddelt mensen een-op-een naar werk. In hoeverre wordt het plan waar de minister nu over praat — dat is prima — niet weer een plek waarover alleen maar gesproken wordt, maar een plek waar daadwerkelijk handen komen om het werk uit te voeren? Niet praten dus, maar doen!

Minister **Asscher**:
Aangezien de partijen er 5 miljoen euro in steken, zullen ze er niet alleen maar over willen praten. Het pleidooi van mevrouw Nijkerken klonk mij natuurlijk als muziek in de oren, ook omdat het vanuit Limburg ontplooid en gesteund

wordt. Limburg is nu juist één van de partijen in dit plan. Ik acht de kans heel groot dat deze aanpak juist onderdeel kan zijn van dat plan. De suggestie van mevrouw Nijkerken lijkt mij buitengewoon kansrijk. Ik vind dat goed, want dingen die werken, moet je niet alleen in Limburg doen, maar in de hele grensregio.

Ik heb al het een en ander gezegd over de werkgelegenheid van ouderen. Daar is gisteren ook over gesproken. Deels heeft dit te maken met andere vraagstukken die wij hier bespraken, deels is dit specifieker. Oudere werknemers hebben te maken met vooroordelen, met kosten en met gepercipieerde risico's. Ze worden helemaal niet vaker ziek, maar als ze ziek worden, zijn ze wel vaak langer ziek. De Kamer heeft mij uitgedaagd om meer voor ouderen te doen. Ik heb niet voor niets een brief gestuurd waarin ik aankondig, met sociale partners te werken aan een actieplan om ouderenwerkloosheid tegen te gaan. De heer Mulder zei dat je dit niet alleen met populaire maatregelen kunt doen. Je moet ook out of the box durven denken. Je moet ook durven denken aan dingen die wel helpen, maar niet meteen leuk zijn. Hij gaf een paar voorbeelden. Hij zei: het CPB zegt dat je eigenlijk moet nadenken over de beloning van ouderen. Ik heb in antwoord op de schriftelijke vragen gezegd dat ik daarvoor opensta. Dat moet geen taboe zijn, sterker nog, veel oudere werklozen hebben tegen mij en tegen de officiële instanties gezegd dat ze graag bereid zouden zijn om voor een lager inkomen te werken dan ze voorheen verdienden. Ik vind wel dat het maatwerk moet zijn. Het zou verkeerd zijn als wij hier in de Kamer bepalen dat opeens alle ouderen minder zouden moeten verdienen, alleen maar vanwege hun leeftijd. In de Trêveszaal zit ik naast minister Kamp. Hij is een zestiger. Ik durf vrijdag niet aan hem te vertellen dat hij minder gaat verdienen omdat hij toevallig boven de 60 is. Met maatwerk kunnen wij op dit punt echter heel veel bereiken.

De heer Mulder citeerde verder een suggestie van het Centraal Planbureau, namelijk het verlagen van de WW voor ouderen. Ik heb eerder al duidelijk gezegd dat ik dat geen goed idee vind. Waarom niet? Omdat ik niet het gevoel heb dat oudere werkzoekenden behoefte hebben aan een extra prikkel en zij ontspannen zitten te wachten in een uitkering. Nee, zij solliciteren zich suf. Ze willen een kans krijgen. Het probleem is niet dat de uitkering te hoog is, maar dat ze geen baan krijgen. Ik vind het verlagen van de uitkering dan ook het straffen van mensen die ontzettend hun best doen. Dat vind ik dus geen goede suggestie. Daarnaast gaat het over structurele dingen op de arbeidsmarkt, zoals de loondoorbetaling bij ziekte. Als wij dat risico verminderen — dit werd gisteren terecht door veel Kamerleden betoogd — is ook de kans voor ouderen op werk weer groter.

Gisteren spraken wij ook over de Wet werk en zekerheid. Ik zou hier toch ook even het volgende in de etalage willen zetten. In het oude systeem zaten extra hoge ontslagkosten vanwege de leeftijd. Een ontslagvergoeding was soms een factor drie tot vier keer zo duur, alleen maar vanwege leeftijd van iemand. Die factor is weggehaald. Dat maakt op termijn — dat heb je niet meteen in vijf maanden voor elkaar — de kans groter dat mensen een oudere in dienst nemen.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
127.000 ouderen zijn langer dan een jaar werkloos. Dat is een groot probleem. De minister refereerde aan het Centraal Planbureau. Dat heeft gezegd dat het huidige beleid onvoldoende effectief is. De minister heeft aangekondigd dat hij met een nieuw plan komt om in overleg met de sociale partners de ouderenwerkloosheid aan te pakken. Gisteren heb ik gezegd dat het soms moeilijk is om deze minister af te rekenen op concrete doelen. Mijn fractie wil dat hij het actieplan voorziet van concrete doelen en laat doorrekenen door het Centraal Planbureau, zodat we kunnen zien wat het gaat opleveren.

Minister **Asscher**:
Ik vind het een heel goed idee om concrete doelen te plakken aan de maatregelen die wij zullen vaststellen. Dat lijkt mij ook nodig en belangrijk. Een tweede is of je het aan het Centraal Planbureau moet voorleggen ter doorrekening, want dat kijkt vaak meer naar structurele effecten. Wij hebben hier immers een urgent probleem, dat we snellen willen oplossen. Maar ik sta ervoor open. Laten we afspreken dat ik het plan maak en voorzie van concrete doelen. Daarna zullen we samen met de Kamer bekijken wie mee kan kijken en als onafhankelijke rekenmeester kan zeggen: dit vinden we wel en dat vinden we geen goed idee. Dat vind ik prima.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De VVD wil een doorgerekend plan om te bezien of het effect heeft. Wij willen dat zo snel mogelijk in het voorjaar krijgen. Kan dat?

Minister **Asscher**:
Dat plan komt er. Hoe we de effecten zullen doorrekenen, daar moeten we even voorzichtig mee zijn, want er zijn structurele maatregelen en maatregelen die gericht zijn op het probleem nu. Ik sta er zeer voor open om dat voorzien van een assessment, smart geformuleerd — om het in moderne managementtaal te zeggen — aan de Kamer voor te leggen.

De **voorzitter**:
En doe het eens in het Nederlands?

Minister **Asscher**:
Dat betekent dat je het plan voorziet van afrekenbare doelen. Volgens mij ging het de heer Mulder daarom.

De **voorzitter**:
Zeker, maar nu begrijpen de mensen die met ons meekijken het ook.

Minister **Asscher**:
Dank voor deze sympathiek geformuleerde vermaning.

Ik heb net, naar aanleiding van het ordepunt van de heer Ulenbelt, half iets gezegd over het UWV. Hij heeft een paar vragen gesteld. Die wil ik nu even behandelen. Daarna ga ik verder in op de arbeidsmarkt in het algemeen. Hij vroeg wat we eraan gaan doen. Daar hebben we gisteren een VAO over gehad en we hebben er verscheidene debatten over gevoerd. Met het UWV werk ik bij voortduring aan de

verbetering van de uitvoering. Via de overleggen, de reguliere P&C-producten en de uitvoeringstoetsen bespreken we die voortgang. Juist om de balans en de checks-and-balances goed te houden, heb ik de afgelopen jaren een audit committee geïnstalleerd bij het UWV. De Algemene Rekenkamer houdt de uitvoering scherp in de gaten. Via het verantwoordingsonderzoek krijg ik daarover jaarlijks informatie.

Desalniettemin hebben we allemaal gezien dat er in de afgelopen periode in de media veel te doen is geweest om de prestaties van het UWV. Het is zaak om hier scherp op te letten. Ik heb al een plan aangekondigd om de achterstanden met de herbeoordelingen weg te werken, dat in het voorjaar naar de Kamer komt. Ik zal het BIT, het uit de commissie-Elias voortvloeiende instrument, vragen om te kijken naar de ICT-projecten en te adviseren over het ICT-meerjarenprogramma dat het UWV zal doorvoeren. De Kamer kan ervan op aan dat ik mij hiermee en met andere zaken voortdurend op de hoogte stel van de stand van zaken. Het is inderdaad bitter dat er juist nu een storing is bij het UWV, niet vanwege de begrotingsbehandeling maar vanwege de decembermaand. Wij werken er hard aan om dat snel op te lossen.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Dat is goed om te horen. In de schriftelijke beantwoording is de minister ook ingegaan op mijn vraag over de begeleiding vanuit het UWV en het belang van een vroegtijdige diagnose. Ik heb aangegeven dat het goed zou zijn als mensen zelf hun begeleiding zouden kunnen kiezen. De een kan bijvoorbeeld liever digitale begeleiding willen en een ander liever face-to-facebegeleiding. Dat zie ik niet terug in de schriftelijke beantwoording. Kan de minister aangeven hoe hij daartegenover staat?

Minister **Asscher**:
Dat klopt. Wij kiezen ervoor om in nauw overleg met het UWV te bekijken wat het inmiddels, met zijn ervaring en de grote hoeveelheid bestanden die het heeft, weet over wie er eigenlijk risico loopt op langdurige werkloosheid. In die groep investeren we met meer persoonlijke begeleiding. Sommige mensen willen best een cursus of een persoonlijk gesprek, maar kunnen prima in heel korte tijd weer aan het werk komen. Daardoor profiteren ze er minder van dan anderen, die dat van zichzelf misschien helemaal niet weten omdat de klap van de werkloosheid nog nadreunt. Bij hen stelt het UWV vanwege hun competenties, leeftijd, profiel en opleiding een risico vast en gaat het juist intensiever begeleiden. Het is voor iedereen belangrijk dat de dienstverlening gericht is op de menselijke maat, dat die rekening houdt met het feit dat mensen een heel nare ervaring hebben gehad. Anders kom je daar niet terecht. Maar ik denk dat het ook nodig is dat we de extra middelen, de extra persoonlijke begeleiding, zo slim mogelijk inzetten. Je kunt daar dus profiteren van het feit dat er heel veel kennis is vanuit de begeleiding, maar dat je ook een schat aan data hebt door te werken met die digitale systemen, waardoor je mensen sneller kunt helpen.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Ik heb het idee dat wij met deze beantwoording iets dichter bij elkaar komen. Maar waar het mij om ging is dat ook de persoon zelf daar een belangrijke stem in moet hebben. Ik kan me voorstellen dat er mensen zijn die niet continu in hun nek gezeten willen worden en die veel liever digitale begeleiding willen. Deelt de minister mijn standpunt dat de stem van de persoon zelf zwaar moet meewegen bij de keuze voor het soort begeleiding dat iemand nodig heeft?

Minister **Asscher**:
Het speelt natuurlijk mee. Mensen moeten met de juiste instelling verder geholpen worden. Een deel van het werk is vaak ook mensen op de goede manier motiveren, het zelfvertrouwen geven om zich weer te presenteren op de arbeidsmarkt. Maar in de casus die mevrouw Voortman schetst, waarbij iemand er niet zo'n zin in heeft, zou mijn neiging juist zijn om er wel achteraan te gaan. Want als daar voor die persoon kansen liggen, is het voor iedereen beter als die kansen gegrepen worden. Het zal altijd een combinatie zijn. Ik denk dat het verstandig is om met die middelen zo efficiënt en effectief mogelijk om te gaan. Natuurlijk speelt daar een rol bij wat voor de persoon zelf effectief is.

De **voorzitter**:
De minister vervolgt zijn verhaal. Zit ik er ver naast als ik denk dat u toe bent aan het blok over integratie en vluchtelingen?

Minister **Asscher**:
U zit er zeker niet ver naast, maar u zit ook niet helemaal raak. Ik wilde nog iets zeggen over de cao's en over seizoenswerk. Dat nam gisteren een groot deel van het debat in, dus het zou heel raar zijn als ik daar nu niks over zou zeggen. Dat zijn de twee werkgelegenheidspunten die ik nog wilde behandelen.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
De minister heeft net gezegd dat hij nog heel uitgebreid zou ingaan op het jongerenwerkloosheidsactieplan, het ouderenactieplan en de banenplannen.

Minister **Asscher**:
Daar heb ik inmiddels bij interruptie behoorlijk veel over gezegd. Ik wilde dat dus niet nog een keer gaan doen.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Dat vind ik jammer. Ik heb het beeld — misschien komt het de minister goed uit — dat we daar toch plannen hebben waar in totaal meer dan een miljard euro voor beschikbaar was, maar waar de resultaten uitblijven. Ik wil daar graag met de minister over doorpraten. Ik had overigens verwacht hier samen met de heer Mulder te staan, maar die blijft zitten. Misschien komt hij nog. Ik ga de minister vragen daar nog uitgebreid op in te gaan, want ik heb nog heel veel vragen over hoe het kan dat dat instrument niet heeft opgeleverd wat we allemaal hadden gehoopt.

Minister **Asscher**:
Het was niet de heer Mulder, maar de heer Öztürk die daar een paar scherpe vragen over stelde die ik zo goed mogelijk

heb beantwoord. Volgens mij was dat juist een heel open debat. Daarin heb ik aangegeven dat je inderdaad zuinig met die middelen om moet gaan. Dat bevestigde de heer Van Weyenberg. Je moet kijken wat effectief is en je moet ook gaandeweg leren. Leren betekent ook dat je, als je bijvoorbeeld ziet dat kleine bedrijven er geen gebruik van maken, de wet daarvoor moet aanpassen. Daarnaast vroeg de heer Van Weyenberg gisteren of je niet meer zou kunnen doen om voor een mogelijke volgende crisis te leren van de inzet van al die instrumenten. Daar ben ik positief over. Laten we dat vooral doen. We hebben evaluaties afgesproken over de sectorplannen zelf. Maar ik ben ook van mening — dat zal samen met EZ moeten gebeuren — dat het nuttig is om zo'n commissie aan het werk te zetten, zodat je weer de lessen leert voor als het nog een keer nodig is. Maar ik heb toch echt de vragen daarover, zowel schriftelijk als hier mondeling, zo goed mogelijk beantwoord zonder te veel uit te weiden. Dat is ook niet wat de Kamer op dit moment verlangt.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
De resultante is dat we, terwijl we 600.000 werklozen hebben, gewoon twee derde van het geld niet hebben uitgegeven. Ik wil graag veel dieper met de minister daarover doorpraten. Wat is er nou gebeurd? Waarom moesten we dat bij de jeugdwerkloosheid uit een regel in de begroting opmaken? Ik vind dat relevant als we hier praten over een groot maatschappelijk probleem met zo veel werklozen. Ik had eerlijk gezegd verwacht dat sommige collega's dat ook zouden vinden, maar blijkbaar is dat niet zo. Ik heb nog heel veel vragen en ik constateer dat we op deze manier dat debat, dat zelfs de aanleiding was voor de onvoldoende van de heer Mulder, hier wel heel summier voeren. Blijkbaar vinden sommigen dat een goed idee.

De **voorzitter**:
Het is zoals het is.

Minister **Asscher**:
Ik ben zo opgevoed dat het belang dat je aan een kwestie hecht, niet alleen kan worden afgemeten aan hoelang je erover praat. Ik herinner aan mijn beantwoording over de jeugdwerkloosheid. Ik begrijp dat dat de heer Van Weyenberg hoog zit, want het zit ook mij hoog. Ik heb daarbij uitgebreid gereageerd op de vraag of er wel wat aan voorlichting is gedaan. Zijn werkgevers wel gewezen op de mogelijkheid? Is er wel wat gedaan aan de jongeren? In de beantwoording hoor je dan een waslijst van dingen die er gedaan zijn. Er is communicatie geweest met de branches, met de sociale partners, via het UWV, via de arbeidsmarktregio's. Jongeren hebben flyers gekregen over de mogelijkheid om die mee te sturen bij hun sollicitatie. Ondanks dat en ondanks het feit dat wij de regeling in de zomer hebben verruimd, is er te weinig gebruik van gemaakt. Ik ben daar net op ingegaan. Ik ben van mening dat wij er alles aan moeten doen om ervoor te zorgen dat wij de jeugdwerkloosheid toch weer verder omlaag brengen, maar je kunt niet zeggen dat ik of de rest van de Kamer dat niet een belangrijk onderwerp vindt omdat ik het nu over de cao's wilde gaan hebben.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Nee, maar de constatering is wel dat er met heel hoge verwachtingen en heel veel geld, veel op de plank is blijven liggen waarvan ik vind dat wij met elkaar moeten constateren dat het een teleurstelling is. Ik constateer na dit debat …

De **voorzitter**:
Is dit niet meer iets voor uw tweede termijn? Wat is uw vraag aan de minister?

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Daar kom ik op, voorzitter. Dank u wel. De aanleiding voor dit debat was de onvoldoende van de heer Mulder. Ik constateer dat het gewoon niet is geworden wat wij ervan hadden verwacht. Ik vind het jammer dat de minister die conclusie niet gewoon hier wil trekken.

Minister **Asscher**:
Ik denk dat wij met elkaar gehouden zijn om alles te doen om het doel van meer werkgelegenheid en meer mensen aan het werk dichter bij te brengen. Daarmee heb ik het algemene beleid van het kabinet geschetst om het groeivermogen van de economie op gang te brengen. Ik heb gewezen op het specifieke arbeidsmarktbeleid en de hervormingen daarin. Wij voorzien een lastenverlichting en wij hebben specifieke instrumenten om kwetsbare groepen verder te helpen. Als een instrument onvoldoende oplevert, ontslaat ons dat niet van de plicht om door te denken over de vraag of wij het scherper kunnen inzetten, of wij een ander instrument moeten toevoegen. Dat hebben wij de afgelopen jaren met elkaar gedaan. Telkens is dat gebeurd met heel grote steun van de Kamer, in ieder geval ook van de heer Van Weyenberg zelf. Wij zijn steeds bezig om de instrumenten aan te scherpen en te benutten. Hij was het die vroeg of wij wel genoeg aan voorlichting doen. Vandaar dat ik net die hele waslijst heb gegeven. Volgens mij is er helemaal niets mis mee om zo'n debat te gebruiken om met elkaar te bespreken wat wij nog meer kunnen doen. Dat heeft de Kamer gisteren gedaan. Wat kunnen wij nog meer doen om dat grote doel van meer banen en minder werkloosheid, waar iedereen voor is, dichter bij te brengen?

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Een van de methodes die de minister wil toepassen voor het tegengaan van jeugdwerkloosheid is het actief aanbellen bij jongeren, dus het actief aanspreken van jongeren. Dat spreekt mij aan; dat vind ik positief. Daarbij zie ik tegelijkertijd een probleem, want er zijn steeds meer jongeren die niet gevonden willen worden en er juist voor kiezen om zich uit te schrijven vanwege de kostendelersnorm. Graag hoor ik van de minister hoe hij dat ziet.

Minister **Asscher**:
Dit gaat om jongeren die vaak niet meer bij hun ouders wonen en zich vaak in de marge van de samenleving bevinden. Ik heb in de afgelopen tijd veel gehoord van de mensen die werken volgens die aanpak en in busjes met leerplichtambtenaren aanbellen bij de betrokken jongeren. Die jongeren zeggen niets over de kostendelersnorm. Die zeggen dat zij zijn uitgeschreven uit hun opleiding en niet

weten hoe zij daar terug kunnen komen. Die zeggen: ik had een baantje, maar dat werkte niet en toen ben ik stil gaan staan. Deze jongeren zitten erom te springen om in hun nekvel gegrepen te worden.

Ik respecteer het debat dat gevoerd wordt, onder anderen met de staatssecretaris, over de voor- en nadelen van de kostendelersnorm, maar hier is echt iets anders aan de hand. Dit gaat over jongeren die zonder diploma, vaak zelfs al boven de 23 jaar, uit de bakken vallen en soms bij de officiële instanties van de radar verdwijnen. Wij kunnen natuurlijk zeggen dat wij dan geen probleem hebben omdat die jongeren geen uitkering aanvragen, maar die jongeren zijn 23 jaar, moeten nog 44 of 45 jaar werken terwijl zij geen opleiding hebben en ook niet in een traject naar stage of naar werk zitten, en verkeren in een vriendengroep die in dezelfde situatie zit. Als samenleving hebben wij dan een enorm probleem als wij daar niet op af gaan. Daarover gaat die aanpak. Wij moeten dat wel doen. Ik heb ook de jongens gesproken die via de Burger King weer aan het werk komen, weer een dagje naar school gaan en hun mbo-diploma denken te gaan halen. Die hebben dan een leven voor zich van het benutten van kansen. In de gesprekken met die jongeren ging het niet over de kostendelersnorm.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
In beide situaties gaat het om jongeren die uit beeld dreigen te raken. In het voorbeeld van de minister gaat het om mensen die niet werken en niet in een opleiding kunnen komen. In mijn voorbeeld gaat het daar ook om. Los van de kostendelersnorm vind ik wel degelijk dat er een probleem is met jongeren die uit beeld dreigen te raken omdat gemeenten die jongeren niet kunnen vinden. Als de minister zegt dat hij niet aan de kostendelersnorm wil komen, hoe wil hij dan dit probleem oplossen?

Minister **Asscher**:
Door heel praktisch met een vijftal gemeenten samen te werken. Wij zien dat een aantal gemeenten op dit punt heel actief is. Amsterdam verdient wat dit betreft een compliment. Al jaren is daar sprake van een actieve aanpak van het voortijdig schoolverlaten. Daar heeft men de aanpak nu gecombineerd, dus daar gaat men inderdaad in een busje op de jongeren af en dan worden zij uit die situatie gehaald. Inmiddels zijn al 500 jongeren die doelloos in een dergelijke situatie zaten, weer aan het werk of naar school geleid. Heel praktisch wordt door die vijf gemeenten bekeken wat het beste werkt en vervolgens wordt ervoor gezorgd dat er meer jongeren met die aanpak bereikt worden.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik vind de minister veel te positief over de banenplannen. Wij zagen een paar dagen geleden bij Nieuwsuur dat de minister in 2013 sprak over "banen". Langzaam werd dat vervangen door "sectorplannen". De minister zegt dat wij het beleid moeten evalueren. Volgens mij moet de les zijn dat wij, als er weer een crisis is, het niet op deze manier moeten doen. Die aanpak levert te weinig op. Laten wij het geld dus anders besteden.

Minister **Asscher**:
Juist de VVD zei bij het maken van de plannen: ga nu niet al het geld gebruiken om banen te creëren, maar benut het ook voor scholing, het leiden van werk naar werk, duurzame inzetbaarheid en het weerbaar maken van mensen voor de arbeidsmarkt. En zie, dat is gebeurd, maar juist de VVD zegt nu dat zij teleurgesteld is en dat zij achteraf gezien liever een Uyliaans banenplan had gehad. Ik vind dat merkwaardig. Laten wij de goede dingen, maar ook de leerpunten benoemen en laten wij de evaluatie serieus nemen. Als er betere mogelijkheden zijn, dan ben ik de eerste om die door te voeren, maar laten wij niet het doel uit het oog verliezen. Het doel is ook om ervoor te zorgen dat de mensen die een baan hebben, die baan ook houden. Zij moeten niet in een uitkering komen. Als zij 's avonds van hun werk komen, moeten zij trots aanschuiven bij de aardappelen.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Het werd gepresenteerd als een banenplan. Extra banen. De VVD heeft daarmee ingestemd omdat het een compromis was. De les moet nu zijn: doe dit niet. Het voelt goed, je bent goed bezig, maar maak geen Den Uyl-banenplan. Dit plan past in het rijtje Den Uyl-Melkert-Asscher. Doe het niet, maar pomp het geld gewoon in belastingverlaging. Dat leidt tot extra groei. Dat moet de les zijn van vandaag.

Minister **Asscher**:
Ik gaf de heer Öztürk zojuist de les mee dat je met incidenteel geld moet woekeren om dingen te bereiken. En de les dat je met een incidentele belastingverlaging niet zo heel veel banen creëert, kent de heer Mulder al heel lang, want de heer Mulder is een ervaren Kamerlid. Hij weet precies hoe het werkt. Hij weet ook dat je een lastverlichting, zoals in het plan van de regering, natuurlijk met structurele middelen doet. Als het crisis is, hebben we ook de plicht om niet weg te kijken en om ervoor te zorgen dat mensen perspectief houden. Mensen moeten dan van de ene naar de andere baan gaan. Er moet dan in scholing worden geïnvesteerd en mensen moeten worden voorbereid op wat de toekomst van hen vraagt. En ja, ik had graag gezien dat nog veel meer mensen daarvan hadden geprofiteerd. Maar nee, ik wil niet als nutteloos wegzetten dat al die werknemers in de bouw, het transport en de zorg nog jaren vooruit kunnen op de arbeidsmarkt.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Daarbij is het wel interessant dat de VVD dit voorjaar nog een motie om te stoppen met de plannen niet heeft gesteund.

Het CDA heeft al in de begrotingsbehandelng van de minister met hem de degens gekruist over de sectorplannen. Wij waren en zijn er geen voorstander van. Nog dit voorjaar hebben wij dan ook samen met D66 een motie ingediend om ermee te stoppen en de derde tranche niet te verlengen. Is de minister tevreden over de resultaten tot nu toe? Vindt hij het voor herhaling vatbaar of vindt hij dat we er, net zoals D66 en CDA dit voorjaar voorstelden, mee hadden moeten stoppen?

Minister **Asscher**:
Ik ga niet over hoe er over moties wordt gestemd. Ik denk niet aan mij is om daarop commentaar te leveren. Er wordt al genoeg commentaar geleverd.

We hebben niet voor niets afgesproken om het heel serieus te evalueren. We moeten ervoor zorgen dat we hiermee het maximale bereiken. Die evaluatie is er nog niet geweest! Ik denk dat het heel belangrijk is om in een tijd van een grote, diepe crisis op de arbeidsmarkt mensen niet aan hun lot over te laten. Daarom was ik ook altijd zo blij met de steun van bijvoorbeeld D66. Je moet niet zinloos geld uitgeven, maar investeren in mensen zelf.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
De minister zegt niet: het is een succes en ik vind het voor herhaling vatbaar. Het oordeel "ik zou het de volgende keer weer zo doen" hangt wat de minister betreft dus af van de evaluatie?

Minister **Asscher**:
Zo is het. Het lijkt mij ook heel verstandig, want het gaat mij niet om het middel maar om het doel. Het is een doel waarover we het eens zijn: mensen aan het werk houden en mensen aan het werk krijgen. Het zou goed zijn dat de VVD niet alleen zegt "we staan voor onze handtekening" maar ook trots zou zijn op het eigen beleid. Dat is beleid dat ik ook namens de VVD mag uitdragen. Je hebt dan de plicht om in crisistijd te investeren in de scholing van mensen. Je moet mensen erbij houden en daarna ga je bekijken of het nog beter had gekund. Wat kunnen we hiervan leren? Hoe kunnen we het bij een volgende crisis nog slimmer doen? Laten we nu niet weglopen voor het feit dat we in die moeilijke jaren, samen met de sectoren, hebben geïnvesteerd in de werknemers.

De **voorzitter**:
Ik weet niet of ik deze interruptie zal tellen of dat ik het als uitlokking moet zien. Ga uw gang.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Waar het om gaat is het resultaat, en de resultaten van die 600 miljoen zijn heel mager, namelijk 2.000 banen. Mager!

Minister **Asscher**:
Dat hangt ervan af welke resultaten je meetelt. Je kunt jezelf arm en mager rekenen door die honderdduizenden mensen die geschoold worden niet relevant te vinden, maar dat zou vreemd zijn, gezien de veranderingen op de arbeidsmarkt. Zeker 17.000 leer-werkbanen en 2.000 mensen uit de uitkering is wellicht bescheiden, maar vele duizenden mensen zijn dankzij dit geld niet werkloos geworden. Als je die niet meetelt, wordt het mager. Dat ben ik met de heer Mulder eens, maar hij moet ook kijken naar de dingen die wel lukken. Wees daar trots op! Het is namelijk mede dankzij de heer Mulder gebeurd.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De vraag is niet wat het behalve die 2.000 magere banen nog meer heeft opgeleverd. Het gaat namelijk om het alternatief. Wat was er gebeurd als we die 600 miljoen op een andere manier hadden besteed? Dan hadden we niet die 2.000 banen — 2.000 is echt een heel mager resultaat — maar waarschijnlijk meer banen gehad.

Minister **Asscher**:
Die vraag vind ik heel relevant. Dat was ook mijn antwoord op de vraag van de heer Heerma. Ik vind dat we de plicht hebben om zo eerlijk te evalueren dat je de les kunt trekken dat het effectiever had gekund of dat het op een andere manier meer had opgeleverd. Ik zal de heer Mulder niet meer uitlokken, maar we zijn het er snel over eens dat incidenteel geld en lastenverlichting waarschijnlijk weinig hadden opgeleverd. Maar misschien had het wel slimmer gekund en als dat zo is, dan zou ik die les graag leren. Onze houding moet zijn: we houden het doel vast en we passen de instrumenten net zo lang aan totdat er meer mensen aan het werk zijn.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Het blijft opmerkelijk dat de VVD tegenstemde toen we er in juni mee konden stoppen. De heer Heerma wees er terecht op.

De minister komt nu een beetje aan het einde van zijn nadere uitweiding over de banenplannen, maar ik ben nog nieuwsgiering naar één ding. Eerst vond de VVD het optreden van de minister "onvoldoende". Vandaag is het "mager"; dat vind ik ook geen voldoende. Maar volgens de minister was het allemaal een misverstand, zo konden wij bij Pauw op televisie zien, en had de heer Zijlstra inmiddels gezegd dat het "onvoldoende" was teruggenomen. Nu ben ik hierover in verwarring na de inbreng van de heer Mulder, maar misschien kan de minister mij vertellen: heeft de VVD de onvoldoende nu ingetrokken of niet?

Minister **Asscher**:
Voorzitter, ik wilde dat niet doen, met uw welnemen. Ik heb allerlei beoordelingen, recensies, cijfers, klassementen en sterren voorbij zien komen. Wat ik wilde doen, is ingaan op wat hier in het debat is gezegd. Dat betekent: serieus ingaan op de ook kritische noten van de heer Mulder, en met de Kamer in gesprek gaan over wat je extra kunt doen. Verder wilde ik me verre houden van die discussie. Ik heb dat gisteren natuurlijk allemaal gehoord. Volgens mij past het helemaal niet als ik daaraan zelf ook nog ga meedoen.

De **voorzitter**:
Daar denkt de heer Van Weyenberg waarschijnlijk anders over. Ga uw gang.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik vind het heel belangrijk dat wij vooral over de inhoud hebben gepraat, over hoe wij mensen aan de slag krijgen, de 600.000 werklozen in dit land die zo graag een baan willen. Dat ben ik erg met de minister eens. Maar aan het eind van het rondje werkgelegenheid blijft natuurlijk wel de politieke vraag over wat de mate van steun en enthousiasme van coalitiepartij VVD voor deze minister is. Nu is dat deels een debat tussen de Kamerleden; daar heeft de minister gelijk in. Maar hij heeft bij Pauw gezegd dat die

onvoldoende van de VVD van tafel was. Dat is een uitspraak van de minister. Na het optreden van de heer Mulder gisteren ben ik daarover in verwarring. Die vraag stel ik dus wel aan deze minister: is de onvoldoende van de heer Mulder nu wel of niet door de heer Zijlstra van tafel gehaald?

Minister **Asscher**:
Ik heb gisteren, voordat ik hier het debat inging, gezegd dat ik zou afwachten wat er in het debat zelf zou gebeuren. Dat heb ik gedaan, en nu antwoord ik. Ik heb dus helemaal niet de behoefte om nog over alle cijfertjes en rankings het debat aan te gaan. Ik sta hier voor de inhoud, ik sta hier voor de banen, ik sta hier voor een fatsoenlijke arbeidsmarkt. Daar ben ik over in gesprek met de Kamer.

De **voorzitter**:
Bij uitzondering een derde keer, mijnheer Van Weyenberg.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
De minister wil tot twee keer toe mijn vraag niet beantwoorden. Hij gaat over zijn eigen antwoord, maar ik vind het wel opmerkelijk. Natuurlijk praten wij in de Kamer over de inhoud, en dan trek je aan het eind ook een politieke conclusie. De heer Mulder heeft in die conclusie gezegd: het is een onvoldoende. Dat heeft hij gisteren, als ik hem uiteindelijk goed begreep, eigenlijk herhaald. Maar volgens de minister was dat — dat heeft hij in het openbaar gezegd — van tafel. Is het nu wel of niet van tafel? Die vraag lijkt mij eenvoudig te beantwoorden.

Minister **Asscher**:
Misschien is dat eenvoudig, maar niet door mij, want het is een vraag over anderen. Ik reageer op de vragen die mij gesteld zijn over de begroting en over het beleid voor Sociale Zaken. Dat gaat over werkgelegenheid. Het gaat ook over integratie. Ik doe dat vol overtuiging, omdat ik denk dat er in Nederland kansen liggen maar dat wij ongelooflijk ons best moeten doen om die te benutten. Daar ging mijn betoog over, en daar gaat ook het vervolg over.

De **voorzitter**:
Mijnheer Öztürk. Mijnheer Öztürk niet? Dan gaan wij naar mijnheer Dijkgraaf.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
De minister was zonet even heel scherp over de banenplannen en de evaluatie daarvan. Het gaat er niet alleen om, zo beluisterde ik hem, wat die banenplannen al dan niet hebben opgeleverd — daar komt een evaluatie van — maar het gaat er natuurlijk ook om wat er gebeurd zou zijn als je het alternatief had ingezet. Mijn vraag zou zijn: zit dat ook in die evaluatie?

Minister **Asscher**:
Ja. Het is een drievoudige evaluatie. Wij gaan volgend jaar al een eerste stukje evalueren. Anderhalf jaar later komt het totaalbeeld. Maar er komt ook nog, zoals ik in een vroeg stadium met de Kamer heb afgesproken, een evaluatie waarin wij proberen te kijken naar het netto-effect. De vraag van de heer Heerma, de heer Mulder en de heer Dijkgraaf gaan wij daarin proberen te beantwoorden. Wetenschappers hebben mij gezegd dat zij dat spannend vinden en uitdagend, maar ik ben er zeer in geïnteresseerd. Je wilt namelijk leren. Je wilt bekijken wat er voor netto-effect blijkt, en daarbij ook de vraag beantwoord zien of het op een andere manier beter had gekund.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Zou het, gezien de vragen die rijzen en de kritiek die er ook is, niet raadzaam zijn om dat traject nog eens te bezien en te bekijken of dat wat naar voren gehaald zou kunnen worden? Als ik de minister zo hoor, gaat het namelijk wel erg lang duren voor wij het definitieve antwoord hebben.

Minister **Asscher**:
Daar heb ik naar gekeken, maar wij moeten er rekening mee houden dat je een evaluatie pas kunt doen als het is afgerond. Anders ga je halverwege evalueren. Dat is een dilemma dat wij vaker hebben, bijvoorbeeld bij de Wet werk en zekerheid met een vervroegde evaluatie van de ketenbepaling. Maar ja, om die evaluatie te houden terwijl het amper is ingevoerd, heeft geen zin. Zoals ik met de Kamer heb gedeeld, heb ik gekeken naar een snelle evaluatie, die niet alle antwoorden biedt op de vragen die fundamenteel worden gesteld, en daarna nog een uitgebreidere evaluatie. Veel mooier kan ik het niet maken, vrees ik.

De **voorzitter**:
Mijnheer Öztürk, wilt u toch een interruptie plegen? Ik gaf u zonet het woord al.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik wilde doorgaan op de vragen van de heer Van Weyenberg, met name op het gebied van de politieke steun. Ik heb u gevraagd om in de spiegel te kijken, minister. Ik heb er destijds een aantal opgehangen in het gebouw Koloniën, bij de PvdA. De heer Hilhorst heeft u vervangen als wethouder in Amsterdam. U bent van Amsterdam naar Den Haag gekomen om de werkloosheid aan te pakken en werk te brengen. Drie jaar en 600 miljoen euro later zien we dat u dat niet hebt gehaald. Het is u gewoon niet gelukt. De heer Hilhorst heeft een boek geschreven waarin hij eerlijk uitlegt dat hij niet de juiste man op de juiste plek was. Bent u bereid om ook in de spiegel te kijken zoals de heer Hilhorst, uw opvolger, dat heeft gedaan? U bent beschadigd ...

De **voorzitter**:
Kunt u uw vraag puntiger formuleren?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
U bent beschadigd. Kunt u met deze beschadiging uw plannen, die u vandaag naar voren brengt, nou wel of niet uitvoeren?

Minister **Asscher**:
Toen ik aantrad, zaten we in een diepe, diepe economische crisis en die ging ook nog wel even door. De effecten ervan op de arbeidsmarkt waren voelbaar. Sinds begin 2014

hebben we echter niet alleen economische groei, maar zien we ook een herstel op de arbeidsmarkt. We zijn het er snel over eens dat dat herstel sneller moet, maar we weten ook dat er volgend jaar een vol procent aan werkgelegenheid bij komt. Ik wil dus heel graag doorgaan, want ik ben ongelofelijk gemotiveerd om mensen die nu geen werk hebben aan het werk te krijgen. Het gesprek dat wij vandaag met elkaar voeren, gaat volgens mij in alle openheid over de vragen als: wat kun je nog meer doen, waar kan er een schepje bij en wat kun je verbeteren aan de maatregelen? Dat lijkt me ongelofelijk belangrijk. Dat is wat men van de regering mag verwachten: meer werk, maar ook goed werk en eerlijk werk.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
De minister wil de economische groei meepakken. Maar is hij de juiste persoon op de juiste plek? Dát was mijn vraag. U bent de minister van onderzoeken; u houdt van onderzoeken. U kunt goed speechen en u kunt goed een verhaal uitleggen. Bent u degene die ... Dat is de centrale vraag, die ik ook aan de VD wil stellen: is deze minister degene die de werkloosheid kan aanpakken de komende jaren? Of is hij zo beschadigd en aangepakt dat hij de komende jaren alleen maar tandeloos achter het VVD-beleid aan kan lopen? Hij staat namelijk onder curatele van de VVD.

Minister **Asscher**:
Ik hoor heel veel heel interessante dingen. Er zitten complimenten bij, maar ik hoor ook een licht kritische ondertoon. Uiteindelijk worden mij echter vragen gesteld die ik niet kan beantwoorden, want ze gaan over wat partijen van mij vinden. Hier sta ik als minister mijn beleid te verdedigen. En mijn beleid is erop gericht om meer mensen aan het werk te krijgen in een voor Nederland ingewikkelde tijd, waarin de littekens van de economische crisis nog niet verdwenen zijn. Volgens mij moeten we daarmee door. Volgens mij gaat het eindelijk wat beter met onze economie en moeten we zorgen dat meer mensen daarvan profiteren. Ik zit vol nieuwe plannen. Denk nog even aan dat lage-inkomensvoordeel; dat is echt een nieuwe maatregel die werkgevers uitdaagt om mensen toch weer in dienst te nemen. Meer dan 300.000 mensen in minder goed betaalde banen zullen geraakt worden door deze maatregel. Laten we daar met elkaar een succes van gaan maken. Misschien wil de heer Öztürk daar wel deel van zijn.

De heer **Ulenbelt** (SP):
De minister wil de minister zijn van goed en eerlijk werk. Maar laten we eens kijken naar de maatschappij. Gemeenten dwingen mensen om te werken zonder loon. Jongeren, stages: wel werken, geen vergoeding. De hoeveelheid draaideurpersoneel neemt toe. Ouderen solliciteren zich suf. Geen baan. Er zijn tien keer zoveel mensen die werk zoeken dan er banen zijn. Last but not least: kijk wat het kabinet zelf aanricht in de zorg. 73.000 werklozen, en de grootste organisatie dreigt nu om te vallen. De minister doet allemaal heel mooi en sierlijk: het gaat goed. Maar dit is toch de werkelijkheid? Daar is het kabinet toch verantwoordelijk voor? Als de minister dit nu ziet, had hij het dan niet allemaal anders willen doen, al toen hij eraan begon?

Minister **Asscher**:
Zonder strijd lukt het niet. Ik zie net als de heer Ulenbelt misstanden op de arbeidsmarkt. Ik zie voorbeelden van uitbuiting. Ik zie voorbeelden van onderbetaling. Maar daar trekken we tegen ten strijde. Dat is nou juist een van de weinige onderwerpen waarvoor ik echt steun heb ervaren van de SP. Denk aan de Wet aanpak schijnconstructies, waarmee we werkgevers verantwoordelijk maken voor onderbetaling, zodat zij zich niet kunnen verschuilen achter een uitzendbureautje dat ertussen zit. We doen er wat aan. En nee, de wereld is nog niet in een paradijs veranderd. We zijn ook bepaald nog niet klaar. Niet voor niets noemde ik in mijn inleiding het belang om zaken ook op Europees niveau beter te regelen. Vandaag kreeg ik van de FNV nog een petitie over misbruik van A1-verklaringen. Inderdaad, dat is mij een doorn in het oog, net als het een doorn in het oog is van de heer Ulenbelt. Laten we daar dus wat aan doen. Ik sta hier niet om te betogen dat we klaar zijn. Integendeel. Er is meer werk nodig en mensen moeten sneller weer aan het werk. Maar we willen ook dat dat op een eerlijke manier gaat, zodat bedrijven eerlijk kunnen concurreren en mensen een nette kans hebben en niet worden vervangen door goedkope arbeidskrachten van elders. Nee, daar zijn we helemaal niet mee klaar. Daar moeten we vol mee door.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Het gaat er niet om of wij ermee klaar zijn. Het gaat erom waar dit kabinet mee is begonnen: werken zonder loon en dergelijke. Laat ik het heel concreet maken: het ontslag van 12.000 mensen bij TSN is aan de orde. Ooit heb ik de minister tijdens het reces naar de Kamer gehaald. Hij zou dat probleem gaan oplossen met Sensire enzovoorts. Vanmiddag heeft mijn collega aan staatssecretaris Van Rijn gevraagd waar zijn reddingsplannen zijn. Kan ik deze minister nu op pad sturen om vrijdag in het kabinet te zeggen dat wij het in dit land niet kunnen maken om 12.000 mensen in de zorg te ontslaan? Deze mensen doen nu eerlijk en goed werk. Kan de minister de Kamer beloven dat zij dat eerlijke en goede werk kunnen blijven doen, dat zij hun werk houden en dat dan eventueel de tarieven die de gemeenten betalen maar omhoog moeten? Is de minister bereid om die inzet in het kabinet te plegen?

Minister **Asscher**:
Hierover is vanmiddag debat gevoerd met staatssecretaris Van Rijn. Ik vind het dus heel hachelijk om vanavond dat debat over te doen, maar de vraag is terecht. Die begrijp ik. Dit is een drama voor de mensen die zorg krijgen van de medewerkers van TSN. Het is ook een drama voor de medewerkers, want die zijn in enorme onzekerheid gekomen. De heer Ulenbelt weet echter ook dat er veel meer achter zit dan alleen maar de vraag of ik mijn best doe en of wij het vrijdag in het kabinet bespreken. Staatssecretaris Van Rijn heeft aangegeven dat hij in nauw contact staat met de organisatie, dat er surseance is aangevraagd en dat het nu eerst aan die organisatie is om in dezen vervolgstappen te nemen. Hij heeft ook aangegeven dat hij bezig is met de tarieven en met goede marktpraktijken, dus met de andere kant van dit verhaal, de regulerende kant. Ik zou het echter vals vinden om hier heel veel mensen een belofte te doen die niet alleen aan mij is en die ik niet alleen kan waarmaken. De heer Ulenbelt kan erop rekenen dat het kabinet klaarstaat, net als bij andere gevallen van grote en

kleine ontslagen. Als er mobiliteitscentra moeten komen, zoals ze er waren bij Aldel, zal ik ze leveren, maar ik ga nu geen belofte doen waarvan ik niet zeker weet dat ik die kan waarmaken.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Dit is nu het verschil tussen het beeld dat de minister schetst en de werkelijkheid. Ondertussen vliegen er 12.000 mensen uit, maar de enige belofte van de minister is dat hij met mobiliteitscentra komt als het gebeurt, terwijl de ontslagen het gevolg zijn van het kabinetsbeleid. Dit zijn mensen die goed en eerlijk werk doen. Minister, neem het voor ze op!

Minister **Asscher**:
Die conclusie laat ik echt aan de heer Ulenbelt. Ik vind het ook iets te makkelijk ten opzichte van onzekere medewerkers om het zo simpel te maken. Daar doe ik niet aan mee.

De heer **Kerstens** (PvdA):
De minister nam net zelf de term "misstanden op de arbeidsmarkt" in de mond. Ik zet daar ook graag mijn tanden in. Ik heb hem gisteren in mijn bijdrage gewezen op een aantal heel concrete misstanden. Een van die misstanden noemde hij net: misbruik van het A1-formulier. De FNV heeft daar vandaag aandacht voor gevraagd. De minister zei dat hij dit ook wil aanpakken. Hoe gaat hij dat doen? En wat gaat hij doen met de al in februari aangekaarte misstand die voortvloeit uit het convenant dat de fiscus jaren geleden met de uitzendbranche heeft gesloten? En hoe denkt de minister over de misstanden rondom stages en werkervaringsplekken, die heel vaak worden misbruikt als een nieuwe vorm van heel goedkope arbeid?

Minister **Asscher**:
Dat zijn drie vragen in één. Voor de A1-verklaringen moeten wij nationaal bekijken wat wij kunnen doen, maar vooral ook op Europees niveau stappen zetten. Ik heb dit ook onder de aandacht van de Commissaris gebracht. Ik hoop dat hier iets van landt in het aangekondigde mobiliteitspakket. Misschien zou dat er volgende week al zijn, maar de berichten daarover zijn heel verschillend. In het mobiliteitspakket gaat het over sociale zekerheid en over de Detacheringsrichtlijn, maar ook over dit soort voorbeelden: over het aanpakken van zwartwerken, maar hopelijk ook over de A1-verklaringen. Wij wachten dat pakket af. Vanuit het voorzitterschap kunnen wij dan bekijken of wij dat concreet kunnen maken. Dan heeft het ook voor Nederland betekenis. Op de kwestie van de fiscus kom ik terug in samenspraak met de collega die over belastingzaken gaat. Dat is niet alleen aan mij. Hij heeft toegezegd dat wij daar uitgebreider op terugkomen, maar ik kan die termijn niet eenzijdig versnellen.

Over het derde onderdeel, de stages, hebben wij het ook vaker met elkaar gehad. Dat kan ik niet alleen van mijn kant doen. Daarvoor is het nodig dat er meldingen komen. Wij horen zo nu en dan verhalen over misbruik van stages. Jongeren zijn allang afgestudeerd, maar rollen van de ene stage in de andere. De wet is er op zich helder over dat de stage gericht moet zijn op leren en niet op normaal werk doen zonder daarvoor betaald te worden. Wij hebben meldingen nodig om dat effectiever aan te pakken. Ik heb er al eens over gesproken met sociale partners: als je die signalen hoort, breng ze dan niet alleen naar voren, maar zorg er ook voor dat ze worden gemeld bij de inspectie, want dan kunnen wij er wat aan doen. Ik herhaal dat pleidooi hier.

De heer **Kerstens** (PvdA):
Dat is helder. Ik heb nog een vervolgvraagje over het A1-formulier. Ik ben het met de minister eens dat die zaak zeker op Europees vlak moet worden aangepast. Ik ben heel blij met de voortvarendheid die de minister op Europees vlak aan de dag legt, als het gaat om het voorkomen van onderbetaling, oneerlijke concurrentie en verdringing. Ik ben het met hem eens dat wij ook op nationaal vlak iets kunnen doen. Stel dat wij met z'n allen de conclusie trekken dat we op Europees vlak onvoldoende opschieten. Is de minister dan bereid om te bekijken wat er op nationaal vlak kan om dat misbruik zo veel mogelijk tegen te gaan en het liefst uit te bannen?

Minister **Asscher**:
Zeker. We hebben inmiddels met de Kamer een traditie opgebouwd dat wij ook steeds bekijken wat wij nationaal kunnen doen. Wat kunnen wij in de handhaving doen? Wat kunnen wij in de regelgeving doen? Wat zien wij op de arbeidsmarkt dat niet eerlijk, niet fair is en dat oneerlijke concurrentie mogelijk maakt? Dat pakken wij aan. De eerste keuze zou zijn om dat vooral op het Europese niveau te doen. Dat biedt een gelijk speelveld, ook voor Nederlandse bedrijven en ook elders in Europa.

Ik kom ...

De **voorzitter**:
Bij de cao's.

Minister **Asscher**:
Bij de cao's en de modernisering daarvan. De heer Mulder en de heer Van Weyenberg hebben daarvoor een warm pleidooi gehouden. Ik herken dat pleidooi, de behoefte om met de veranderingen mee te gaan, om sociale partners daartoe op te roepen en te prikkelen. Wij zien een paar goede voorbeelden waarin men ondanks veel gedonder in de polder elkaar toch weet te vinden en verandering bewerkstelligt. Ik sta terughoudend tegenover de suggestie dat de politiek daarin ingrijpt. Juist als het gaat over het bedrijfsleven, over sectoren en over afspraken tussen werkgevers en werknemers, vind ik dat de politiek terughoudend moeten zijn met te zeggen: die afspraak vinden we niet goed en die afspraak vinden we wel goed. Vandaag is er een interventie die de ene partij bevalt, maar morgen zit er weer een andere partij. Het Nederlandse stelsel, met al zijn mitsen en maren, zorgt ervoor dat men aanpassingen kan vormen. Je ziet daar ook weer nieuwe dingen in. Ik verwijs naar het Social Innovation Lab dat ik heb bezocht, waar sociale partners met het bedrijfsleven juist in het kader van de robotisering oefenen hoe je heel snel van dienstverband kunt veranderen, in een andere organisatie kunt werken zonder dat je wordt belemmerd door de regels die horen bij jouw bedrijfstak of bij jouw cao. Ik wil dat stimuleren. Ik denk dat daar kansen liggen voor de toekomst en dat dat de weg voorwaarts is.

Het seizoenswerk was gisteren een belangrijk punt. Ik wil ieder misverstand daarover wegnemen. De Wet werk en zekerheid, door een grote meerderheid van de Kamer aangenomen, is net van kracht. De wet moet een kans krijgen en zijn goede werk kunnen doen. Natuurlijk zien wij de problemen in sommige sectoren. Daarom heb ik al voor de inwerkingtreding iets gedaan aan de terugwerkende kracht van de transitievergoeding in het seizoenswerk. Daarom heb ik met de Kamer gesproken over de problemen met het seizoenswerk in de agrarische sector. Gisteren begrepen wij dat daar een voorlopige overeenstemming is, maar ik heb de heer Mulder heel goed gehoord op dit punt. Hij was niet alleen.

Hij vraagt mij om in het voorjaar terug te komen en te kijken naar de verschillende sectoren waarin het seizoenswerk een rol speelt. Dat wil ik doen. Ik zal de voorzitters van de Stichting van de Arbeid schrijven en aan hen vragen om zich hierover te buigen. Er werden gisteren suggesties gewekt dat vanuit het centrale niveau deals op het decentrale niveau werden tegengehouden. Ik hoor andere berichten, maar ik zal hen in ieder geval aanschrijven. Ook zal ik een verkenner aanstellen die in kaart brengt wat de problemen zijn in de verschillende sectoren, die als dat nodig is partners met elkaar in gesprek kan houden, die kan bemiddelen en misschien zelfs hier en daar een duwtje kan geven en die dan rapporteert. Dat maakt ook een beetje een einde aan de situatie dat onderhandelingspartners via de Kamer of via het kabinet een voordeel proberen te behalen, wat de Kamer niet wil en ik ook niet. Men kan dat zelf oplossen. Ik heb de ongerustheid in deze Kamer geproefd. Gaat het wel snel genoeg? Ik snap dat ook en ik wil dat probleem graag oplossen. Daarbij is er nog wel één ding: veel van deze cao's lopen nog tot juli 2016. Deze Kamer bevat een hoop ervaren onderhandelaars. Zij kunnen allemaal vertellen dat men vaak pas vlak voordat de termijn verstrijkt, tot een deal komt. Dat kan dus ook een verklaring zijn voor het feit dat in sommige gevallen het overleg nog niet vruchtbaar is geweest. Maar ik wil ernaar kijken en ik zal de sociale partners erop aanspreken. In het voorjaar kom ik hier dan bij de Kamer op terug.

De **voorzitter**:
Mijnheer Mulder, als u deze interruptie gebruikt, hebt u niets mee over voor bij de staatssecretaris.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Het onderwerp is belangrijk genoeg, voorzitter.

Het is op zichzelf goed dat de minister de problemen onderkent. Zijn oplossing is echter wel vaag. Hij wil een verkenner aanstellen. Waarom gaat hij er niet zelf op af? Mijn fractie wil dat er een oplossing komt voor deze sectoren: de recreatiesector, de landbouw en waar sprake is van seizoenswerk. Wij willen geen verkenner met een rapport. Wat ons betreft komt iemand, misschien de minister zelf, gewoon met oplossingen en legt die hier voor. En als die oplossingen er niet zijn, kunnen we als Kamer onze eigen afweging maken en beslissen of we eventueel de wet kunnen wijzigen. Wil de minister dat? Wanneer kunnen wij die rapportage hier zien?

Minister **Asscher**:
Ik dacht de heer Mulder tegemoet te komen, maar het cadeau wordt niet gewaardeerd. Dat heb je soms. Dan doen we het zonder verkenner. Het leek mij echter juist goed om iemand te vragen ernaar te kijken, de gesprekken aan te gaan en het in kaart te brengen. Het was juist een oprechte poging om in te gaan op wat er gisteren in de eerste termijn gewisseld is. Ik vind met de heer Mulder dat je die wet een kans moet geven. De wet biedt mogelijkheden voor sectoren om gebruik te maken van die uitzondering. Een aantal sectoren hebben dat ook succesvol gedaan. Ik reageer positief op de zorg in deze Kamer over de vraag of het allemaal wel snel genoeg gaat en of het overleg wel goed genoeg verloopt. Ik wil echter niet op de stoel van de onderhandelingspartijen gaan zitten. Dat is denk ik niet de rol van een minister. Dat past niet en het zou heel moeilijk zijn om daar verantwoording over af te leggen. Maar ik wil wel serieus ingaan op dit punt en hier in het voorjaar op terugkomen bij de Kamer. Dan stuur ik een brief naar de Kamer met mijn bevindingen. Ik wilde alleen dit instrument daarbij inzetten.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Een verkenner is goed, maar het gaat om een oplosser. De minister gaat nu een verkenner op pad sturen, maar komt die verkenner ook met oplossingen? En wanneer komt hij daar dan mee? Is dat op 1 mei?

Minister **Asscher**:
De liefde voor de Dag van de Arbeid deel ik met de heer Mulder. Dat lijkt mij dus een prima termijn. De verkenner komt met een beoordeling van welke sectoren dit probleem hebben en hij komt denk ik ook met een opvatting over de vraag of de sectoren dat eventueel op een goede manier kunnen oplossen. Ik snap het probleem. Dat heb ik aangegeven. Laten we dus zeggen: gebruik het ook en benut die kans. Dan kunnen we daarna het debat met elkaar voeren over de vraag of en, zo ja, in welke zin de wet zelf ter discussie zou moeten staan. Die wet is op 1 juli ingegaan. Dat is nu vijf maanden en een dag geleden. Er zijn al allerlei mensen die een evaluatie van de wet hebben, maar dat vind ik snel. Als je het debat beluistert, lijkt het net alsof de arbeidsmarkt het door die wet veel moeilijker heeft. De cijfers laten echter wat anders zien. Sinds de invoering is de arbeidsparticipatie gestegen, is de werkloosheid gedaald, is het aantal banen gestegen en is het aantal gewerkte uren gestegen. Laten we deze wet dus even de kans geven om zijn goede werk te doen. Laten we de problemen onder ogen zien, maar laten we ook het systeem van de wet zelf daar een kans bij geven. Ik wil, met de Kamer, de problemen die er zijn helpen oplossen.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Het is goed dat de minister in beweging komt naar aanleiding van de vele negatieve signalen rond de seizoensarbeid en ook van de vragen vanuit de Kamer. Ik vind de datum, 1 mei, echter wel laat. Er zijn namelijk een aantal sectoren waar de problemen eerder komen. De heer Mulder had het gisteren over drie maanden. Mijn eerste vraag is dus of het eerder zou kunnen. Zou 1 maart of 1 april mogelijk zijn? Er zijn echt sectoren waar het er de komende maanden om gaat hangen of de partijen elkaar gaan vinden of dat andere, minder wenselijke oplossingen gevonden worden. Mijn tweede vraag is aan welke sectoren de minister hierbij

denkt. Welke sectoren vallen volgens hem onder seizoensarbeid? Hebben we het dan bijvoorbeeld ook over de sportverenigingen, waar ook veel zorgen zijn?

Minister **Asscher**:
Op de eerste vraag is het antwoord: hoe sneller, hoe beter. Je hoeft ook niet met alles te wachten. Als er nu een deal mogelijk is in een sector, verwelkom ik die. Ik had het fantastisch gevonden als ik vandaag had kunnen zeggen dat men eruit was in de recreatiesector. Ik begreep dat dat even in de lucht hing. Dat was natuurlijk fantastisch geweest in dit debat, want hoe vaak kun je de Kamer meteen in eerste termijn geruststellen op een belangrijk onderwerp? Laat daar dus geen misverstand over bestaan. Ik denk echter dat het als je het geheel wilt bekijken — dat was de vraag die de heer Mulder mij gisteren stelde — verstandig is om het voorjaar aan te houden.

De tweede vraag was aan welke sectoren ik denk. Ik wil dat niet limitatief opleggen. Ik wil echter ook niet de situatie krijgen dat straks iedere sector zegt: wij kunnen ook een seizoen verzinnen, want er is vakantie in de zomer. Daar zal die verkenner dus verstandig mee om moeten gaan. Het amateurvoetbal is in elk geval een sector die zichzelf heeft gemeld. Daar heb ik al een gesprek mee gevoerd en die heb ik gewezen op de mogelijkheden die er zijn. Die sector ligt dus wel voor de hand.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Mooi. Ik denk dat 1 mei echt laat is. Ik ga richting de tweede termijn even nadenken over de vraag of ik het te laat vind. De sectoren zijn inderdaad onder andere de horeca, de recreatie, de land- en tuinbouw en de amateursport, de sportverenigingen. Er is er echter nog eentje die er altijd bovenuit is gesprongen, waar bijvoorbeeld mevrouw Schouten van de ChristenUnie veel aandacht voor heeft gevraagd, namelijk het onderwijs en dan vooral de kleine scholen die niet de mogelijkheid hebben om met flexpools te werken. Daar is gisteren volgens mij ook uitbundig aandacht voor gevraagd. Is dat ook een sector die meegenomen zou kunnen worden?

Minister **Asscher**:
Dat vind ik zelf echt geen seizoensarbeid. Dat vind ik meer een voorbeeld van: het komt ons heel erg goed uit om het seizoensarbeid te noemen. Ik sta open voor ieder gesprek, maar het lijkt mij niet voor de hand liggen. Ik denk wel dat er problemen kunnen zijn bij kleine scholen. Daar hebben we het ook eerder over gehad. Daarvoor zijn oplossingen denkbaar. Die zie je ook hier en daar ontstaan. In het oosten van het land zijn een paar mooie voorbeelden waarbij die kleine scholen samenwerken en zowel de mensen de zekerheid hebben van een goede baan als de scholen flexibiliteit hebben om goed te kunnen inspringen bij ziekte en vervanging vanwege zwangerschap.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Het is wel een beetje grappig dat de minister eerst tegen de Kamer zegt "hoe kunt u al een oordeel hebben, het is net bezig" om daarna uitbundig allerlei fantastische economische cijfers te presenteren die dan toch wellicht in relatie staan tot de wet. Zo lust ik er nog wel eentje, maar dit even terzijde.

Ik ga net als de heer Heerma even nadenken over de vraag of ik dit op tijd vind. Ik vind het goed dat het nu serieus wordt opgepakt. Er zijn echter wel meer rafelranden dan dat seizoenswerk. Er speelt een bredere zorg in het onderwijs, dus ik hoop wel echt dat de minister het onderwijs wil meenemen. Hoe gaat de minister om met zorgen bij werkgevers- en ook werknemersorganisaties? Is hij bereid om nog een keer om de tafel te gaan zitten met bijvoorbeeld de Stichting van de Arbeid om eens te kijken naar een aantal zaken waar ik nu gewoon zorgen over hoor, zoals de transitievergoeding als mensen na twee jaar ziekte in een arbeidsongeschiktheidsregeling komen? Dat roept bij veel werkgevers enig onbegrip op, om me heel erg eufemistisch uit te drukken. Is de minister van plan om op een aantal van dat soort zaken — ik zeg niet in een keer dat de wet anders moet, maar daar is wel veel onrust over — iets te ondernemen?

Minister **Asscher**:
Op het eerste punt moet ik de heer Van Weyenberg helemaal gelijk geven. Het was natuurlijk puur defensief bedoeld en inderdaad ook een beetje als grap. Ik vind echter de stelligheid waarmee sommigen de apocalyps koppelen aan de invoering per 1 juli net zo belachelijk als het toeschrijven van de economische groei of de wereldhandel in China aan die wet. We weten allemaal dat dit gaat over de infrastructuur van de arbeidsmarkt, over de langetermijngevolgen. Er moet een balans ontstaan. Werkgevers en werknemers moeten daarmee om leren gaan. Het is dus heel raar om daar al na vijf maanden al je oordeel over klaar te hebben. De heer Van Weyenberg heeft echter helemaal gelijk met zijn opmerking.

Mijn reactie op zijn tweede punt is dat er permanent contact is. Er is een regiegroep met sociale partners waarin we alle zaken bespreken betreffende de arbeidsmarkt. Deze toezegging ging echt over het door de Kamer breed geopperde probleem, dat ook van verschillende kanten aan mij is gemeld, rond seizoenswerk. Voor het overige denk ik dat je de Kamer recht moet doen en de wet zijn werk moet laten doen. Als er ergens een probleem of bezwaar is — een wet heeft altijd voor de een plus en voor de ander een min — moet je dat niet te snel een rafelrand noemen. Ik wilde juist een beetje fair en met largesse de Kamer tegemoetkomen op het punt van de seizoensarbeid — de heer Mulder maakte het gisteren heel duidelijk — maar niet daarmee toch een soort voorevaluatie van de wet starten. Dat laat onverlet dat ik permanent in gesprek ben met sociale partners en dat zij alle mogelijkheden hebben om hun wensen en bedenkingen aan mij kenbaar te maken.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Dan blijft mijn zorg over het onderwijs toch staan. Die kent de minister, want daar heb ik samen met de onderwijswoordvoerder van mijn fractie, Paul van Meenen, een voortdurende rits schriftelijke vragen over gesteld. Ik hoop dus dat de minister wil toezeggen om ook expliciet naar het onderwijs te kijken. Ook zou ik het waarderen als we in de loop van het voorjaar een verslag zouden krijgen van de regiegroep, waarin deze uiteenzet wat de problemen zijn die worden ervaren. Want ook hier geldt: we spreken

alle partijen afzonderlijk, maar ik ben er nieuwsgierig naar waar ze samen mee komen. Dit volgt uit het sociaal akkoord, dus moeten ze ook samen problemen durven op te lossen.

Minister **Asscher**:
Dat doen ze ook. Laten we een klein beetje waardering hebben voor wat sociale partners in een moeilijke tijd met elkaar verhapstukken. Ze zijn telkens in staat gebleken, soms niet zo snel als anderen zouden willen, om oplossingen te vinden voor heel lastige vraagstukken. Kijk naar de landen om ons heen. Kijk hoe moeilijk het in Frankrijk is om een verandering door te voeren, hoe het land om de haverklap wordt platgelegd. We mogen ook wel een beetje trots zijn op het feit dat we hier een traditie van overleg kennen. Ik weet dat overleg vermoeiend is, dat het tijd kost en dat je er koffie bij drinkt, maar het levert ook echt wat op. Dat positieve kleurbad zou ik de heer Van Weyenberg willen meegeven, naast de terechte zorgen die hij heeft geuit.

De heer **Klein** (Klein):
Er wordt over gesproken dat de evaluatie van de Wwz veel te vroeg zou komen. De discussie gaat over een heel klein, maar wel belangrijk onderdeel, namelijk over die verhoging van drie naar zes maanden. Daarbij spelen de problemen met seizoensarbeid, met scholen maar ook met sportverenigingen en met cao's waarvan mag worden afgeweken. Kortom: er wordt voor een heel mêlee van gekunstelde oplossingen gekozen. Is het niet veel verstandiger om al die gekunstelde oplossingen achterwege te laten? Neem het voorbeeld van die amateursportvereniging die zogenaamd mag aanhaken bij de cao voor sportverenigingen. Laat die verkenner die er komt, niet alleen verkennen maar laat hem op een gegeven moment ook zeggen dat het moet worden opgeschoond, dat die gekunstelde oplossingen achterwege moeten blijven en dat de termijn van zes naar drie maanden moet worden teruggebracht. En zorg er vervolgens voor dat draaideurconstructies niet kunnen ontstaan.

Minister **Asscher**:
Dat laatste is een beetje ingewikkeld. Want die drie maanden zorgen nu juist voor een soort permanente draaideur. Vergist u zich ook niet: dat had grote effecten. Dat betekende dat mensen ondanks de ketenbepaling jaar na jaar na jaar geen zekerheid kregen. Dat betekende ook dat ze in de tussentijd in de WW terechtkwamen. Er was dus sprake van een soort verkapte subsidie voor die sectoren waarin die draaideur werd gebruikt. Het was de wens van deze Kamer en van dit kabinet om daar wat aan te doen. Dat we het er in dit kader over hebben komt doordat er bij seizoensarbeid, wat ook eerder is onderkend, bijzondere elementen spelen. Daarom is er ook een mogelijkheid in de wet om, als werkgevers en werknemers het erover eens zijn, een uitzondering te maken. De heer Mulder haalde gisteren het voorbeeld aan van een camping waarvoor je een uitzondering kunt vragen omdat het met de aard van de werkzaamheden te maken heeft. Daar zijn werkgevers en werknemers het over eens. Dat is wel een belangrijk verschil. Als we nu zouden zeggen dat die draaideur uiteindelijk zo gek nog niet was, mis je de kans om voor een grote groep mensen de stap naar zekerheid mogelijk te maken.

De heer **Klein** (Klein):
We praten over drie maanden, dus van drie naar zes. Dat is in feite een schijnzekerheid, want iedere werknemer kan op enig moment, zeker bij een versoepeling van de regels, ontslagen worden. Die schijnzekerheid leidt alleen maar tot extra regelgeving en gekunstelde constructies. Is het dus niet veel verstandiger om het eenduidig te maken en vervolgens te accepteren wat daarvan de consequenties zijn? Dan zouden er veel meer mensen aan de slag zijn, terwijl die mensen nu permanent in de WW zitten omdat die termijn van zes maanden te lang is.

Minister **Asscher**:
Het gaat ook over het volgende. Als je investeert in een werknemer en als je tevreden over hem bent — anders zou je hem na drie maanden ook niet terug willen — kan het aantrekkelijk zijn om je aan die werknemer te verbinden en hem wat meer zekerheid te bieden. Dat beogen we met die wet. Ik ben het eens met de Kamer dat je voor sommige sectoren moet bekijken of die wet wel het gewenste effect heeft. Het lijkt mij echter vreemd om nu te zeggen: laat dat maar zitten, laat mensen maar eeuwig in die draaideur zitten. Nee, je wilt graag dat mensen ook een keer in aanmerking kunnen komen voor een hypotheek, dat ze ook een keer wat kunnen opbouwen en dat ze weten waar ze aan toe zijn. We hebben altijd gezegd dat het een balans is. Er is geen wet die ervoor zal zorgen dat iedereen een vast dienstverband krijgt. Dat bestaat niet. Het gaat altijd om een balans. Voor een werkgever spelen ook meer dingen een rol: de kosten, het risico van loondoorbetaling bij ziekte, de lasten op arbeid, de economische vooruitzichten in een sector, het behoefte hebben aan extra mensen maar die moeilijk kunnen vinden, of andersom. Al die elementen spelen daarbij een rol. De vraag was echter: zorg ervoor dat mensen sneller zekerheid krijgen. Dat kan echter niet in iedere sector op de goede manier gebeuren.

De **voorzitter**:
Ik zie dat mevrouw Vermeij wil interrumperen. Om de boel te structureren, zeg ik: ik heb de indruk dat we daarna de integratie gaan doen. Dat blok gaan we dan ook afmaken.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA):
Dat seizoenswerk is toch wel iets wat heel veel mensen in dit huis bezighoudt, en mij ook. Ik ben verrast over de termijn. Zoals de minister wellicht heeft gehoord, heb ik gisteren een pleidooi gehouden om wat meer de tijd te nemen. We hebben namelijk een winterseizoen en een zomerseizoen, en we zijn net een paar maanden op pad. Ik heb nu toch nog een specifieke vraag. Dat seizoenswerk zie je in heel verschillende sectoren. Als ik het goed heb, heb je hier drie stromingen. Een stroming is: we komen eruit met de sociale partners en maken afspraken over seizoenswerk binnen de uitzonderingsregel van de Wet werk en zekerheid. Een andere stroming is: we zijn in gesprek, met horten en stoten; het gaat niet helemaal lekker. Nog weer een andere stroming is: wellicht is er een aantal sectoren waarin dat gesprek helemaal niet op gang komt. Is de verkenner ook degene die zegt: "daar loopt het wel en daar worden zulke afspraken gemaakt", "daar hebben ze een duw nodig maar gaat het de goede kant op" en "daar zit het helemaal vast; daar moeten we wat aan doen"?

Minister **Asscher**:
Zeker. Vergeet niet dat ik ook heb toegezegd, de voorzitters van de Stichting van de Arbeid te zullen verzoeken om dit ten spoedigste op te pakken. Zij hebben natuurlijk, met een zekere onafhankelijkheid, weer hun verhouding tot het decentrale niveau. Daarmee ben ik bewust ingegaan op de zorg die hier is geuit, namelijk of het wel goed functioneert tussen het centrale en het decentrale niveau. Ik vraag om spoed, juist omdat er bij een deel van de Kamer zo'n zorg leeft: gaat dat wel op een goede manier? Die verkenner kan vervolgens in vrijheid aan mij rapporteren wat hij heeft gezien, wat hij heeft waargenomen, en wat hij daar vervolgens mee heeft gedaan.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA):
De vraag aan de Stichting van de Arbeid is: hoe zit dat nou precies? Het antwoord daarop zou al eerder naar de Kamer kunnen komen. Of zie ik dat verkeerd?

Minister **Asscher**:
Ik zei in antwoord op de vraag van de heer Heerma dat we wat mij betreft nergens mee hoeven te wachten. Dus als een sector eruit is, dan is dat prima. Als de voorzitters van de Stichting van de Arbeid een reactie hebben die ze met mij en met de Kamer willen delen, dan is dat ook prima. Het gaat om het volgende. De heer Mulder zei gisteren: maart. Daarop dacht ik: als je het serieus wilt doen, op de manier die de Kamer wil, dan heb je misschien iets meer tijd nodig. Hij zei net: 1 mei. Koningsdag spreekt misschien nog meer aan dan de Dag van de Arbeid. Dat is dan weer een paar dagen eerder. In ieder geval zetten we er de sokken in.

De **voorzitter**:
De minister vervolgt zijn betoog.

Minister **Asscher**:
We worden op dit moment in Nederland geconfronteerd met de komst van een grote groep vluchtelingen uit een ander stuk van de wereld waar zich een humanitaire tragedie zonder weerga afspeelt, waar mensen op drift zijn geraakt en waar mensen soms onder erbarmelijke omstandigheden in de regio zijn opgevangen. We hebben uit het verleden wel geleerd dat integratie een zaak van tempo is. Zodra duidelijk is dat mensen hier een poos blijven, moet je ervoor zorgen dat ze de taal leren, dat ze aan het werk komen en dat ze kennisnemen van de waarden van de Nederlandse samenleving. Mensen die blijven, zullen moeten meedoen. Dat is een belangrijke les over integratie in Nederland. Van nieuwkomers mag ook worden verwacht dat ze zich daarvoor inzetten, dat ze de kernwaarden delen en een bijdrage leveren aan de samenleving. Laat ik heel duidelijk zijn over die kernwaarden. Je hebt hier een enorme vrijheid, die we hier soms vanzelfsprekend vinden. Dit betekent ook dat je die vrijheid voor anderen accepteert, dat je accepteert dat een ander niet of anders gelooft, dat een ander niet of anders omgaat met de vrijheid van meningsuiting, dat een ander niet of anders zijn keuzes maakt wat betreft partner en seksuele geaardheid. Dat zijn waarden die wezenlijk zijn, die we hier delen, die in de loop der jaren zijn opgebouwd en zijn bevochten. Het is belangrijk om expliciet te zijn over die waarden en om daar trots op te zijn. Ik ben van mening dat we in het verleden te impliciet zijn geweest en dat we die waarden expliciet moeten maken. Ik kreeg vandaag een brief van Vluchtelingen-Organisaties Nederland die glashelder was. Daarin werd gesteld dat, juist omdat zo veel mensen uit een andere omgeving komen, die ze niet voor niets ontvlucht zijn, Vluchtelingen-Organisaties Nederland het buitengewoon belangrijk vindt dat hier de nadruk ligt op vrijheid, op die kernwaarden van de Nederlandse samenleving. Ze stelden letterlijk in de brief: het is geen straf om in vrijheid te moeten leven. Dus ook waar er zorgen zijn over het verplichtende karakter, wordt het omarmd. Ze zeiden ook: maak gebruik van de kennis die er is over didaktiek. Het gaat natuurlijk niet alleen om het tekenen van een verklaring. Het gaat veel meer over het begrip van die verklaring en de weg ernaartoe. Ik vond dat heel positief.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Ik kan mij alleen maar aansluiten bij de woorden in de brief dat het geen straf is om in vrijheid te leven. Ik vind de uitgangspunten die de minister hanteert voor wat hij "de participatieverklaring" noemt, mooi. Dat zijn belangrijke waarden. Maar nu past diezelfde minister die waarden niet of niet consequent toe in zijn integratiebeleid. Hoe kan het dat de minister 40 jaar na de komst van de eerste gastarbeiders, nu we inmiddels een tweede en een derde generatie nieuwe Nederlanders hebben, nog steeds etnisch-religieuze politiek voert met organisaties die niks meer of minder zijn dan het verlengstuk van de Turkse en de Marokkaanse regering?

Minister **Asscher**:
Dat doe ik niet.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Neemt de minister er dan hiermee afstand van dat Milli Görüs, Diyanet en andere organisaties en de Turkse en de Marokkaanse regering zijn bondgenoten zijn?

Minister **Asscher**:
Er werd net beweerd dat ik etnisch-religieuze politiek voer samen met landen en organisaties. Dat is niet zo. Mevrouw Karabulut zegt dat ik de samenwerking niet mag opzoeken en dat ik geen contact mag hebben. Ik heb vandaag samen met minister Van der Steur aan tafel gezeten met een grote groep moslimorganisaties. Een van die moslimorganisaties was Diyanet, dat onderdeel is van het Turkse staatsapparaat. Als ik mevrouw Karabulut moet geloven, had ik dat niet moeten doen. Het gesprek ging over het herkennen van signalen van radicalisering. Het gesprek ging over verdraagzaamheid in de Nederlandse samenleving. Het lijkt mij onderdeel van het werk om die gesprekken te voeren, zonder de integratie van Nederlanders over te laten aan buitenlandse mogendheden. Dat is de suggestie die gisteren in een vraag lag, maar daar is geen sprake van. Er zal ook geen sprake van zijn.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
De vraag is en blijft: als zelfbeschikking zo belangrijk is voor de minister, waarom benadert hij dan die Nederlanders, in dit geval Turkse Nederlanders, niet als individu, als Nederlander? Waarom wil hij per se iedere keer weer praten met

clubs die wel degelijk de integratie en de emancipatie belemmeren? Dat is niet iets van nu of van vorig jaar. Nee, het gebeurt al 30 jaar lang. Waarom voelt de minister die behoefte en bedrijft hij op die manier wel degelijk etnisch-religieuze politiek? Dat steekt. En dat is niet goed. De minister mag best praten, natuurlijk. Praten moeten we doen. Maar een integratiepolitiek met deze organisaties, waarbij je de samenleving en de individuen, die in mijn ogen volwaardige Nederlanders zijn, eigenlijk links laat liggen en je veel zaken op zijn minst belemmert, is echt niet meer van deze tijd. Ik had dus graag gezien dat de minister in zijn schriftelijke beantwoording de geloofwaardigheidsverklaring had ondertekend die ik hem gisteren heb aangeboden, waarin staat dat zelfbeschikking het uitgangspunt moet zijn van integratiebeleid en dat de ouderwetse etnisch-religieuze politiek moet stoppen. Maar misschien doet hij dat nog. Dan kunnen we weer verder.

Minister **Asscher**:
Als ik deze interruptie hoor, dan zijn we het veel meer eens dan je zou denken. Ik hoor nu namelijk dat praten wel mag en dat het ook verstandig is. Dat lijkt me ook logisch, want individuen hebben ook de vrijheid van vereniging. Die verenigingen zijn er en die spelen een rol in de Nederlandse samenleving. Sterker nog, in de schriftelijke beantwoording zeg ik dat er geen sprake van is dat mensen via Turkije of Marokko integreren in Nederland. Het individu staat voorop. Wij delen de uitgangspunten dus. Daarnaast heb je ook individuen die ervoor kiezen om zich te verenigen. Die verenigingen zijn een gesprekspartner. Dat is niet omdat ik alles aan die verenigingen goed vind, integendeel. Als je met ze praat, kun je ze daarop ook aanspreken, juist op hun verantwoordelijkheid. Die verenigingen zijn er. Het lijkt mij in het belang van de Nederlandse samenleving dat we dat gesprek voeren.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Ik heb gisteren gevraagd om in de participatieverklaring ook afstand te nemen van gedwongen huwelijken, polygamie en vrouwenbesnijdenis. We hebben nu schriftelijke antwoorden gehad, maar daarin staat een wat vage zin: "Ik zal zorgen dat dit in het traject waar nodig duidelijk wordt gemaakt en daarbij gebruik maken van de buitenlandse voorbeelden van onder andere Frankrijk". Dat laatste duidt erop dat het in de verklaring komt. Het eerste is een wat vage zin: nou ja, misschien komt het in de voorlichting of zo. Ik vraag de minister dus hoe het zit.

Minister **Asscher**:
Daar stond nog een ander stukje bij. Er stond namelijk dat de voorbeelden die de heer Dijkgraaf noemt, lijnrecht ingaan tegen de kernwaarden in de participatieverklaring. Dat is belangrijk in het antwoord. Waarom is dat belangrijk? Omdat je vervolgens moet bekijken hoe je in het traject op weg naar de verklaring duidelijk kunt maken dat het op gespannen voet staat met de kernvrijheden. De vraag waar ik nog niet uit ben, is of je in die verklaring alles moet schrijven waar je tegen bent. Die lijst is eigenlijk langer dan de drie voorbeelden van de heer Dijkgraaf. Mijn intuïtie is dat het belangrijk is om in dat traject, in die gesprekken, duidelijk te maken welke praktijken zich niet verhouden met onze kernwaarden. De heer Dijkgraaf en ik kunnen dan nog wel een paar andere voorbeelden noemen, maar op deze manier is het positiever geformuleerd. Ik wil echter even kijken hoe andere landen hiermee omgaan. In mijn antwoord probeerde ik echter juist aan te geven dat ik het punt van de heer Dijkgraaf begrijp en dat ik het er ook mee eens ben. Ik wil dit een plek geven in dit traject, maar ik ben er nog niet van overtuigd dat het de meest effectieve manier is om het in de verklaring zelf te zetten.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Deze formulering van de minister kan aangeven dat hij nog zoekende is. Het kan echter ook een politieke formulering zijn in de zin van: ik doe het liever niet. Ik zou dat graag helder van de minister horen. Graag wil ik ook weten of hij de Kamer er nog bij betrekt, als zijn zoektocht afgelopen is.

Minister **Asscher**:
Inderdaad, vooralsnog ben ik er nog niet van overtuigd dat je dit in de verklaring zelf zou moeten opnemen. Ik zeg de heer Dijkgraaf echter toe dat ik dit element een plek wil geven in het traject en dat ik bij de Kamer zal terugkomen met de manier waarop ik dat zal doen.

De **voorzitter**:
Tegen de heer Sjoerdsma zeg ik wat ik net ook tegen de heer Mulder zei, namelijk dat dit de zesde interruptie wordt. Dat zou daarmee de laatste zijn.

De heer **Sjoerdsma** (D66):
Ik heb ook nog een vraag over de participatieverklaring. Ik vraag mij af hoe die zich verhoudt tot de Grondwet. De minister vraagt nieuwkomers om zich te verbinden aan een aantal door de minister gekozen kernwaarden, maar hij vraagt de Nederlanders die er al zijn, niet om dezelfde verklaring te ondertekenen. Kan de minister dat duiden?

Minister **Asscher**:
De Grondwet geldt voor iedereen. De waarden uit de Grondwet zijn vertaald in de participatieverklaring. Het is in onze Grondwet en in internationale verdragen toegestaan om eisen te stellen aan mensen die zich hier vestigen, aan nieuwkomers dus. Het inburgeringsexamen hoef je niet af te leggen als je hier geboren bent. Daar horen dezelfde elementen in thuis, zoals kennis van de Nederlandse samenleving, van de Nederlandse taal en de weg naar de arbeidsmarkt. Al die elementen vragen wij aan nieuwkomers die zich hier vestigen. Dit is een nieuw element. Ik kijk ook even naar de traditie van D66. Dit zijn de waarden van de Nederlandse samenleving. Dit zijn die vrijheden. Daar moeten wij explicieter over zijn en trots op zijn. Dit past dus juist binnen de Grondwet.

De heer **Sjoerdsma** (D66):
Ik heb nog een vraag, omdat dit een vertaling zou zijn van de Grondwet. Misschien kan minister Asscher mij dan vertellen waar in de Grondwet staat dat beledigen absoluut niet zou mogen, behalve als het gaat om mensen in functie. Misschien kan minister Asscher mij ook vertellen waar solidariteit in de Grondwet verborgen staat.

Minister **Asscher**:
Het is niet alleen de Grondwet. Het zijn gestolde waarden, de kernen van onze samenleving. Die zijn allemaal terug te voeren op de Grondwet. De grenzen van de vrijheid van meningsuiting tref je aan in artikel 7, lid 2 van de Grondwet. De verplichtingen die dit met zich brengt, tref je aan in de sociale grondrechten. Maar nee, je kunt niet alles van wat ons land mooi maakt, direct terugvoeren op de Grondwet. Het is ook niet een vertaling van de Grondwet. Het is meer dan dat.

De heer **Sjoerdsma** (D66):
Nu concludeer ik toch dat de minister hiermee een verplichting schept voor nieuwkomers die anders is dan de verplichtingen die gelden voor de rest van de Nederlanders, namelijk om zich gewoon aan de Grondwet te houden. Ik vind dat toch een heel rare opvatting van deze minister. Hij zou moeten staan voor de gelijkheid van iedereen die in Nederland woont.

Minister **Asscher**:
Ja, dat is nou juist een van de waarden waar het hier over gaat. Als mensen zich hier vestigen, als nieuwkomers hier komen, mag je eisen aan hen stellen. Dat is volstrekt normaal. Vervolgens zijn zij volstrekt gelijkwaardig onderdeel van de Nederlandse samenleving, met alle vrijheden, rechten en plichten die daarbij horen. Laten wij dat vieren.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Dan is het wel gek dat die eisen wel gesteld worden aan de mensen die hier komen en niet aan de mensen die hier al heel lang zijn, bijvoorbeeld aan ons allen. Wij hebben al eerder een debat over de participatieverklaring gevoerd. Toen zei de minister: weet u wat, ik zal een pilot houden in een aantal gemeentes en dan bekijken we gewoon of het werkt. Die pilot is inmiddels geëvalueerd. Afgelopen juli verscheen die evaluatie, maar verleden vrijdag werd die pas naar ons gestuurd. De evaluatie is uitgesproken negatief. Vrijwel alle pilotgemeentes geven aan dat de zelfstandige betekenis van de verklaring beperkt is. Zeker de meerderheid van de vluchtelingen zal de inhoud en de bedoeling van het document slechts beperkt doorgronden. Slechts twee pilotgemeentes zijn voor een verplichte landelijke uitrol. Alleen die twee gemeentes vinden dat wenselijk. Waarom kiest de minister nu toch voor dat middel, als de wenselijkheid of de vraag of dit helpt, eigenlijk door iedereen betwijfeld wordt?

Minister **Asscher**:
Ik lees die evaluatie echt heel anders dan mevrouw Voortman doet. Er staat veel meer in dan dat. Het gaat natuurlijk niet alleen om de verklaring zelf, maar ook over het traject daarnaartoe. Daar waren de dertien clusters van gemeenten uitermate positief over. Sinds de evaluatie gemaakt is, heb ik bestuurlijk overleg gevoerd met de gemeenten over de vraag hoe zij ermee verder willen gaan en wat zij belangrijk vinden. Een van de conclusies was dat juist nu er zo veel vluchtelingen naar de gemeenten komen, er behoefte is aan zo'n instrument. Voor niets gaat de zon op: daar is ook een verzoek bij gedaan om de ruimte voor maatschappelijke begeleiding in gemeenten uit te breiden. Dat hebben we gedaan in het bestuursakkoord van vrijdag. Er was echt enthousiasme bij de gemeenten om daarmee aan de gang te gaan. Dat heb ik vrijdag geproefd bij het sluiten van het bestuursakkoord met diezelfde gemeenten die daaronder ook hun handtekening hebben gezet.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
De voorbeelden die ik net gaf, zijn letterlijke citaten uit de evaluatie. Daar blijkt ook uit dat gemeenten aangeven dat juist moet worden ingezet op de verwelkoming en informatievoorziening. Dat helpt veel meer. Een participatieverklaring is puur symbolisch en de vraag is of dat helpt.

Minister **Asscher**:
Het gaat ook over verwelkomen, want wat is een mooiere manier van iemand verwelkomen dan vertellen wat dit land zo fantastisch maakt? Denk aan de vrijheid voor ieder mens, de behandeling die daarbij hoort, de rechten die iemand heeft, maar ook aan de manier waarop we in deze samenleving onze plichten invullen. Wat is daar eigenlijk mis mee? Waarom zou je daar zo krampachtig over doen? Maak dat expliciet. Ik heb daar bij de gemeenten enthousiasme over gehoord. Het gaat inderdaad niet alleen om wat er op papier staat, maar ook om het traject daarnaartoe en wat je mensen daarover vertelt. Zo heeft het betekenis. Ik heb zelf, een jaar geleden al, gezien hoe een groep vluchtelingen in Amsterdam die dat traject heeft afgelegd, handtekeningen onder zo'n verklaring zette, sommigen met tranen in de ogen omdat ze zich heel goed realiseerden dat het een groot goed is om in zo'n vrij land te leven.

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Ik heb gisteren in mijn inbreng verwezen naar Malika Sorel, een Frans-Algerijnse integratiedeskundige. Zij geeft heel expliciet aan dat de slechte integratie van voornamelijk islamitische groepen in West-Europa, ook in Nederland, te maken heeft met een cultureel probleem, en niet zozeer met een sociaal-economisch probleem. Ik had gevraagd om een reactie en die heb ik nog niet gehoord.

Minister **Asscher**:
Tot mijn spijt was ik nog aan het begin van mijn betoog over integratie. Misschien kan de heer Van Klaveren controleren of ik hem recht doe in de rest van mijn inbreng.

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Ja, maar het gaat ook om de schriftelijke inbreng, want daarin zag ik mijn punt niet terug. Maar als de minister aangeeft dat hij nog een reactie geeft, dan wacht ik die af.

Minister **Asscher**:
De reactie die ik net gaf, is wel onderdeel van dat antwoord. Het gaat niet uitsluitend over sociaal-economische integratie. Het gaat juist ook over het belang dat iemand, als die uit een andere cultuur komt, zich realiseert wat de kernwaarden van de Nederlandse samenleving zijn. De vrijheid die hier geldt, bijvoorbeeld de godsdienstvrijheid, is heel ruim. Die strekt zich uit tot de manier waarop je je organiseert, je kleedt en je denken inricht. Die vrijheid kan alleen bestaan als je die van ieder ander individu accepteert. Die elementen zien juist ook op de culturele integratie. Ik denk dat dit

belangrijk is. De heer Van Klaveren en ik zijn het er misschien zelfs over eens dat we daar in het verleden te impliciet over geweest zijn en dat dit nu anders moet. Hij haalde gisteren in zijn betoog een aantal partijen ter linkerzijde aan die in het verleden terughoudend waren met zich inspannen voor de integratie van minderheden, vanuit de gedachte dat mensen wel terug zouden gaan of het vanzelf goed zou komen. Ik denk dat we die lessen geleerd hebben en dat we met elkaar weten dat het belangrijk is om, als mensen hier blijven, vanaf dag één te investeren in de taal, te zorgen dat ze aan het werk kunnen en een bijdrage kunnen leveren, en duidelijk te zijn over de vrijheden van de Nederlandse samenleving.

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Dat we mensen moeten integreren en mee moeten laten doen waar dat kan, zal volgens mij niemand hier ontkennen, maar het punt is natuurlijk wel dat we problemen zien met veel Turkse, Marokkaanse, Somalische en Afghaanse immigranten. Er komen nu gigantisch grote groepen mensen uit bijvoorbeeld Syrië naar Nederland. Hoe gaat de minister voorkomen dat die groepen hetzelfde traject gaan lopen als de voorgaande groepen? Want tot nog toe is het beleid in dat opzicht niet heel wezenlijk veranderd: mensen komen binnen, krijgen een bijstandsuitkering, worden geplaatst in een centrum en moeten, als ze blijven, binnen drie jaar een examen doen, en dan zou alles goed zijn gekomen.

Minister **Asscher**:
In de brief die ik vrijdag aan de Kamer heb gestuurd, zit denk ik een omdraaiing. Waar vroeger huisvesting en een inkomensvoorziening vooropstonden, moeten we dat omdraaien. Werk moet vooropstaan. Mensen moeten op hun eigen benen gaan staan. Zij moeten een bijdrage kunnen gaan leveren. Op het gebied van taal moeten we een en ander intensiveren met sneller en meer taalcursussen. Ik verwijs ook naar het element waar wij net over spraken, dat je mensen verwelkomt, maar ook duidelijk deelgenoot maakt van de vrijheden van de Nederlandse samenleving. Dat is geen garantie. Het blijft een enorme uitdaging, geen misverstand daarover. We proberen in ieder geval de lessen te leren uit het verleden door sneller, explicieter, hier en daar ook dwingender, te werken aan integratie van de groepen die zich hier vestigen. We proberen niet de fouten te maken uit het verleden door te denken: nou ja, die mensen gaan waarschijnlijk weer terug. Nee, we moeten ervan uitgaan dat een deel van de mensen hier langere tijd blijft en dat we er met elkaar dus een groot belang bij hebben dat die integratie succesvol plaatsvindt.

Mevrouw **Yücel** (PvdA):
Wij hebben het over essentiële waarden en ik ben het zeer eens met de woorden van deze minister. Wij hadden vanochtend een rondetafelgesprek over lhbt'ers in azc's. Ik realiseer me dat er, als het gaat over een veilige opvang en een veilig onderkomen, ook voor de collega van deze minister een belangrijke taak ligt. De signalen die we vandaag kregen waren behoorlijk verontrustend. Ik vind dat ik die hier ook even naar voren moet brengen. Zelfs de COA-medewerkers zijn niet altijd even homovriendelijk in de bejegening van deze asielzoekers. We hebben dus een taak om essentiële waarden bij te brengen aan nieuwkomers, asielzoekers. Dat moet zo vroeg mogelijk gebeuren. Daar ben ik het zeer mee eens. Maar we hebben in onze eigen samenleving van Nederlanders die hier al langer wonen hier en daar ook echt nog werk te verzetten. Dat wil ik deze minister even meegeven vanwege zijn verantwoordelijkheid voor integratie.

Minister **Asscher**:
Ik ben het daar 100% mee eens. Wij hebben daar echt een opgave. Die heeft de overheid, maar die hebben gemeenschappen ook zelf. We hebben de moedige mensen nodig die de taboes aan de kaak stellen. Ik trek zeer nauw op met staatssecretaris Dijkhoff om ook dit punt duidelijk te maken dat sommige waarden niet onderhandelbaar zijn. Dat je je veilig weet in Nederland, betekent dus ook dat je vrij bent om te zijn wie je bent, of dat nou homo is of hetero. Ik ben het zeer met mevrouw Yücel eens. Die opgave is echt nog niet klaar. Daar moeten we niet in versagen. Daar moeten we vooral mee door. Daar moeten we helder in zijn: dat is niet onderhandelbaar.

De **voorzitter**:
U rondt af.

Minister **Asscher**:
Dat doe ik. Het is goed om te beseffen dat er, om dit te laten slagen, heel veel Nederlanders een bijdrage leveren. Vanochtend las ik in de krant: voor iedere vluchteling staat een vrijwilliger klaar. Ik heb dat ook gezien. Het is bijna niet te managen hoeveel vrijwilligers zich melden. Dat is ook de Nederlandse samenleving. Er zijn zorgen, terechte zorgen, maar er zijn ook heel veel mensen die klaarstaan om het in goede banen te leiden. Dat moeten we benutten, we moeten een beroep doen op de Nederlanders om begrip te hebben voor het feit dat mensen er niet voor kozen om vatbommen op hun huis te krijgen. Met elkaar kunnen we ervoor zorgen dat we deze uitdaging aankunnen. Dat is een belangrijke boodschap wat betreft de integratie volgend jaar.

Ten slotte kom ik op discriminatie. Dan gaat het niet over de vluchtelingen, maar over een probleem in Nederland. Mevrouw Vermeij en mevrouw Karabulut spraken er gisteren over.

De heer **De Graaf** (PVV):
Ik heb gisteren een vraag gesteld over de inburgering. Als je het als asieleiser binnen de gestelde termijn haalt, dan krijg je het vergoed. Dat gaat natuurlijk om €10.000. Dit kabinet heeft de afgelopen twee jaar bijna 100.000 mensen binnengelaten. Als die het allemaal binnen de gestelde termijn halen, dan praat je over een miljard euro. Waarom geeft de minister dit gratis weg?

Minister **Asscher**:
Het gaat om de verplichting van mensen om zelf te lenen, het zelf vorm te geven en dan kunnen ze het terugkrijgen. Het geleende bedrag is maximaal €10.000, maar gemiddeld ligt het veel lager. Dat doet niets af aan de vraag. Stel dat een grote groep die €3.000, wat het gemiddeld is, terugkrijgt, dan kost het geld. Dan is de vraag: is dat een goede investering? Ik denk het wel, want in dat inburgeringsexa-

men zit de participatieverklaring, de kennis van de Nederlandse samenleving, de Nederlandse taal en de weg naar werk. Als mensen eenmaal aan het werk zijn, dan betalen ze belasting en leveren ze een bijdrage. Dat is in ons aller belang.

De heer **De Graaf** (PVV):
Die mensen hebben geld besteed aan een bootje om de Middellandse Zee over te steken. Daar spenderen mensen vaak duizenden euro's aan. Als ze hier een toekomst willen opbouwen, als ze zo graag naar Nederland willen, dan geef je toch een signaal af door te zeggen: niks is hier gratis, je moet het zelf doen, je hebt er al geld voor gereserveerd, betaal dan ook die inburgering zelf? Want door iets gratis weg te geven, geeft de overheid mijns inziens een verkeerd signaal door te zeggen: dit krijg je, er is hier nog meer te krijgen. Dan dwing je geen respect af als overheid, is mijn stelling.

Minister **Asscher**:
Ik vind dit een legitiem punt van de heer De Graaf. Niet voor niets hebben wij voor alle andere inburgeringsplichtigen die vrijstelling niet. Mensen die hier in het kader van gezinshereniging naartoe komen, moeten dat gewoon zelf financieren. Wij willen natuurlijk niet dat mensen met gevaar voor eigen leven zo'n tocht ondernemen. Het grotere doel van het kabinetsbeleid is voorkomen dat mensen op die manier gebruikmaken van illegale migratieroutes. Dat doen wij door afspraken te maken in Europees verband. Dat doen wij door te investeren in opvang in de regio door de omstandigheden daar te verbeteren. Dat doen wij door in Europees verband afspraken te maken over de verdeling. Maar nu het zo is dat mensen hier naartoe zijn gekomen die recht hebben op opvang, denk ik dat het belangrijk is dat zij zo snel en zo goed mogelijk integreren. En dan vind ik zo'n investering de moeite waard.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Het is niet zo dat Nederlanders niet solidair zijn, integendeel. Wij zijn heel solidair en wij zijn zeker bereid om mensen op te vangen en hun de taal aan te bieden wanneer zij moeten vluchten voor oorlog en onderdrukking. Ik zie het punt dat de heer De Graaf maakt. Die solidariteit wordt afgebroken wanneer de een wel zelf buiten de belastingen om een cursus moet betalen en de ander niet. Dan zet dat kwaad bloed. Het zou fantastisch zijn als de minister daadwerkelijk zou leren van de lessen uit het verleden, als hij de solidariteit hoog zou houden en met goed taal- en inburgeringsonderwijs zou komen dat voor iedereen toegankelijk is, ook omdat het een investering is in de toekomst.

Minister **Asscher**:
Strekt dit betoog ertoe dat het voor iedereen gratis wordt of juist voor niemand?

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Het is niet uit te leggen dat iemand die in het kader van gezinshereniging hierheen komt, buiten de belastingen om kosten moet maken, terwijl een ander dat niet hoeft. Ik ben er groot voorstander van dat wij gewoon goed en toegankelijk onderwijs aanbieden, betaald uit de algemene middelen voor inburgering, zowel voor de vluchteling als de gezinsmigrant. Natuurlijk krijgen wij hier mails over. Ik vind het een terecht punt. En dan moeten wij het niet doen zoals rechts wil, waar de minister in meegaat, en zeggen: het is uw eigen verantwoordelijkheid, zoek het maar uit, betaal er maar voor. Nee, het hoort bij linkse progressieve politiek dat wij goed inburgeringsonderwijs organiseren en dat wij dat met zijn allen betalen als investering in onze samenleving.

Minister **Asscher**:
Dan ben ik het oprecht met mevrouw Karabulut oneens. Niet voor niets staat in het regeerakkoord — ik ben het daar zeer mee eens — dat je van mensen die hier in het kader van gezinshereniging naartoe komen, mag verwachten dat zij in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien en dat zij ook zelf een investering in hun nieuwe land doen. Dat is anders bij vluchtelingen. Zij kiezen er niet voor om op de vlucht te slaan, maar zij krijgen bommen op hun hoofd en moeten ergens anders een nieuw leven opbouwen. Dat onderscheid tussen die twee groepen zit in het regeerakkoord. Ik vind dat heel goed te rechtvaardigen. Ik denk ook dat veel andere inburgeringsplichtigen zich realiseren dat het veel prettiger is als je zelf de keuze kunt maken om je in een ander land te vestigen, bijvoorbeeld omdat je verliefd wordt op iemand, dan als je met je gezin op de vlucht moet voor oorlogsgeweld. Dat is toch niet hetzelfde? Het pleidooi om het allemaal gratis te maken, vind ik slecht met het oog op de solidariteit van de Nederlanders, maar ook het pleidooi om alles niet gratis te maken, vind ik slecht tegenover vluchtelingen die daar niet voor hebben gekozen. Ik steun zeer het onderscheid dat in het regeerakkoord is neergelegd, niet alleen omdat ik daarvoor getekend heb, maar ook op inhoudelijke gronden.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Dat is herkenbaar. De minister ...

De **voorzitter**:
Wij zouden interrupties in tweeën doen.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Ja. De minister gaat wel vaker mee met rechtse punten. Dat maakt niet uit, maar de minister is mij nog wel een handtekening verschuldigd, tenzij hij zegt: dat doe ik niet, want zo geloofwaardig ben ik niet. Ik heb hem gisteren een verklaring aangeboden. De minister vraagt mensen om zich te houden aan bepaalde waarden en ik wil dat de minister dat voorleeft. Ik zou dus graag een door hem ondertekende versie van mijn verklaring terug willen.

Minister **Asscher**:
Ik vind het heel aardig dat mevrouw Karabulut een handtekening van mij wil hebben — dat overkomt mij soms met schoolklassen — maar ik ga daar niet op in. Ik vind het raar dat een minister gevraagd wordt te tekenen voor een verklaring van mevrouw Karabulut. Ik vind die verklaring voor een groot deel heel mooi. Die sluit ook aan bij de participatieverklaring. In het tweede deel zit echter de suggestie dat wij niet zouden moeten praten met andere landen en met organisaties die misschien religieus georganiseerd zijn.

Volgens mij hebben wij daar net een debat over gevoerd en ik vind het niet zinvol om dat te herhalen.

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Ik wil nog even doorgaan op het punt van de bekostiging van inburgeringscursussen. Waarom wordt er bij asielzoekers niet getoetst in hoeverre er vermogen aanwezig is om mee te betalen aan bijvoorbeeld de inburgering, terwijl dit bij gezinsmigranten, huwelijksmigranten en anderen wel gebeurt?

Minister **Asscher**:
Zo zit de wet nu in elkaar. Dat onderscheid zit ook in het regeerakkoord. Ik begrijp de suggestie van de heer Van Klaveren; ik kan mij voorstellen dat hij die inbrengt. Ik heb de Kamer aangekondigd dat ik de inburgeringswet wil wijzigen om de participatieverklaringen daar onderdeel van te laten uitmaken. Als wij de gewijzigde inburgeringswet hier voorleggen, sta ik open voor het debat over de vraag of wij die verder kunnen verbeteren. Ik vind dat die rechtvaardig moet zijn, maar er is niets mis mee als die sober is. Als er zo veel mensen hier moeten worden opgevangen, mogen wij daarnaar kijken.

Ik kom bij het onderwerp discriminatie. Hoewel dit het laatste onderwerp is dat ik bespreek, is het niet minder belangrijk. Door verschillende Kamerleden is hiervoor aandacht gevraagd. Discriminatie maakt ongelofelijk veel stuk in de samenleving. Het maakt de dromen van jongeren stuk, het vernietigt talent, het zorgt ervoor dat mensen hun plek niet vinden op de arbeidsmarkt en het zorgt ervoor dat mensen zich gekwetst en uitgesloten voelen. Wij zetten stevig in op de aanpak van alle vormen van discriminatie, van moslimhaat, antisemitisme en racistisch gedrag tegenover mensen met een andere etnische achtergrond. Wij zetten in op betere registratie. In het gesprek waar ik zo-even al uit citeerde, kon ik de daar aanwezige moslimorganisaties meedelen dat de politie nu eindelijk kan registreren als er sprake is van moslimhaat. Daarnaast wordt er ook iets gedaan aan preventie, want wij redden het niet met alleen maar straffen. Wij doen iets aan preventie door inclusief werkgeverschap te stimuleren, door het diversiteitscharter, waar steeds meer organisaties zich bij aansluiten, en door ervoor te zorgen dat steeds meer organisaties zich uitspreken tegen discriminatie. Wij hebben een actieplan arbeidsmarktdiscriminatie waarin wij uitvoering geven aan 42 acties. Die zien op handhaving, kennis, bewustwording van vooroordelen en de aanpak daarvan. Het actieplan maakt onderdeel uit van de aanpak van de jeugdwerkloosheid. Het waren D66 en de PvdA die eerder vroegen om ook rekening te houden met de effecten van stereotyperingen en vooroordelen, waardoor soms jongeren die op basis van hun inzet wel degelijk een kans verdienen, een opleiding wordt onthouden.

De **voorzitter**:
U maakt uw betoog over discriminatie af? Of was u aan het eind daarvan?

Minister **Asscher**:
Ik stond op het punt om een capita selecta te geven van de belangrijkste maatregelen.

De **voorzitter**:
Oké, zullen wij dat dan nog even afmaken?

Minister **Asscher**:
Waar gaat het dan over? Het gaat over het vergroten van de meldingsbereidheid, de laagdrempeligheid van voorzieningen, de start van een meerjarige brede landelijke campagne en een serie bijeenkomsten over moslimdiscriminatie in moskeeën, waarmee wij in januari in de regio Haaglanden beginnen. Het gaat om versterking van de lokale aanpak door een databank ten behoeve van gemeenten en professionals met effectieve interventies ter bestrijding van discriminatie, kennis van effectieve elementen bij de aanpak van arbeidsmarktdiscriminatie, een pilot met regionale rapportages over discriminatie om de ADV's en de politiegegevens — een pleidooi van mevrouw Nijkerken van de VVD — beter aan elkaar te koppelen. Het gaat om het bevorderen van diversiteit door financiering en toetreding tot het diversiteitscharter van de Stichting van de Arbeid, een studie naar good principles van diversiteit, ontwikkeling van self-audit tools voor gemeenten en bedrijfsleven, een werkgeversaanpak als onderdeel van het programma jeugdwerkloosheid. Daarnaast gaat het om acties in het onderwijs, rond dialoog en sociale media — mevrouw Karabulut vroeg er gisteren naar — en de uitvoering van het Actieplan arbeidsmarktdiscriminatie.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik zie vooruitgang bij de minister. Hij heeft heel goed laten zien en laten voelen wat discriminatie met een mens kan doen. Hij heeft ook gezegd dat moslimhaat aangepakt moet worden. Hij noemde het als eerste en ik vind het prachtig dat hij nu ook beseft dat moslimhaat Nederland schaadt. We hebben een actieplan antisemitisme, laten we ook een actieplan moslimhaat in het leven roepen. Dat miste ik in het rijtje.

Het tweede punt dat de minister mee kan nemen in zijn beantwoording, is het voorstel van zijn eigen partij, de PvdA, om anoniem solliciteren in te voeren. Dat is een pijnlijke zaak. U zou uw achternaam Asscher niet mogen gebruiken om een baan te krijgen, dat zegt uw eigen partij. Dat is pijnlijk. Dat doet heel veel jongeren pijn, diep van binnen. De premier heeft al gezegd: u moet u invechten. En nu zegt uw eigen partij: anoniem solliciteren. Geeft u daarmee al die jongeren die aan de kant staan, niet nog een dreun?

Minister **Asscher**:
Over het eerste punt hebben we vaker gesproken. Ik denk dat er geen misverstand bestaat over hoe het kabinet denkt over moslimhaat. Die is onacceptabel en daarom pakken we die aan waar we maar kunnen. Daarom gaf ik net ook al het voorbeeld van de registratie door de politie.

Het tweede punt vind ik heel moeilijk. Waarom? Omdat het uiteindelijk altijd een nederlaag is om mensen te vragen anoniem te solliciteren. Je wilt immers naar een situatie toe dat de mensen in de samenleving geen vooroordelen hebben en het dus ook niet daarvan laten afhangen of ze iemand uitnodigen voor een gesprek. Je wilt dat mensen worden uitgenodigd op basis van hun cv. Tegelijkertijd zien we dat die discriminatie vooral een rol speelt bij de toetre-

ding tot de arbeidsmarkt, dus bij die eerste stap: wel of niet iemand uitnodigen voor een gesprek? Wel of niet iemand een eerste kans bieden? Daarna — dat zegt ook weer iets positiefs over onze samenleving — zie je mensen net zo hard doorgroeien in hun bedrijf of hun organisatie. Aan de top wordt het dan weer minder, maar tijdens de stappen daarnaartoe is de achterstand veel minder groot.

In dat licht begrijp ik waarom een aantal gemeenten experimenten heeft uitgevoerd met anoniem solliciteren. In Groot-Brittannië heeft David Cameron er overigens ook voor gepleit. Ik heb het pleidooi van de Partij van de Arbeid niet opgevat als: dat zou een geweldige eindsituatie zijn. We leven nu in de situatie dat arbeidsmarktdiscriminatie een groot probleem is en dan moet je de bereidheid hebben om onorthodoxe middelen te beproeven, zonder ook maar iets af te doen aan het punt van de heer Öztürk dat het nooit een eindsituatie kan zijn. Je moet trots kunnen zijn op je achternaam, hoeveel medeklinkers die ook bevat.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
We hebben een plan ingediend voor loksollicitaties om een ondernemer die willens en wetens discrimineert aan te kunnen pakken. Je kunt niet alleen maar offers vragen aan de migrantenjongeren. Je moet ook van de ondernemers vragen dat ze niet discrimineren en er af en toe eentje flink aanpakken. Haal zo'n ondernemer voor de camera! Naming-and-shaming, zoals dat op andere gebieden ook gebeurt. Dat punt mis ik.

Ik wil nog een laatste vraag stellen.

De **voorzitter**:
U stelt steeds twee of drie vragen in één interruptiedeel. Wat is uw punt? Ik kijk ook naar de klok.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik heb drie interrupties en ik heb recht op zes interrupties. Ik gebruik mijn tweede interruptie. U bent heel streng tegen mij, maar ik heb daar recht op.

De **voorzitter**:
Over rechten kun je een hele discussie voeren. Moeten heel kleine partijen wel net zo veel interrupties hebben als heel grote? Ik voer die discussie nu niet met u. Gaat u uw gang.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Voorzitter, aan het begin van de vergadering hebben we met u afspraken gemaakt. Ik neem aan dat u zich aan die afspraken houdt. U hebt gezegd: iedere partij heeft recht op zes interrupties. Daar maak ik gebruik van.

De **voorzitter**:
Zeker. Zoals ik bij andere partijen heb gevraagd om het af en toe kort te houden, vraag ik dat nu ook aan u.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Mijn vraag over de loksollicitaties.

Minister **Asscher**:
Het ging om twee dingen: loksollicitaties en naming-and-shaming. Loksollicitaties vind ik kwetsbaar. Uitlokken tot een strafbaar feit kan niet zomaar even door mij worden gedaan, want het moet passen binnen het hele juridische kader. Naming-and-shaming, daar ben ik voor. Sterker nog: ik heb de wet al zo aangepast dat de inspectie gegevens openbaar kan maken. Daarvoor heb ik arbeidsdiscriminatie als een van de eerste onderwerpen aangedragen. Een specifiek team richt zich op arbeidsmarktdiscriminatie. Als zij een zaak hebben, kan dat via naming-and-shaming naar buiten. Die wet is al aangepast.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Een nieuwe interruptie, voorzitter.

De **voorzitter**:
Ja, ga uw gang.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
U hebt terecht in het begin vrijheid van vereniging naar voren gehaald. Mensen mogen zich verenigen, ook in geloofszaken. Wij hebben deze week uw collega en partijgenoot Marcouch gehoord. Hij heeft de VVD zover gekregen om samen een motie in te dienen om salafisme verboden te verklaren, en dat terwijl ook de AIVD zegt dat niet de hele salafistische beweging een gevaar is, maar een gedeelte daarvan. Uw collega en partijgenoot scheert alle salafisten over één kam. De PVV doet dat bij de moslims en uw partijgenoot doet het bij een geloofsgemeenschap. Vindt u, vanuit de vrijheid van vereniging, vanuit de vrijheid van geloof en vanuit al die vrijheden waarover u vandaag zo goed hebt gesproken, dat wij dat kunnen doen? Vindt u dat het mag gezien de Grondwet: mensen die vredelievend een geloof aanhangen bij voorbaat al verboden verklaren?

Minister **Asscher**:
Dat is een heel moeilijke vraag. Waarom? In de eerste plaats denk ik dat u de heer Marcouch geen recht doet, afgezien van de vraag wiens partijgenoot hij is. U maakt wat hij zou hebben gezegd, iets te breed. Waar hij aan heeft geraakt in het debat met Van der Steur, en waar hij die motie over heeft ingediend, is de vraag: waar houdt de religieuze vrijheid van vereniging op omdat die gebruikt wordt niet ter uitoefening van je religieuze vrijheid maar voor het uitoefenen van een politieke agenda? Dat is een vraag die niet nieuw is. Die vraag gaat hierover. Als je een van de vrijheden eigenlijk benut om iets anders te doen, kan er een moment komen dat de democratie zichzelf moet verweren. Dat betekent niet dat mensen die een bepaalde geloofsvorm aanhangen, daardoor problematisch zijn. Het gaat over het onder het mom van het geloof uitvoeren van een andere agenda. Daarin kunnen wij ons geen naïviteit permitteren. Als je ziet dat onderdelen van de salafistische beweging zich zo opstellen, dat onderdelen van de wahabistische leer zich zo bewegen en dat er geldstromen zijn waarbij een politieke agenda een rol speelt, is het terecht dat aan de minister van Veiligheid en Justitie gevraagd wordt om te bekijken waar dat op gespannen voet met onze wetgeving staat en of de wetgeving nog toegerust is op de verdediging van de democratie met al die vrijheden. Dat was ook de kern van het debat dat ik met de heer Heerma, de heer

Potters, maar ook de heer Van Dam toen hij nog Kamerlid was, voerde over de vraag wanneer je een partij zou moeten verbieden. Dat is geen makkelijke vraag.

De heer Öztürk heeft gelijk dat je wel degelijk heel goed rekening moet houden met ook juist de religieuze grondrechten van iedereen in dit land. Er is in de tijd waarin wij leven echter ook een plicht om te kijken waar rechten misbruikt zouden kunnen worden om een heel andere, niet-religieuze agenda na te streven. Van der Steur heeft aangegeven dat hij met de motie gaat bekijken hoe daarmee binnen de grenzen van de rechtsstaat moet worden omgesprongen. Daarnaast ben ik de Kamer nog antwoord schuldig op vragen over de uitwerking van de eerdere brief over salafisme. Het is een moeilijke kwestie, maar wij zullen dit wel moeten aandurven. Dat is in het belang van iedereen in deze zaal.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Deskundigen hebben aangegeven dat juist dit soort maatregelen extremisme voedt. Het is voer voor extremisme. Extremisten gebruiken dit juist om jongeren van het rechte pad af te houden. Dat zeggen de deskundigen. Uw eigen partijgenoot noemde u "naïef" daarin. Dat zei Marcouch in een interruptie op collega Kuzu. Hij noemde u gewoon naïef. Ik zeg hierbij: als je geloofsgemeenschappen over één kam scheert, waar eindigen wij dan? De SGP heeft ook een politieke agenda. Hebt u het beginselprogramma van de SGP gelezen, met het verhaal van het zwaard? Daarom zeg ik: wij kunnen geen onderscheid maken in welk geloof dan ook. Wij hebben een AIVD, wij hebben een Openbaar Ministerie, wij hebben rechters, wij hebben politie, wij hebben een inlichtingendienst. Op het moment dat mensen dingen doen die tegen onze rechtsstaat ingaan, pakken wij hen gewoon aan. Maar nu kunnen alle andere vredelievende mensen niet meer Defensie in, kunnen zij geen militair worden, kunnen zij onze Defensie niet meer dienen, omdat het CDA een motie heeft ingediend. Daarmee geeft u juist voer aan de extremisten.

Minister **Asscher**:
Hoe mensen mij noemen, daarover had ik mij voor dit debat voorgenomen om mij er niks van aan te trekken. Dat heb ik in verschillende varianten met de Kamer besproken.

Daarnaast ben ik het er helemaal mee eens dat je geloofsgemeenschappen niet over één kam moet scheren. Dat is de strekking van mijn betoog en de kern van deze rechtstaat. De heer Öztürk zal echter moeten erkennen dat soms mensen een geloof claimen — misbruiken, zo je wilt — en benutten als een kapstok om een heel andere, niet-religieuze agenda na te streven. Op het moment dat dat gebeurt, hebben we de taak om te bekijken of de rechtstaat daar voldoende weerbaar tegen is. Ik ben op zich dol op vergelijkingen met de SGP, maar ik denk toch dat het gevaar vanuit de SGP — zo dat gevaar er zou zijn — op geen enkele manier kan worden vergeleken met een gevaar dat er wel degelijk is, ook met buitenlandse financiering, waarbij religieuze vrijheden soms misbruikt dreigen te worden ten nadele van iedereen in Nederland, moslims en niet-moslims.

Als mensen zeggen dat er met twee maten wordt gemeten en dat dit het extremisme voedt, zou ik het fantastisch vinden als veel Nederlanders opstaan en zeggen: nee, het is juist in het belang van de Nederlandse moslims om Nederland te vrijwaren van dit soort inmenging en van het geloofsmisbruik, om zo de angst die daarmee wordt aangejaagd uit Nederland weg te houden. Daar gaat het hier over. Ik doe juist een beroep op iedereen, dus ook op de heer Öztürk, om daaraan bij te dragen. Het extremistische discours, waarbij er altijd grond is om te zeggen dat er met twee maten wordt gemeten en dat moslims niet welkom zijn, is gewoon niet waar. Het is gewoon niet waar; in Nederland hebben mensen ongelofelijk veel vrijheid en ongelofelijk veel rechten. Ja, er zijn problemen. Daar hebben we zojuist over gesproken. Die moeten we aanpakken. Maar ga nou niet uit angst voor het discours van de extremisten een reëel gevaar negeren.

De **voorzitter**:
Goed. Wij zijn ...

Minister **Asscher**:
Een laatste opmerking, voorzitter, anders vergeet ik het. Ik heb een schitterend boekje geleend van de heer Heerma. Ik geef het via de bode aan hem terug. Ik wil dit betrekken bij de uitwerking van de motie-Van Dam, die precies gaat over dit onderwerp: de weerbare democratie, niet alleen voor mensen die hiernaartoe komen, maar ook voor mensen die hier al leven.

De **voorzitter**:
De heer Heerma heeft een opmerking.

Nee, mijnheer Öztürk. U hebt nu vier uitvoerige vragen gesteld over dit onderwerp.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik heb recht op zes.

De **voorzitter**:
Er zijn zes interrupties afgesproken, maar u wilt ze nu alle zes achterelkaar gaan gebruiken. Zo werkt het echt niet. Dat sta ik echt niet toe. U kunt daar heel boos over worden, maar zo zijn de afspraken niet gemaakt. Zo werkt het ook niet; dan zou u hier een halfuur lang kunnen gaan staan interrumperen. Dat gaan we gewoon niet doen.

De heer Heerma, namens het CDA.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Dank u wel, voorzitter. Ik ben blij dat de minister het boekje genoeg heeft kunnen waarderen om het mee te nemen bij de uitwerking van de motie-Van Dam, die is ingediend bij het debat over antidemocratische partijen. Prima motie. Volgens mij moeten we daar voor het einde van het jaar een uitwerking van krijgen. Kan ik de laatste opmerking van de minister zo interpreteren dat het dus daarin wordt meegenomen en dat de intentie is om te bekijken hoe het via gemeentes verstrekt kan gaan worden?

Minister **Asscher**:
Dat laatste is een vertaling die ik nu niet durf te maken, na gisteren. Ik moet nu geen dingen bij de gemeenten neerleggen zonder dat ik daarover overleg heb gevoerd. Maar ik heb het boekje met heel veel plezier gelezen. Er zitten schitterende passages in. "Wij moeten geen slappe tinussen zijn, maar uitkomen voor onze overtuiging. Via de vonk der meningsuitwisseling komt de waarheid boven." Die zinnen trof ik bijvoorbeeld aan in dat schitterende boekje. Ik vond het een mooie en leuke suggestie. Ik weet nog niet precies hoe ik het betrek bij de uitwerking, maar ik zeg toe dat ik erop terugkom.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Dan voeren we het debat op dat moment verder.

De heer **De Graaf** (PVV):
Voordat de minister klaar is, heb ik nog een vraag, mede naar aanleiding van mijn betoog gisteren. Toen heb ik een opmerking van de heer Dijsselbloem, collega van deze minister, voorgelegd. Hij vroeg: behouden we de sociale welvaartstaat — ik voeg daaraan toe "of wat daar nog van over is", want die wordt natuurlijk steeds minder — of gaan de grenzen dicht? Die twee gaan immers niet samen. Wat is het antwoord van de minister op zijn collega Dijsselbloem?

Minister **Asscher**:
Waar Dijsselbloem over sprak, is de kern van het kabinetsbeleid. Het kabinet heeft eigenlijk drie doelen in het kader van de gehele vluchtelingenproblematiek van dit moment. Doel één is zorgen dat mensen niet meer de gevaarlijke overtocht maken, dat ze veilig zijn zonder zichzelf aan dit soort risico's bloot te stellen. Dan moet je dus kijken naar de oorzaken van hun vertrek. Dan zul je iets moeten doen in Syrië, hoe moeilijk ook. Dan zul je iets moeten doen in de landen daaromheen, Turkije, Libanon en Jordanië. Als daar geen eten en onderwijs zijn, moet je niet verbaasd zijn dat de mensen op pad gaan. Maar je zult ook in Europees verband afspraken moeten maken, over de buitengrenzen van Europa, de registratie van mensen die hiernaartoe gaan, maar ook over de verdeling van vluchtelingen tussen de Europese landen. Ik ben van mening dat solidariteit altijd voor iedereen dient te gelden, dus dat bijvoorbeeld de Oost-Europese landen niet kunnen zeggen: fijn dat er zo veel landbouwsubsidies zijn en fijn dat de snelwegen verbeterd worden, maar wij voelen ons niet verantwoordelijk voor vluchtelingen. Dat heeft dus nog wel wat voeten in de aarde. De heer Dijsselbloem heeft natuurlijk gelijk als hij zegt dat er altijd een grens is. Je kunt dit probleem nooit in je eentje oplossen, met één of twee landen. Vandaar dat wij de oorzaken weg willen nemen, nette opvang willen bieden voor mensen die dat nodig hebben en ook in Europees verband bindende afspraken willen maken.

De heer **De Graaf** (PVV):
Er wordt nu een deal gesloten met Turkije waarvan niemand weet wat de inhoud is, want dat wordt geheim gehouden en de coalitiepartijen blokkeren de mogelijkheid om hierover te debatteren, terwijl wij al weten dat de VN zegt dat er volgend jaar 3 miljoen mensen naar Europa komen. Daarvan komt natuurlijk ook een heel groot deel naar Nederland. De mensen blijven komen en de grenzen moeten dus dicht. Als ik goed naar de minister geluisterd heb, zegt hij: Dijsselbloem heeft gewoon een praatje voor de vaak gehouden en stoer gedaan in de krant, maar we gaan er als kabinet niet in mee; de grenzen blijven open en de sociale welvaartsstaat of wat daar nog van over is, gaat verder ten gronde. Nou, dat is een aardige boodschap — of eigenlijk niet zo'n aardige boodschap — voor de bevolking! Aan de minister om dat te verdedigen.

Minister **Asscher**:
De heer De Graaf houdt al rekening met de mogelijkheid dat hij niet goed geluisterd heeft. Hij zei: als ik goed geluisterd heb. Dat heeft hij inderdaad niet. Het kabinet zet zich niet voor niets in voor die drie doelen: het wegnemen van de oorzaken van de vluchtelingenstroom door daar dingen te doen, Europese afspraken maken in dat verband en mensen die hiernaartoe komen netjes opvangen en mensen die hier mogen blijven snel integreren. Het is dus bepaald niet zo dat wij daar geen reactie op hebben, maar Nederland kan het niet alleen. Dat zul je samen met andere landen moeten doen. Misschien is het een onaangename waarheid dat Nederland met andere landen dient samen te werken om de doelen na te streven, maar het is wel waar. Zowel de premier als de heer Dijsselbloem heeft aangegeven dat dit onze eerste voorkeur is. Politici zijn altijd gehouden om na te denken over wat er moet gebeuren als dat niet lukt, maar dit is onze eerste voorkeur. De samenvatting van de heer De Graaf klopt niet; ik hecht daaraan.

De **voorzitter**:
U bent aan het einde van uw betoog gekomen?

Minister **Asscher**:
Zeker.

De **voorzitter**:
Was u nog van plan om in eerste termijn de amendementen te behandelen?

Minister **Asscher**:
Dat was ik eigenlijk niet van plan, tenzij daar nu een dringende behoefte aan is.

De **voorzitter**:
Ik kijk even rond. Dat verzoek kwam tot mij.

Minister **Asscher**:
Als u mij na de staatssecretaris nog even in de gelegenheid stelt, kan ik mij grondig voorbereiden.

De **voorzitter**:
Dat zal ik graag doen.

Ik zie dat de heer Öztürk nog iets wil vragen. Is dat een inhoudelijke interruptie?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Jazeker.

De **voorzitter**:
Gaat u uw zesde interruptie daar ook weer aan vastplakken?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Dit is mijn allerlaatste interruptie.

De **voorzitter**:
Ga uw gang.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
De minister heeft de target voor de werkloosheidscijfers niet gehaald. Hij denkt dat hij die target in het laatste jaar wel kan halen omdat het nu beter gaat met de economie. De discriminatiecijfers zijn de afgelopen drie jaar ook omhooggegaan in plaats van omlaag. Ik zal al die punten maar niet noemen, gezien de strenge voorzitter vandaag, maar de minister weet dat wij door Amnesty International en de VN op de vingers worden getikt. Al die discriminatiecijfers gaan omhoog, ondanks de mooie nieuwe plannen van de minister. Waar kunnen wij hem op vangen? Welke doelen stelt hij voor zichzelf? Hoever gaan de discriminatiecijfers volgend jaar naar beneden? Kan de minister wat concreter zijn in plaats van weer nieuwe plannen en mooie intenties naar voren te brengen?

Minister **Asscher**:
Ik denk dat wij ook een enorme opgave hebben in Nederland. Laat ik een voorbeeld geven. Een paar dagen geleden gaf Humberto Tan op televisie zijn mening over het vraagstuk Zwarte Piet. Daar kun je verschillend over denken, maar als je ziet wat hij vervolgens op internet over zich heen kreeg en wat een laaghartige agressie dit oproept! De makers van die documentaire kregen dit over zich heen, maar ook Humberto Tan, een van de populairste mensen van ons land, werd afschuwelijk bejegend. Dat is een symbool van het feit dat er echt nog wel wat te doen is. Er zijn vooroordelen, er is racisme en er is discriminatie. Daar doen we wat aan. Ik zou heel graag willen dat dit volgend jaar afgelopen was, maar de heer Öztürk weet net zo goed als ik dat dat niet kan. Het vergt ook niet alleen iets van de overheid of van de minister, maar van de samenleving zelf. Je in elkaar verdiepen, elkaar ontmoeten en kennisnemen van de andere kant is de enige manier waarop vooroordelen verdwijnen. Je hebt strafbare discriminatie en strafbaar racisme, waarbij aangiftes en vervolging nodig zijn en waaraan wij prioriteit moeten geven, maar dat is alleen maar het puntje van een ijsberg waaronder vooroordelen zitten, vooroordelen tussen groepen en mensen. Die kun je nooit als overheid bij decreet wegnemen. Je zult het voor moeten leven en bespreekbaar moeten maken. Je zult er heel ongemakkelijke debatten over moeten durven voeren. Het betekent dat je stelling moet nemen als mensen onheus worden bejegend.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
De intenties en wat u zegt; het is prachtig. Ik weet dat de overheid discriminatie niet helemaal kan wegnemen. Dat is bij iedereen bekend. Maar u bent de minister die daarvoor verantwoordelijk is. U bent de minister die al die ambtenaren heeft. U bent de minister die al die middelen heeft. U bent de minister die sociale cohesie wil bevorderen, die allerlei apparatuur heeft, die allerlei mensen in dienst heeft genomen. Waar halen we de targets van? Waar zegt de belastingbetaler van: we hebben geïnvesteerd in die minister, waarom lukt het hem niet? Waarom moeten we nog steeds in dit land gediscrimineerd worden? Hoe kan het dat Humberto Tan niet door de premier en ook nu niet door de minister als voorbeeld naar voren wordt gebracht: dit pikken we als kabinet niet, we laten niet toe wat er met hem gebeurt? Waarom kunnen wij niet nog harder inzetten op uitingen van de PVV?

De **voorzitter**:
Een aantal dingen die buiten de microfoon zijn gezegd, heb ik niet gehoord. Er wordt hier niet buiten de microfoon met elkaar gediscussieerd. Mijnheer Asscher. De minister, pardon.

Minister **Asscher**:
Ik heet Asscher, dus dat is helemaal correct, voorzitter.

De **voorzitter**:
Het is gebruikelijk om u met de ministerstitel aan te spreken. Gaat u uw gang.

Minister **Asscher**:
Het is wel heel merkwaardig. Als ik een compliment krijg van de heer Öztürk, dan zit er altijd een klein giftig randje aan. Hij zegt dat ik het goed heb benoemd, maar dan komt er iets achteraan. Vervolgens zegt hij dat ik mij zou moeten uitspreken tegen dat racisme jegens Humberto Tan. Ik verkeer in de veronderstelling dat ik dat vijf minuten geleden precies heb gedaan, maar hij heeft het niet gehoord. Dat maakt het voor mij heel moeilijk om de heer Öztürk te overtuigen in zo'n debat, want dan is hij gewoon niet snel tevreden. Dat mag; hij hoort ook bij een oppositiepartij. Misschien kunnen we de Handelingen straks even kunnen uitdraaien om te zien wat ik er net over zei. Ik dacht dat het niet voor misverstand vatbaar was. Ik vind dat walgelijk, dus ik neem daar stelling tegen. De heer Öztürk nodigt mij daartoe uit en ik doe dat bij dezen. Als hij het niet hoort, dan houdt hier op wat ik als minister vermag via deze microfoon.

De **voorzitter**:
Bovendien houdt hier uw inbreng in eerste termijn op, zij het dat u straks nog even terugkomt voor de amendementen. Ik stel voor, de vergadering voor drie minuten te schorsen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**:
Hier en daar komt nog een enkel lid binnenstappen. Ik geef echter graag het woord aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

☐

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Voorzitter. Ook van mijn kant hartelijk dank aan alle leden die nu inderdaad successievelijk komen binnenstappen en die hun inbreng hebben geleverd in hun eerste termijn. Zoals u dat hebt gevraagd, voorzitter, zal ik op drie afzonderlijke thema's ingaan. Dat is voor de structuur voor het debat wel helder. Die thema's zijn — het zal u niet verbazen — de Participatiewet en de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten, de armoedebestrijding en de schuldhulp en als laatste de oudedagsvoorziening.

Ik wil graag vooraf benadrukken dat — ook dat zal u niet verbazen — het kabinet zich inzet om te komen tot een samenleving waarin iedereen kansen krijgt om mee te doen. Om dat te bereiken, is natuurlijk extra aandacht nodig voor mensen in een kwetsbare positie. Zij staan immers nog vaak langs de zijlijn. Ook ik span mij in, samen met uw Kamer, om deze mensen kansen te bieden. Ik denk daarbij aan mensen met een arbeidsbeperking die graag een baan willen. Ik denk daarbij aan kinderen die in armoede opgroeien en die heel graag mee willen doen met sportactiviteiten en culturele activiteiten. Ik denk daarbij ook aan mensen die uit de schulden willen komen, maar door de complexiteit van de beslagvrije voet soms onder het bestaansminimum raken. Dit zijn allemaal voorbeelden die wij, denk ik, herkennen.

Bij al deze groepen mensen zijn onze medeoverheden een belangrijke partner. Zij ondersteunen immers de mensen in die kwetsbare posities. Niet alleen met die medeoverheden zijn wij heel vaak in conclaaf, maar ook met onze sociale partners. Zij zijn ook belangrijke gesprekspartners waar het deze onderwerpen betreft. Ik vind het heel belangrijk om hier nog eens te zeggen dat de decentralisaties, zoals die met ingang van 1 januari jongstleden hun beslag hebben gekregen, kansen bieden om de fameuze integrale aanpak te realiseren. Je ziet meer en meer dat dit tot wasdom komt. Gemeenten hebben daarbij een ruime mate van beleidsvrijheid. Ik zie ook in mijn contacten met gemeenten en met wethouders dat die beleidsvrijheid benut wordt om mensen de ondersteuning te bieden die zij nodig hebben.

Ik ga bij het eerste thema beginnen, met uw welnemen, voorzitter. Dat is de Participatiewet en de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten. Zoals ik al zei, verdient iedereen een kans op de arbeidsmarkt. Het doel van de Participatiewet en de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten is om mensen die weinig kansen hebben, meer kansen te geven. Dat zijn dus ook de mensen met een arbeidsbeperking. De Participatiewet en de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten zijn dit jaar van kracht geworden, mede dankzij de hulp van uw Kamer en ook de Eerste Kamer. Zij bieden handvatten om mensen naar de 125.000 afgesproken banen te begeleiden of te makelen, als ik mij zo mag uitdrukken.

Die 125.000 banen komen natuurlijk voort uit het sociaal akkoord. We hebben die banen met de sociale partners afgesproken en de VNG heeft daarbij ook een belangrijke rol gespeeld. Ik zie dat gemeenten, het UWV, de werkgevers en de vakbeweging, — dat is, kortom, wat heet "het veld" — hier volop mee bezig zijn. Zowel op landelijk niveau als in de arbeidsmarktregio's zie je dat. De knelpunten die in de uitvoering aan de orde komen, onderkennen we en pakken we gezamenlijk, in goed overleg, aan. Dat is heel wezenlijk.

We zien dat de resultaten van een tussenmeting voor de zomer bemoedigend waren. We zien echter ook dat reguliere werkgevers hierbij vooroplopen en dat de overheidssector nog wel een tandje bij kan zetten. Die sector loopt bepaald niet voorop. Mijn collega's in het kabinet, met minister Blok en minister Plasterk voor op de bok, en ikzelf zijn natuurlijk allemaal doende om dat tandje er inderdaad bij te zetten. Ik zie gelukkig de bereidheid van werkgevers, ook tijdens de werkbezoeken. In de provincie Drenthe hebben bijvoorbeeld nu zes gemeenten, het UWV, de vakbonden en de werkgevers afgesproken dat er 1.700 nieuwe banen voor mensen met een arbeidsbeperking bij komen. Dat is natuurlijk heel plezierig.

Ik heb de Kamer afgesproken dat rond de zomer van 2016 de resultaten tot en met 2015 gerapporteerd worden. Ik realiseer me natuurlijk dat hetgeen is afgesproken ambitieus is en dat de uitdaging voor de komende jaren groot is. Ik merk echter ook dat werkgevers heel creatief zijn, want die splitsen banen in taken die passen bij de mogelijkheden van deze mensen — in goed Nederlands jobcarving — en halen banen terug uit het buitenland die voor deze mensen ook geschikt zijn; wederom in goed Nederlands reshoring. Kortom, je ziet daar mooie voorbeelden van. Zo worden nu al in Nederland weer ouderwets garnalen gepeld door mensen die het betreft. Zo zijn er allerlei klussen die hier weer geklaard worden.

We zitten nu, zoals ik al zei, in de fase van de uitvoering en dat is voorwaar niet altijd even simpel. We hebben al een aantal punten verbeterd. De signalen uit de uitvoering zijn belangrijk en die pakken we in nauw contact met de betrokken partijen beet. Ik merk dat de Kamer daar ook zeer voor in is. We hebben nu al een aantal zaken, zelfs bij wet, aan de orde gehad in de Kamer. Die wet ligt nu in de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Ik merkte dat een aantal leden daar in eerste termijn aandacht voor heeft gevraagd.

Mevrouw Schouten heeft nog even gerefereerd aan het feit dat de brief die ik de Kamer vorige week heb gestuurd een aantal belangrijke aanpassingen in zich draagt. De leerlingen van het voortgezet speciaal onderwijs komen zonder beoordeling in het doelgroepenregister terecht. Gemeenten kunnen een forfaitaire loonkostensubsidie inzetten van 50%, dus dan vindt pas na een halfjaar de loonwaardemeting plaats. De loonkostensubsidie voor jongeren die al werken kunnen gemeenten nu toevoegen, zodat ze loonkostensubsidie kunnen inzetten voor schoolverlaters van vso en pro die al zijn gaan werken en tot de doelgroep van de banenafspraak behoren. Dat vraagt natuurlijk om wetswijzigingen. Ik kom graag terug naar de Kamer om die met zijn allen voor elkaar te brengen.

Er waren ook vragen over de doelgroepcriteria rond de banenafspraak. Ik heb in de brief gemeld — dat hebben we ook afgesproken met de partners — dat we in het voorjaar van 2016 heel goed kijken naar de beoordelingen die het UWV tot dan toe heeft uitgevoerd. We kijken dan ook naar de informatie die voortvloeit uit een aantal proeftuinen van gemeenten en het UWV. Het UWV verkent ook op mijn verzoek welke mogelijkheden er zijn om wijzigingen in de criteria voor de doelgroep aan te brengen. Deze informatie wordt meegenomen in de afweging hoe we verder gaan met de doelgroepcriteria voor de banenafspraak.

Op dit moment is er nog onvoldoende informatie om conclusies te trekken over de doelgroepbeoordeling van het

UWV. Daar heb ik al goed over gesproken met de partners. Die zijn die mening ook toegedaan. Ik heb natuurlijk ook goed naar de heren Heerma en Van Weyenberg geluisterd op dit punt. Het is nu nog net iets aan de vroege kant om te bekijken hoe de beoordeling van het UWV zich verhoudt tot de loonwaardemeting op de werkplek. Na ommekomst van de pilots die nu aan de orde zijn in een aantal gemeenten in Nederland en die in maart tot resultaten moeten leiden, kom ik gaarne weer bij de Kamer terug om te bekijken wat die hebben opgeleverd.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Onder ander vanuit Cedris kwam van de week en teleurgestelde reactie op het feit dat het besluit om die praktijkroute in te stellen niet is genomen. De staatssecretaris zegt dat het iets te vroeg is. Vindt zij deze reactie van Cedris prematuur? Heeft zij de verwachting dat het nog vanzelf gaat lopen? Of moeten er eerst nog meer gegevens komen voordat we die praktijkroute eindelijk openstellen?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Dat laatste is het geval. Ik heb vorige week met werkgevers, werknemers, UWV en VNG aan tafel gezeten en toen hebben we met elkaar deze conclusie getrokken. Natuurlijk heb ik ook de brief van Cedris gelezen. Ik heb ook de nuance die erin zit, goed gelezen. Cedris stelt dat het een goed idee zou kunnen zijn dat de loonwaardemeting op de werkplek leading wordt. Ik sluit dat niet uit, maar ik wil daar wel eerst heel goed met zijn allen naar gekeken hebben. De expertise van Cedris is daarbij, zo zou ik bijna willen zeggen, onontbeerlijk.

De **voorzitter**:
Cedris staat voor: Nederlandse brancheorganisatie voor sociale werkgelegenheid en arbeidsintegratie. Ik zeg dat voor de mensen die ons op een afstand volgen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Voorzitter, ik dank u hartelijk voor deze toelichting.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Dank u, voorzitter. Het kan zijn dat de staatssecretaris en ik die brief verschillend geïnterpreteerd hebben, want we hebben natuurlijk een andere positie in dit debat. Ik meen dat de term "gemiste kans" daar ook in voorkwam. Cedris en andere zeggen wel degelijk dat de praktijkroute opengesteld moet worden, omdat werkgevers mentaal aan het afhaken zijn. Wethouders zien die zorgen ook. Op welke termijn zou de praktijkroute opengesteld kunnen worden?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
We hebben nu met zijn allen het volgende afgesproken, en dat is interbestuurlijk ook afgetikt: de pilots zullen begin maart tot resultaten leiden. Dan gaan we wederom heel snel bij elkaar zitten. Ik verwacht dan ook dat ik in april, mei kan terugkomen bij de Kamer met de inzichten van de pilots.

Op verzoek van gemeenten en sociale partners hebben we de no-riskpolis en de mobiliteitsbonus geharmoniseerd. Ik zei het al: dat ligt nu in de Eerste Kamer. Ik hoop dat zij daar snel het hare van kan vinden.

Een andere zaak is dat het belangrijk is dat vraag en aanbod in de praktijk beter op elkaar geënt worden. Mevrouw Nijkerken en mevrouw Schouten hebben hier aandacht voor gevraagd. Er zijn vorige week afspraken gemaakt om de matching, dus het aan elkaar plakken van mensen, te verbeteren. De Werkkamer gaat regionale publieke uitvoerders stimuleren, bijvoorbeeld in de vorm van prestatieafspraken, om gevalideerde profielen van werkzoekenden beschikbaar te stellen. Dat is natuurlijk belangrijk. Professionals van gemeenten en het UWV, werkgevers en private bemiddelaars gaan gezamenlijk werkprocessen onder de loep nemen om uit de praktijk te leren hoe die werkprocessen in de regio efficiënter ingericht kunnen worden. Het is namelijk heel belangrijk dat gemeenten en UWV weten wie de mensen zijn en wat hun competenties en vaardigheden zijn. Natuurlijk is het ook belangrijk dat werkgevers een duidelijk regionaal aanspreekpunt hebben. Er zijn regio's waarin het al heel goed gaat, zoals Rijnmond en de Food Valley, de regio rondom Ede. Ik merk dat het UWV er ook extra op inzet om meer profielen van Wajongers beschikbaar te stellen. Inmiddels zijn dat er ruim 18.000. De afspraak is dat het UWV van alle mensen die op gesprek komen voor een herbeoordeling meteen een profiel opstelt als blijkt dat zij kunnen werken.

Dat neemt echter niet weg dat er nog veel moet gebeuren; de Kamer vond dat ook. Vooral voor gemeenten is een belangrijke rol weggelegd. Ik heb gemeenten hierop aangesproken en dat blijf ik doen. Als er signalen komen van individuele werkgevers of van de aanjagers, de heren Van der Gaag en Spigt, is het natuurlijk wel zaak om daar een follow-up aan te geven. Het is dan van wezenlijk belang dat werkgevers dat ook zelf aankaarten bij het regionaal Werkbedrijf, want dat is the place to be. Het regionaal Werkbedrijf is in de ene regio al tot volle wasdom gekomen en kan in de andere regio nog wel ietsje meer worden ingekleurd. Het is en blijft dus zaak om met de uitvoering in gesprek te zijn. Ook is er de roep om een landelijk informatieloket voor de grootste ondernemers in ons land in te stellen. Daar werken we nu ook aan samen met het UWV, de VNG en Locus, een instelling die dit al sinds jaar en dag doet met de wat grotere ondernemingen in ons land. Ook daarover zal ik de Kamer binnenkort rapporteren.

Ik wil ook graag nog een keer kwijt, onder het motto "frappez toujours" oftewel "blijf erop hameren", dat ik het van groot belang vind dat beschut werk goed van de grond komt. Sommige gemeenten hebben concrete slagen gemaakt. Leiden bijvoorbeeld is heel voortvarend aan de slag gegaan, maar dat geldt ook voor Zoetermeer, Breda, Almere, Den Haag en Amsterdam. Kortom, er is echt al een groot aantal gemeenten dat de hand aan de ploeg slaat. De meeste gemeenten zijn, zoals ik de Kamer ook heb laten weten, welwillend om beschut werk in te richten, maar moeten de concrete vertaalslag naar het daadwerkelijk realiseren van beschut werk nog maken. Daarom stelt het kabinet in de beginperiode van 2016 tot 2020 tijdelijk extra middelen beschikbaar om gemeenten hierbij te ondersteunen: vijf keer 20 miljoen. Ik heb tegen de Kamer en tegen de gemeenten ook gezegd dat, mocht dat niet helpen, ik niet te beroerd ben om de wet op dit punt aan te passen. Ik zeg dat nu nog een keer.

Gemeenten hebben ook ideeën om te experimenteren met onderdelen van de Participatiewet. Mevrouw Voortman heeft hier ook het hare over gezegd, evenals de heer Klein. Ik sta open voor innovatieve manieren om de Participatiewet

mogelijk verder te ontwikkelen en mensen toe te leiden naar werk. Natuurlijk vind ik het daarbij van belang dat die experimenten passen in de geest van de Participatiewet en aansluiten bij het activerende karakter van die wet. Vanuit Sociale Zaken denken we actief mee met het doorontwikkelen van de voorstellen. In december spreek ik opnieuw de wethouders van de vier "voorlopers". Dan bezien we met zijn allen welke AMvB we zouden kunnen opstellen om de experimenten van start te laten gaan. Ik heb het dan over de gemeenten Wageningen, Groningen, Utrecht en Tilburg.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Ik vind wat de staatssecretaris nu zegt beter dan wat ze aangaf in de schriftelijke beantwoording. Daarin was er namelijk sprake van dat de staatssecretaris zou bekijken of en, zo ja, hoe ze verder zou gaan met dit traject. Nu zegt ze heel duidelijk: er moet een AMvB komen. In de aangenomen motie van mij en een aantal anderen in de Kamer staat ook heel duidelijk dat er voor deze vier gemeentes, maar eventueel ook voor andere gemeentes, ruimte moet zijn om te kunnen experimenteren. Ik neem aan dat dit nog steeds het geval is.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Zeker. Ik heb ook altijd gezegd dat een wet geen doel op zich is maar een middel. In het geval van de Participatiewet is de wet een instrument om goed te kunnen helpen bij het naar de arbeidsmarkt toeleiden van mensen. Als je die wet kunt vervolmaken door te experimenteren, dan ben ik daar absoluut niet wars van. Edoch — ik zei dat net ook weer — het moet natuurlijk wel in de geest van de wet. Dat vind ik essentieel. Als er dus wethouders zijn die dat niet als leitmotiv zien, dan gaat het dus niet. Dat moet ik ook heel helder melden.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Ik heb altijd van het kabinet begrepen dat de geest van de Participatiewet is: mensen doen uitstromen uit de bijstand. Volgens mij hebben deze wethouders, maar ook die van verschillende andere gemeentes, daar ideeën over en willen ze daarom experimenteren. Ik denk dus dat we daar dan wel uit zullen komen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Dat is een opgewekt geluid.

Voorzitter, ik kom bij mijn tweede thema, met uw welnemen.

De **voorzitter**:
Dat is ook een opgewekt geluid.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Nou ja, niet helemaal, want dat gaat over de armoede in Nederland.

De **voorzitter**:
Nee, dat niet. Dan eerst de heer Kerstens van de Partij van de Arbeid nog even.

De heer **Kerstens** (PvdA):
Ik kom niet per se met een minder opgewekt geluid. Helemaal voor in haar betoog gebruikte de staatssecretaris even de Engelse term "reshoring". Voor de mensen thuis: dit betekent dat werk wordt teruggehaald naar Nederland. Dat is een van de manieren om extra werk te creëren. Vaak is dat werk dat erg geschikt is voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ik heb in mijn bijdrage gewezen op een experiment, een pilot, dat op dit moment in Brabant loopt. Dat is een experiment met een model dat is ontwikkeld door de universiteit in Tilburg. Dat model leidt er vaker dan zonder dat model toe dat ondernemers tot de conclusie komen: ik haal het werk terug of ik verplaats het niet naar het buitenland. Ik heb de staatssecretaris gevraagd of ze bereid is om, als dat experiment echt een succes blijkt te zijn, dat over het hele land uit te rollen, om zo'n landelijke uitrol te ondersteunen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Jazeker, zelfs met heel veel plezier. Ik zie namelijk bij bedrijven die al gereshored ... Dat is helemaal geen Nederlands! Ik zie bij bedrijven die al taken en klussen teruggehaald hebben naar Nederland dat dit echt zoden aan de dijk zet. Binnenkort spreek ik met de heer Wilthagen, de hoogleraar te Tilburg die zich hieraan verbonden heeft. Ik heb een afspraak met hem staan. Ik zal er dus zeer gaarne alles aan doen om dit verder te dragen.

De **voorzitter**:
Er is een vraag van de heer Klein. Ik zou overigens gewoon zeggen: het terughalen van werk.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ja, heel mooi.

De heer **Klein** (Klein):
Ik kom even van ver aanlopen naar aanleiding van de positieve woorden van de staatssecretaris over het experiment in Wageningen, Tilburg, Groningen en Utrecht en het vervolg daarop. Dat wordt in de betrokken gemeenten ook gezien als een aanzet voor een basisinkomen. Ziet de staatssecretaris dat ook zo?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Nee, en in de betrokken gemeenten wordt dat ook niet zo gezien, althans niet door de wethouders die aan mijn tafel zitten. Zij hebben het namelijk over het regelluw maken van de Participatiewet. Dat is echt een andere invalshoek dan wat de heer Klein nu naar voren brengt. Als de term "basisinkomen" valt in deze context, zeg ik daarop dus nee.

De heer **Klein** (Klein):
Maar is de bedoeling van een basisinkomen niet juist dat mensen kansen krijgen en daardoor makkelijker aan extra werk komen en extra geld gaan verdienen, wat in lijn is met hetgeen de staatssecretaris beoogt?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik ken de filosofie van degenen die het basisinkomen een warm hart toedragen. Ik ken ook de filosofie van degenen die het basisinkomen nou niet bepaald het ei van Columbus vinden. Ik blijf recht in de geest van onze wet. De geest van onze wet leidt ertoe dat mensen echt naar werk geleid dienen te gaan worden, omdat wij dat natuurlijk allemaal volgaarne voor ons zien. Daarom beklemtoon ik ook zo dat de geest van de wet essentieel is, ook als je experimenteert.

Mijn tweede thema is de armoedebestrijding en de schuldhulp. Het klinkt misschien een beetje vreemd uit mijn mond, maar het is heel fijn dat de Kamer over dit onderwerp in haar eerste termijn menig woord heeft gezegd. Ik heb de Kamer ook goed verstaan. Met stip op één staat dat kinderen in ons land niet in armoede mogen opgroeien. Het zal u niet verbazen dat het kabinet dit onderwerp ook heel hoog op de agenda heeft gezet. Wij vinden dat tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie van volgend jaar de armoedebestrijding, en met name onder kinderen in heel Europa, op die agenda thuishoort. Dat doen we ook samen met de kinderombudsmannen in Europa. Lidstaten kunnen veel van elkaar leren en dat willen we heel graag bevorderen. Als ik met collega's in Europa spreek, merk ik ook dat iedereen daar zeer voor in is. Wij willen heel graag goede voorbeelden vanuit Nederland over het voetlicht brengen en vice versa. Wij organiseren ook een peerreview over de rol van de sociale wijkteams bij de aanpak van armoede.

Kortom, we werken hier internationaal heel hard aan, maar op nationaal niveau, dus gewoon in ons land, werken we er ook onverminderd hard aan. Uit het laatste Armoedesignalement van het CBS en het SCP, dat in december vorig jaar verscheen, blijkt namelijk dat het aantal huishoudens met risico op armoede in 2013 nog is gestegen. Ik weet wel dat er toen bij werd gezegd dat de ramingen licht positief zouden kunnen zijn. We moeten dus afwachten wat de rapportage over 2014 zal brengen. Die komt binnenkort. Sommige gezinnen worstelen echter nog steeds met de naweeën van de crisis. Dat blijkt ook uit het rapport Huishoudens in de rode cijfers, dat ik de Kamer vorige week heb toegezonden. Er is nog steeds voor veel huishoudens een risico op problematische schulden. Het bestrijden daarvan blijft dus een van de prioriteiten. Wij hebben 100 miljoen vrijgemaakt. Ik zie tijdens mijn werkbezoeken dat gemeenten daar veel goede dingen mee doen. Uit onderzoek blijkt ook dat het gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid echt hout snijdt. Ik vind het bovendien belangrijk om nog eens te vertellen dat heel veel maatschappelijke organisaties waardevolle bijdragen leveren. Daarbij is de speciale aandacht voor kinderen een groot goed.

De Kinderombudsman heeft ook aandacht gevraagd voor het kindpakket. Dat is een vorm die nu al door veel gemeenten wordt beetgepakt. Een op de acht gemeenten doet dit al. Er ligt een motie van, naar ik meen, mevrouw Yücel waarmee dit ook wordt gestimuleerd. Ik ben doende om het kindpakket verder te promoten, want je ziet dat dit kinderen echt helpt. Dat vind ik een groot goed.

De **voorzitter**:
Mijnheer Ulenbelt, dit is uw zesde interruptie.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Ik dacht dat het de vijfde was.

Iedereen praat over groeicijfers, maar de beste groeicijfers zien we natuurlijk bij de kinderarmoede, de armoede onder kinderen. Onder dit kabinet, onder de verantwoordelijkheid van deze staatssecretaris, is het aantal van 300.000 naar 400.000 gegaan, een groei van 33%. Met dat voorbeeld wil de staatssecretaris het voorzitterschap van Europa doen. Dat lijkt mij een slecht voorbeeld. Waarom tekent de staatssecretaris voor 800 miljoen extra voor de hoogste inkomens? Waarom besteedt zij dat geld niet aan die 400.000 kinderen? Armoede kun je voor een belangrijk deel met geld bestrijden. Waarom doet zij dat niet? Waarom blijft ze steken bij 100 miljoen? Er is toch veel meer nodig?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik heb niet voor niets gezegd dat het kabinet 100 miljoen structureel investeert in armoedebestrijding, en dat niet alleen. Ik ben eerder staatssecretaris geweest. In 2009 hadden wij Europese doelstellingen om de armoede in heel Europa enorm te bestrijden en het aantal mensen dat in armoede leefde beduidend terug te brengen. Ik moet constateren dat dat in heel Europa niet gelukt is. Dat is droef. Het komt door de crisis. Dat snappen wij allemaal, maar daar laten wij het niet bij zitten, want het is essentieel dat wij deze mensen gewoon helpen. Ik weet zeker dat de heer Ulenbelt dat zeer met mij eens is.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Nu onderstreept de staatssecretaris echt dat zij het verschil niet maakt, omdat het overal gebeurt. Dat is nogal logisch als je er geen geld in steekt en als je de kosten voor zorg, huur enzovoorts omhoog laat gaan. Waarom is het de staatssecretaris niet gelukt om die groei van 100.000 extra kinderen in armoede te verminderen? Dat is toch omdat ze er niet genoeg geld in stopt? Simpel toch? Gaat dit voor het eind van deze kabinetsperiode lukken? Halveren wij dan de armoede onder kinderen? Dat is een meetbare doelstelling en zoiets wil de VVD ook heel graag. Zullen wij dan "halveren" afspreken?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Was het maar zo simpel. Ik vind dat wij er met z'n allen alles aan doen om de armoede te bestrijden. De gemeenten helpen daar enorm bij en dat geldt ook voor de Kamer, want die heeft ook een aantal dingen gevoteerd waar je u tegen kunt zeggen. Ik zie ook dat de kindpakketten en stichtingen zoals Stichting Leergeld, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds daar enorm bij helpen. Ik denk hierbij aan enkele voorbeelden. Zo denken kinderen in de gemeente Leeuwarden zelf mee over het kindpakket. De gemeente Opsterland bekijkt heel goed met de ouders wat je kunt doen met het kindpakket. Dat scheelt echt enorm. Dus ik heb goede hoop dat gemeenten dit verder dragen. Het gaat gelukkig ook een stuk beter met onze economie. Je ziet dan altijd dat dit na-ijlt. Niet voor niks zei het CBS vorig jaar: het is nu nog steeds ingewikkeld, maar onze ramingen zien er licht positief uit. Er is dus licht aan het eind van de tunnel, maar dat neemt niet weg dat wij er wel bij moeten blijven — als ik me zo mag uitdrukken — voor het beste resultaat.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Ik heb in mijn bijdrage gevraagd naar het voorbehoud dat Nederland heeft gemaakt ten aanzien van artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind. In de schriftelijke beantwoording geeft het kabinet aan dat Nederland dit heeft gedaan omdat kinderen via hun ouders bijstand kunnen krijgen en ouders daar wel altijd recht op hebben. Er zijn echter situaties denkbaar waarin dat niet het geval is. De staatssecretaris geeft aan te willen onderzoeken of er niet toch een aanpassing nodig zou zijn. Kan zij in dat onderzoek expliciet kijken naar de situatie van deze ouders, waarbij het uitgangspunt is dat kinderen het recht op bijstand wel moeten hebben als ouders dat niet hebben?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik heb hedenmiddag een petitie in ontvangst genomen van twee bijzondere partijen, Save the Children en Defence for Childeren. Ik heb hen gezegd dat ik nog eens heel goed zal bekijken hoe de situatie precies is. 25 jaar geleden heeft Nederland het verdrag ondertekend en geratificeerd waar mevrouw Voortman gewag van maakt. Daarmee accepteert Nederland eigenlijk het hele verdrag. In artikel 26 is de verplichting vastgelegd dat voor ieder kind het recht erkend moet worden dat het de voordelen kan genieten van het socialezekerheidsstelsel. Daar hebben wij een voorbehoud op gemaakt, maar doordat we het volledige verdrag hebben erkend, is het niet zo dat kinderen daarvan de dupe worden. Zoals ik ook tegen beide clubs heb gezegd, wil ik met die beide voorvechters heel goed bekijken hoe de situatie precies is. Moet dit voorbehoud bijvoorbeeld om juridische redenen in stand blijven? Daar zal ik het punt van aandacht bij betrekken dat mevrouw Voortman hier terecht naar voren brengt. Want als ouders niet goed voor hun kinderen zorgen — niet alleen maar omdat ze de financiën niet hebben, maar ook anderszins — kan het niet zo zijn dat kinderen daar dubbel de dupe van worden.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Ik ben blij om dat te horen. Ik wil via de voorzitter nog een aantal voorbeeldzaken meegeven die de staatssecretaris kan betrekken bij haar onderzoek. Wanneer denkt zij ons te kunnen informeren over de resultaten van het onderzoek?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik kan me zo voorstellen dat ik dat in het voorjaar kan doen. Ik wil dat gesprek binnenkort plannen. De uitkomsten daarvan kan ik de Kamer dan in het voorjaar doen toekomen.

De **voorzitter**:
Mevrouw Voortman, als u de bedoelde voorbeelden aan de griffier zou willen overhandigen, kunnen ze worden toegevoegd aan de Handelingen.

Ik neem aan dat er geen bezwaar tegen bestaat dat dit stuk ter inzage wordt gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Kamer.

(Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.)

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Het is belangrijk om te vermelden dat ik mij onverminderd blijf inzetten om preventie te stimuleren. Daarover hebben we het al menigmaal gehad. Ik heb in navolging van de telecomsector gesproken met de bankensector. Ik merk dat ook die een bijdrage wil leveren om schulden te voorkomen. Daar blijf ik dus ook mee doende.

Preventie en integraal samenwerken is een speerpunt. Er is in dat kader gevraagd naar de onderbewindstelling. Om het juiste instrument aan te kunnen bieden, is het belangrijk dat gemeenten de mensen kennen om wie het gaat, zodat ze maatwerk kunnen leveren. Als gemeenten dat inderdaad doen — een voorbeeld is de gemeente Arnhem — kan men door maatwerk beschermingsbewind voorkomen. In de afgelopen periode zijn er met de aanpak van het schuldenbeleid belangrijke stappen gezet. Ik wil graag samen met de VNG bekijken hoe we met het onder bewind stellen door kunnen gaan. Ik heb de Kamer en de VNG een rapport gestuurd waaruit blijkt welke groepen het betreft. Aan wethouders merk ik dat men zeer graag wil instappen in dit overleg, omdat er een groot beroep wordt gedaan op de pot voor de bijzondere bijstand en wij ervoor moeten zorgen dat er soelaas wordt geboden.

Dan hebben wij natuurlijk een aantal mijlpalen, want op 1 januari 2016 zullen alle gerechtsdeurwaarders verplicht aangesloten zijn bij het beslagregister. Daarmee wordt de bescherming van de beslagvrije voet verbeterd. De Kamer weet dat de volgende stap is dat we de regels rond die beslagvrije voet willen vereenvoudigen, want het is natuurlijk gewoon beroerd als mensen onder die beslagvrije voet zakken. Dan hebben ze namelijk te weinig geld om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Dat is natuurlijk niet wenselijk. Deze stap bereidt het kabinet voor in nauwe samenwerking met partijen uit het veld. Ik streef ernaar om voor het kerstreces een hoofdlijnennotitie over de vereenvoudiging van de beslagvrije voet naar de Kamer te zenden. De benodigde wetgeving daarvoor volgt dan in 2016. Ik hoop dat de parlementaire behandeling uiterlijk begin 2017 is afgerond, zodat de partijen de nieuwe regels kunnen implementeren.

Mevrouw Schouten vroeg in deze context wat ik zou kunnen doen om het respecteren van de beslagvrije voet door de Belastingdienst nog verder gestalte te kunnen geven. Het is goed om te melden dat de Belastingdienst, net als alle andere beslagleggers, tegen hetzelfde probleem aanloopt, namelijk dat de beslagvrije voet ontzettend ingewikkeld is. Ook de Belastingdienst denkt dus enorm mee over hoe je die kunt vereenvoudigen. Ik merk dat mijn collega, de staatssecretaris van Financiën, zich inzet om het respecteren van die beslagvrije voet ook bij zijn medewerkers onder de aandacht te brengen.

De heer Krol vroeg naar de rol van de overheid. Volgens de vereniging voor schuldhulpverlening zou de overheid niet langer als eerste aan de beurt moeten komen als er schulden worden geïnd. Op zichzelf begrijp ik die hartenkreet, maar het gaat wel om gemeenschapsgeld, om publieke middelen. Het afschaffen van alle preferenties voor overheidsorganisaties is niet wenselijk en overigens ook niet nodig om tot een beter handhaafbare beslagvrije voet te komen. In de context van die beslagvrije voet kijken we nu ook heel goed naar de incasso-manieren, want die incasso-instrumenten variëren. Het is fnuikend als je ziet

hoe boetes soms kunnen stapelen. We zijn dus doende om te bekijken hoe je de incasso-instrumenten zo kunt inrichten, ook van de zijde van de overheid, dat die stapeling niet meer op die manier aan de orde hoeft te zijn. Ik merk dat die rijksincassovisie, want daar gaat het dan om, ook bij de collega's in het kabinet echt op instemming kan rekenen. Dat doet mij dus deugd. De Kamer zal daar uiteraard van in kennis worden gesteld.

Mevrouw Schouten vroeg mij of ik bereid ben om de mogelijkheid van secundaire preferentie te onderzoeken. Dat betekent dat je probeert om ook woningbouwcorporaties als het ware een preferentie te geven. Daar ben ik geen voorstander van, want dan krijgen we weer nieuwe preferenties en weer nieuwe specifieke schuldeisers. Dat draagt ook niet bij aan een structurele oplossing voor de schuldenproblematiek. Dus ik zie meer in een betere bescherming van de beslagvrije voet. Als je echt preventief aan de slag bent, dan kunnen huisuitzettingen vaak worden voorkomen. Ik heb daar een heel mooi voorbeeld van gezien in Amsterdam. Daar heb je het fenomeen Vroeg Eropaf. Als corporaties met huurachterstand te maken krijgen, dan nemen ze contact op met de gemeente en wordt er echt heel actief op huurders afgestapt en preventief geacteerd.

Wij zijn doende om in 2016 de benodigde wetgeving voor het breed wettelijk moratorium aan de Kamer aan te bieden. Dat geldt ook voor de evaluatie van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Deze evaluatie is in juni jongstleden van start gegaan. Mevrouw Yücel vroeg of het mogelijk is om meer in te zetten op maatwerk voor mensen in de schuldhulpverlening, bijvoorbeeld door persoonlijk contact tussen schuldenaar en schuldeiser. Zij vroeg of de wijkteams daarbij een rol zouden kunnen spelen. Het antwoord daarop is ja. De schuldhulpverlening is geen standaarddienstverlening. Mede door de crisis is er een grotere en beduidend diversere groep in aanraking gekomen met schuldenproblematiek. Dat heeft ook gevolgen gehad voor de dienstverlening, waarin ik steeds diversere producten zie ontstaan. Voorbeelden daarvan zijn verschillende vormen van dienstverlening, bijvoorbeeld Schakel!, een heel mooi initiatief waarmee mensen die in de problemen zijn geraakt door hypotheekschulden met gemeenten en banken samen de boel weer op verhaal kunnen brengen.

Kortheidshalve zal ik in twee zinnen nog iets zeggen over wat wij doen op de BES-eilanden. De Kamer is daar altijd nauw bij betrokken. Mede dankzij de Kamer zijn wij daar doende om kinderbijslag in te voeren. De Eerste Kamer heeft dat deze week als hamerstuk afgewikkeld. Dat is heel plezierig. Op 1 januari kan de kinderbijslag daar gestalte krijgen. Ik zie dat de heer Mulder daar heel blij mee is. Dat is fijn. De verhoging van het wettelijk minimumloon en de uitkeringen is daar nu ook aan de orde. Ik zie dat de heer Mulder dat ook plezierig vindt. Dat is ook mooi.

Maar het voorzieningenniveau op de eilanden is wel een serieus punt van aandacht. De commissie-Spies heeft een aantal zaken op papier gezet waar wij echt antwoorden op moeten geven. Dat ben ik ook vast van plan. Dit zijn heel mooie stappen als het gaat om het geven van die antwoorden. De Kamer heeft een motie-Van Laar aangenomen waarin aandacht is gevraagd voor het zwangerschapsverlof in Caribisch Nederland. Ik sta daar sympathiek tegenover. Ik zal daar met betrokken partijen in gesprek gaan over het combineren van arbeid en zorg en ik zal bezien of wij deze motie bij de Voorjaarsnota van middelen kunnen voorzien.

Dan de …

De **voorzitter**:
… pensioenen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
U hebt goed gevoel voor het verschieten van de thema's, voorzitter.

De **voorzitter**:
Wij houden de vaart er een beetje in. Dat wil iedereen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik heb gemerkt dat de Kamer in de eerste termijn niet alle aandacht van de wereld heeft gegeven aan het onderwerp "pensioenen". Dat begrijp ik ook wel, want wij voeren menigmaal debatten over de oudedagsvoorziening. Het mag helder zijn dat er breed veel aandacht is voor de financiële situatie van de pensioenfondsen. Ik kijk nu ook even naar de heer Krol, die daar aandacht voor heeft gevraagd. Ik blijf zeggen dat het een groot goed is dat wij in Nederland de AOW hebben, want daarmee kan iedereen rekenen op een goede basis voor zijn of haar oude dag. Het is ook belangrijk dat wij in de afgelopen jaren ons pensioenstelsel, onze tweede pijler, geborgd hebben, door aanpassing van de aanvullende pensioenen. Het financieel toetsingskader helpt natuurlijk om rust te brengen in deze turbulente tijden, want doordat de rente laag staat, is het hartstikke ingewikkeld voor de pensioenfondsen.

Voor zelfstandigen is geregeld dat zij hun pensioen niet hoeven op te eten op grond van de Participatiewet. Daarmee hebben zij de zekerheid dat het pensioen waarvoor zij hard hebben gewerkt ook echt voor de oude dag kan worden gebruikt. Het is goed dat de Kamer ook daarmee heeft ingestemd. Verder is de governance verbeterd en is de informatie voor de deelnemers begrijpelijker en inzichtelijker geworden met de Wet pensioencommunicatie. Dat zijn allemaal stappen voorwaarts. Ik zie dat de heer Krol wil interrumperen.

De **voorzitter**:
Wij dachten al: waar blijft hij? Maar daar is hij.

De heer **Krol** (50PLUS):
Nu de staatssecretaris het toch heeft over de pensioencommunicatie, merk ik het volgende op. Op 25 februari van dit jaar is een door mevrouw Lodders ingediende en door verschillende Kamerleden meeondertekende motie aangenomen. Het lijkt wel of de staatssecretaris die motie vergeten is, want wij hebben er niets over gelezen in de schriftelijke beantwoording. Wanneer doet de staatssecretaris haar belofte gestand dat zij nog dit jaar de Kamer nader zal informeren over dit onderwerp? Het jaar is bijna om.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
De heer Krol moet mij niet euvel duiden dat ik niet helder heb waar die motie precies over ging. Zou hij mij dat even kunnen vertellen? Het is een motie van mevrouw Lodders, maar die heeft meer moties ingediend.

De heer **Krol** (50PLUS):
De motie is ingediend op 25 februari 2015. In de motie wordt de regering verzocht om zo snel mogelijk ook derdepijlerproducten, zoals lijfrentes, toe te voegen aan het pensioenregister, de toegankelijkheid voor gepensioneerden mogelijk te maken en de Kamer over de voortgang hiervan voor het eind van het jaar te informeren.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Het is nu 2 februari, dus ik heb daar nog wat tijd voor.

De **voorzitter**:
2 december.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Sorry, ik bedoel 2 december; de motie is in februari ingediend. Ik zal bekijken of ik de Kamer voor de kerst hierover het een en ander kan laten weten.

De heer **Krol** (50PLUS):
In dit verband wijs ik de staatssecretaris graag op het voorstel dat wij deden om te bekijken of het niet aardig is om dit soort informatie ook aan bankenapps te koppelen. Ik wil heel graag een keer laten zien hoe gemakkelijk dat zou zijn. Er zijn natuurlijk prachtige andere methodes, maar daar gaan de mensen niet elke dag op kijken. Een bankafschrift bekijk je toch een paar keer in de maand.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
In mijn schriftelijke beantwoording heb ik daarover het een en ander met de Kamer gedeeld. Ik sta niet onmiddellijk te popelen. Ik denk dat de heer Krol dat goed begrepen heeft. Dat neemt niet weg dat ik volgaarne voor de kerst nog het een en ander naar de Kamer zal sturen, echter niet op dit onderdeel.

Recentelijk hebben wij, samen met de Nederlandsche Bank en het CPB, en ook met betrokkenheid van de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, een onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken rond fondsen. Ik besef heel goed dat het voor sociale partners lastig is om afspraken te maken, maar ik denk dat het des te prangender en des te belangrijker is dat wij goed kijken naar de wijze waarop wij in de toekomst met ons pensioenstelsel omgaan. Laat ik nog eens beklemtonen dat wij hier in ons land echt een heel goed stelsel hebben, juist om het feit dat wij kunnen uitgaan van drie pijlers. Wij bekijken op dit moment hoe het pensioenstelsel van de 21ste eeuw eruit zou kunnen komen te zien. Ook dit doe ik in nauwe samenspraak met de Kamer. Ik heb begrepen dat de Kamer vorige week een hoorzitting heeft gehouden, dat er volgende week nog een hoorzitting zal volgen en dat wij op 20 januari aanstaande met elkaar in conclaaf zullen gaan over het pensioenstelsel nieuwe stijl. Een toekomstbestendig pensioenstelsel is essentieel en ik merk dat de Kamer dat zeer met mij eens is. Het gaat om een omvangrijke en complexe operatie en dat doe je niet even op een achternamiddag. Daarom is het ook heel wezenlijk dat we daar met elkander de tijd voor nemen.

De heer Van Weyenberg heeft mij in die context gevraagd welke vervolgstappen ik ga zetten. Ik heb mij voorgenomen om de Kamer voor het algemeen overleg van 20 januari een uitgewerkt werkprogramma te doen toekomen, waarin ik ook inga op de uitwerkingsvragen rond de afschaffing van de doorsneesystematiek. Dat was ook echt de vraag die hier voorlag.

Voorzitter, ik denk dat ik daarmee aan het einde van mijn betoog ben gekomen. Rest mij een reactie te geven op twee amendementen.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Een hoop mensen voelen zich belazerd door de uitspraken die de staatssecretaris in oktober 2009 deed. Toen zei zij: mensen, die AOW-leeftijd moet omhoog, anders hebben we geen juffen en meesters meer voor de klas en geen handen meer aan het bed. Er zou nu dus een groot tekort aan mensen moeten zijn, maar dat is er helemaal niet. Heeft de staatssecretaris toen op de ledenraad van de Partij van de Arbeid mensen met absoluut foute informatie over de streep gehaald? Zo ja, geeft zij dan ook toe dat zij dat niet had moeten doen?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik heb altijd gezegd, en ik blijf het zeggen, dat het heel logisch en doordacht is om met zijn allen langer door te werken dan toen ten tijde van Drees de AOW werd ingevoerd, omdat mensen nu een stuk ouder worden. Ik weet nog heel goed hoe we in 2009 voorzichtig begonnen na te denken over een verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd. Dat was op dat moment echt een nieuw fenomeen. Ik moet nu constateren dat de gemiddelde medemens ook echt wel inziet dat het bijna logisch is om allemaal wat langer door te werken als iedereen zo veel ouder wordt dan destijds.

De heer **Ulenbelt** (SP):
De staatssecretaris gaf op die ledenraad en daarna als haar hoofdargument dat er anders geen leraren meer voor de klas zouden staan en dat er geen verzorgers en bakkers meer zouden zijn. Nederland zou vastlopen door een tekort aan mensen, door een tekort aan handen. Wil de staatssecretaris dan erkennen dat het argument dat zij toen gebruikte, nu niet opgaat omdat we met een werkloosheid zitten van meer dan 600.000 mensen?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Het belangrijkste argument is en blijft natuurlijk dat we allemaal langer leven. Daarbij komt dat de prognose destijds luidde dat de arbeidsmarkt krap zou worden. Dat was dus in de tijd voordat de crisis toesloeg. Maar de crisis sloeg vervolgens wel toe en dat is natuurlijk een feit. Daar heeft mijnheer Ulenbelt een punt, maar dat neemt niet weg dat het allerbelangrijkste argument is en blijft dat we allemaal langer leven en dat we dus iets langer moeten doorwerken.

De **voorzitter**:
Na deze passie schakel ik heel prozaïsch over op de amendementen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Dat is inderdaad heel prozaïsch.

Ik begin met het amendement op stuk nr. 19 van de leden Van Dekken en Yücel dat een extra bedrag van 2,5 miljoen euro reserveert voor het Jeugdsportfonds. De indieners willen dat ook op de begroting voor 2017 doen. Daar neem ik kennis van. Ik kan het oordeel over dit amendement aan de Kamer laten.

Het tweede amendement dat ik ...

De **voorzitter**:
We hebben het over het amendement op stuk nr. 17. U zei 19.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik zei 17.

De **voorzitter**:
We hebben dus over het amendement op stuk nr. 17.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Ik heb een vraag over de dekking van dat amendement. Waar komt dat geld vandaan?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Deze middelen zijn bestemd voor armoede en schuldhulpverlening, het bevorderen van ondernemerschap, het bevorderen van arbeidsparticipatie en de implementatie en de ondersteuning bij de invoering van de Participatiewet. De middelen zijn voor een deel juridisch verplicht. Ik verwacht dat binnen dat totale budget 2,5 miljoen kan worden vrijgespeeld voor dit amendement.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Is dat onderdeel van de 100 miljoen of is het een ander potje?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Dat laatste.

Ik kom toe aan het tweede amendement, het amendement op stuk nr. 18 van de leden Koser Kaya en Van Weyenberg. Dat amendement strekt ertoe om kinderen die veel minder kansen hebben om zichzelf te ontplooien verder te helpen met projecten die het lokale domein overstijgen en niet regiogebonden zijn. De financiering wordt gedekt uit de post nominaal en onvoorzien. Op zichzelf is dit een sympathiek amendement, maar de dekking uit de post nominaal en onvoorzien kan ik helaas niet accorderen. Ik kan dit amendement dus ook niet oordeel Kamer laten.

De **voorzitter**:
U zegt "niet oordeel Kamer laten". Dat is dus: ontraden?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ontraden, ja.

De **voorzitter**:
U moet wel expliciete oordelen geven. Anders wordt het een beetje onhandig.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Neem me niet kwalijk. Ik ontraad het.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Dit is iets wat ik nooit zo goed begrijp. Die post nominaal en onvoorzien is nominaal en onvoorzien, dus wij weten het niet. Nu blijkt dat er voor een heel deel van dat geld toch al allerlei plannen zijn, zoals kinderopvang. Dat snap ik. Maar er is nog gewoon 40 miljoen waarover nergens in de begroting staat wat er mee moet gebeuren. Wil de staatssecretaris dan wel toegeven dat het op zich prima mogelijk is om dat geld eruit te halen, maar dat zij dat blijkbaar niet wil? Dan zou ik wel heel graag horen waarom zij dat niet wil. Deze dekking voldoet volgens mij aan alle begrotingsregels. Wat is dan het inhoudelijke bezwaar om in een potje waarover nergens staat wat ermee gaat gebeuren, een bescheiden maar belangrijk bedrag voor de hulp van kinderen in armoede vrij te spelen?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Dat is een terechte vraag van de heer Van Weyenberg. Hij krijgt daarop het volgende antwoord. Ik merk dat de post nominaal en onvoorzien ieder jaar opnieuw echt brood- en broodnodig is om zaken die zich gaande het jaar manifesteren van een oplossing te voorzien. Dat betekent dat wij niet voorafgaand aan het nieuwe begrotingsjaar op deze wijze deze post reeds inzetten.

De **voorzitter**:
Dat is een helder antwoord, of wilt u nog een vraag stellen, mijnheer Van Weyenberg?

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Volgens mij doen wij ook dit soort vragen in tweeën, voorzitter.

De **voorzitter**:
Alleen als het zinnig is.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Anders sta ik hier niet. Dit heette een debat, geloof ik, de laatste keer dat ik keek. Wat ik niet begrijp, is dat er gedurende het hele jaar — ik kijk ook naar het afgelopen jaar — met grote regelmaat allemaal plannen van het kabinet komen waarvoor altijd opeens geld is gevonden. Hoe kan het nou toch dat er gedurende zo'n jaar voor het ene na het andere vaak sympathieke initiatief van het kabinet blijkbaar

middelen worden gevonden, maar dat op de dag dat de Kamer hier van het amendementrecht gebruik wil maken er op de een of andere manier nooit een cent te makken lijkt?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik denk dat ik een beetje de bekende weg vertel als ik zeg dat de Kamer budgetrecht heeft en dat ik word geacht om vanuit het kabinet een oordeel te geven over een amendement dat is ingediend. Het staat de Kamer natuurlijk altijd vrij om dat budgetrecht te benutten, edoch het advies van het kabinet is dat dit amendement wordt ontraden omdat de dekking door ons niet wordt overgenomen.

De **voorzitter**:
Daarmee zijn wij aan het einde gekomen van de inbreng van de staatssecretaris. Wij hebben nog de adviezen van de minister op de amendementen tegoed. Minister, als u het kunt doen met die microfoon, moet u hem even vasthouden. Anders moeten wij even een changement doen.

☐

Minister **Asscher**:
Oké, dat is misschien praktisch.

Voorzitter. Ik heb hier nog één amendement. Ik begrijp dat er inmiddels meer zijn; daar moet ik naar kijken. Dit is het amendement van de heer Van Weyenberg dat gaat over de inspectie. Dat vind ik op zich heel sympathiek. Ik denk alleen dat ik het in deze vorm moet ontraden. Hij voegt 3 miljoen toe aan het budget voor 2016, terwijl er in dat jaar veel minder nodig is. Misschien dat hiernaar heel even gekeken wordt op weg naar de tweede termijn. Het doel snap ik: het niet afbouwen van de 35 inspecteurs. Op deze manier zou je dat echter niet moeten doen.

De **voorzitter**:
Het gaat over het amendement op stuk nr. 14, zeg ik er even bij.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Het doel is natuurlijk om er wat bovenop te doen. Ik dien al vele jaren een amendement in dat hierop lijkt, dat weet de minister, om de inspectie te versterken. Wat zou volgens de minister dan wel een redelijk bedrag zijn? Ik kom hem namelijk graag tegemoet als dat de kans op aanneming van het amendement vergroot.

De **voorzitter**:
Ik begrijp dat het loven en bieden reeds is gestart.

Minister **Asscher**:
Laat ik even wachten tot de tweede termijn voordat ik daar iets over zeg. Ik wijs er alleen op dat het gevraagde onwenselijk zou zijn. Met dat bedrag ga je heel veel mensen aannemen die je dan het jaar daarna moet ontslaan. Dat is niet handig, want de afbouw in 2016 is heel beperkt, volgens mij maar 2 fte. Ik moet het amendement in deze vorm dus ontraden. Ik zit nu nog niet in de loof-en-biedstand, dat wil ik in de tweede termijn doen.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Het doel is om er structureel 35 fte aan toe te voegen. Als je die alle 35 aanneemt in het jaar daarop, regelt dit amendement ook voor de jaren daarna geld. Ik zie uit naar het loven en bieden, want mijn doel is meer inspecteurs.

De **voorzitter**:
Heeft de minister nog andere amendementen die hij van een advies kan voorzien? Ik zie dat dat op dit moment niet het geval is.

Ik stel de Kamer voor om meteen door te gaan met de tweede termijn. Ik zag dat er al driftig heen en weer werd gelopen in verband met eventuele moties.

Mevrouw Voortman, hebt u een punt van orde?

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Ik zou graag nog een reactie krijgen van de minister op het amendement op stuk nr. 22. Ik had daar juist mijn laatste interruptie voor bewaard.

De **voorzitter**:
Het amendement op stuk nr. 22.

Minister **Asscher**:
Mijn suggestie zou zijn dat mevrouw Voortman haar interruptie nog even bewaart. Dit is een van de amendementen die in de loop van het debat zijn binnengekomen. Ik heb er nu nog geen reactie op. Ik ga ze bestuderen en in de tweede termijn zal ik mijn advies erover geven.

De **voorzitter**:
Maar dan ga ik even zeuren. Ik meen dat eerder de vraag is gesteld of u aan het einde van de bijdrage van de staatssecretaris uw mening over de amendementen kon geven. Dat is dus niet gelukt?

Minister **Asscher**:
Dat kon dus wel voor dat andere amendement. Ik had ook kunnen adviseren over de amendementen die de staatssecretaris net besprak, maar over deze kan ik dat nog niet. En ik wil er echt recht aan doen.

De **voorzitter**:
Oké. Dan komt dat in de tweede termijn.

Ik zie dat er geen behoefte is aan een schorsing. We gaan zo snel mogelijk door met de tweede termijn. Ik geef graag het woord aan de heer Ulenbelt, namens de SP.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Voorzitter. Ik heb een aantal moties. Eerst een actualiteitsmotie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de situatie in Calais volledig uit de hand loopt en de veiligheid van chauffeurs in gevaar is;

verzoekt de regering om in afwachting van een oplossing werkgevers in de transportsector op te roepen om de route via Calais voorlopig te mijden met het oog op de veiligheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 23 (34300-XV).

De heer **Ulenbelt** (SP):
Mijn volgende motie dien in samen in met de heer Van Weyenberg van D66.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de aanpassing van het Dagloonbesluit per juli 2015 in een aantal situaties leidt tot een fors lagere WW-uitkering;

constaterende dat de regering stelt dat er hierdoor sprake is van onbedoelde besparingen;

van mening dat de aanpassing van het Dagloonbesluit zoals door de regering voorgesteld het probleem niet volledig oplost;

verzoekt de regering, het Dagloonbesluit conform het advies van de Stichting van de Arbeid aan te passen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Van Weyenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 24 (34300-XV).

De heer **Ulenbelt** (SP):
Dan een motie met Van Weyenberg, Voortman en Siderius.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het onmogelijk is kinderopvangtoeslag aan te vragen wanneer één van de toeslagpartners vanwege ziekte of beperking niet in staat is om te werken of te zorgen voor de kinderen;

constaterende dat in een dergelijke situatie gezinnen financieel benadeeld worden omdat zij geen kinderopvangtoeslag ontvangen;

verzoekt de regering, een uitzondering te maken in de regeling voor kinderopvangtoeslag, zodat gezinnen waar één van de toeslagpartners vanwege ziekte of beperking langdurig of in het geheel niet meer in staat is om voor de kinderen te zorgen en om deel te nemen aan het arbeidsproces, toch kinderopvangtoeslag kunnen ontvangen, en de Kamer hierover voor de zomer van 2016 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt, Van Weyenberg, Voortman en Siderius. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 25 (34300-XV).

De tijd die u ziet is overigens voor u beiden, mijnheer Ulenbelt.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Ja, ik doe mijn stinkende best!

De volgende motie dien ik samen met mevrouw Voortman in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat op basis van artikel 26 van het VN-Kinderrechtenverdrag kinderen recht hebben op sociale zekerheid;

constaterende dat risicovolle en mogelijk schrijnende situaties ontstaan waarin jonge kinderen honger lijden of hun woning uitgezet dreigen te worden;

verzoekt de regering, het voorbehoud op artikel 26 van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind in te trekken;

verzoekt de regering voorts, beleid te ontwikkelen om dit "recht op" in te bedden in het systeem van sociale zekerheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Voortman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 26 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit een peiling is gebleken dat 69% van de Nederlandse bevolking tegen het verder verhogen van de AOW-leeftijd is;

verzoekt de regering om zo spoedig mogelijk een voorstel naar de Kamer te sturen om de verhoging van de AOW-leeftijd in 2016 ongedaan te maken en daarmee tegemoet te komen aan de wens van twee derde van de Nederlandse bevolking,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 27 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat meer dan de helft van de bijstandsgerechtigden meer dan drie jaar een bijstandsuitkering heeft en dat de kans op uitstroom afneemt naarmate iemand langer een bijstandsuitkering ontvangt;

overwegende dat vanaf 2017 het lage-inkomensvoordeel (LIV) beschikbaar komt;

verzoekt de regering, voorbereidingen te treffen om 440 miljoen euro uit de LIV-gelden beschikbaar te stellen voor gemeenten die nieuwe banen voor langdurig bijstandsgerechtigden creëren, op voorwaarde dat de beloning plaatsvindt conform het minimumloon of daarboven, en betreffende banen worden gerealiseerd binnen de gemeentelijke organisatie of organisaties waarmee de betreffende gemeente een subsidierelatie heeft;

verzoekt de regering voorts, te besluiten dat de dientengevolge uitstroom geen gevolgen heeft voor het BUIG-budget van betreffende gemeenten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 28 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de overbruggingsregeling (OBR) nu maar voor een kleine groep een oplossing biedt;

constaterende dat door onderuitputting van de OBR middelen over zijn;

verzoekt de regering om de Kamer een voorstel te zenden waarbij niet-bestede gelden worden aangewend om de maximale uitkeringshoogte van de OBR te verhogen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 29 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de werkloosheid onder ouderen hoog is;

verzoekt de regering om de sollicitatieplicht voor mensen van 60 jaar en ouder op te schorten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 30 (34300-XV).

De heer **Ulenbelt** (SP):
Ik wist niet dat ik zo snel kon. Ik heb er nog twee!

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de tekorten voor de sociale werkvoorziening oplopen en dat dit gevolgen heeft voor de bedrijfsvoering van sociale werkbedrijven en de beloning van medewerkers van de sociale werkvoorziening;

constaterende dat een deel van het budget voor de sectorplannen onbenut is gebleven en derhalve kan worden geïnvesteerd in de sociale werkvoorziening voor haar medewerkers;

verzoekt de regering, 57 miljoen euro uit de sectorplannen aan te wenden om in 2016 de verwachte verslechtering van het bedrijfsresultaat van de sociale werkvoorzieningen en de lagere loonkosten van SW-medewerkers te compenseren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 31 (34300-XV).

De heer **Ulenbelt** (SP):
De laatste!

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat één op de acht gemeenten een kindpakket heeft en dat het van de gemeente afhangt waarin het kind woont of een kind in armoede voldoende wordt ondersteund voor sociale participatie;

verzoekt de regering, ervoor zorg te dragen dat alle gemeenten aan gezinnen met een inkomen tot minimaal 120% van het sociaal minimum een kindpakket aanbieden dat voorziet in de basisbehoefte en participatie van het kind,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ulenbelt en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 32 (34300-XV).

De heer **Ulenbelt** (SP):
Ik houd het hierbij!

☐

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Voorzitter. Ik neem het stokje over met negen moties, twee moties van mij en de heer Ulenbelt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de segregatie toeneemt en 80% van de kinderen van migranten in de grote steden geen toegang heeft tot gemengd basisonderwijs;

constaterende dat de huurliberalisatie en de verkoop van sociale woningbouw, de segregatie versterken;

verzoekt de regering om te komen met plannen voor samen leven in buurten en wijken, afspraken te maken met scholen en gemeentebesturen over gemengd onderwijs en ouderinitiatieven voor gemengde scholen te ondersteunen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Karabulut en Ulenbelt. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 33 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat discriminatie op de arbeidsmarkt een hardnekkig probleem is;

verzoekt de regering om samen met een of meerdere gemeenten te starten met proeven met anoniem solliciteren en de inzet van mystery-guests bij sollicitaties op te zetten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Karabulut en Ulenbelt. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 34 (34300-XV).

Mevrouw **Karabulut** (SP):
De grootste teleurstelling van vanavond is natuurlijk dat ik geen handtekening heb onder een geloofwaardigheidsverklaring van de minister, maar dat kan nog komen. De avond is nog niet voorbij.

☐

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Voorzitter. Gisteren heb ik gezegd dat de resultaten nog onvoldoende zijn en dat soms moeilijk is vast te stellen waarop de minister kan worden afgerekend. Ik heb gehoord dat veel van mijn collega's in de Kamer ook kritisch zijn en dat zij de minister tot grotere dadendrang aansporen. Ik stel vandaag vast dat de minister goed heeft geluisterd, dat

hij onze ambitie deelt om de lat hoger te leggen en concretere doelen te formuleren. Ook hij is niet tevreden.

De minister heeft huiswerk meegekregen. Over de seizoenswerkers heeft hij gezegd dat er een verkenner komt om de problemen in beeld te brengen. Dat zal gebeuren voor 1 mei. Inmiddels hebben wij gehoord dat er sectoren zijn waar dat misschien sneller zal moeten. Ik reken erop dat de verkenner dat in die gevallen ook sneller doet.

Concrete en afrekenbare ambities op het gebied van ouderenwerkloosheid krijgen wij dit voorjaar.

Ook wat betreft het lostrekken van de polder op het gebied van de bovenwettelijke cao-bepalingen heeft de minister ambitie. Ik vind dat een positieve ontwikkeling. De minister komt in beweging. In het voorjaar zien wij zijn huiswerk.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
De grote vraag: wat is het cijfer?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik vind het vandaag een positieve ontwikkeling dat de minister in beweging komt. Hij gaat huiswerk doen. In de loop naar de zomer zullen wij dat zien.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Is het nu van een onvoldoende een voldoende geworden?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik constateer dat de minister in beweging komt. Dat vinden wij een positieve ontwikkeling.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
O jee, de heer Mulder heeft volgens mij een zinnetje ingestudeerd. Ik stel de vraag in andere bewoordingen. Tijdens de behandeling vandaag was de heer Mulder geen doorbijtende buldog. Hij heeft een paar interrupties geplaatst en op een aantal punten heeft de minister enigszins welwillend meebewogen, maar hij kan toch niet beweren dat het oordeel na vandaag anders is geworden dan toen hij gisteravond hier stond. Ik herhaal de vraag van de heer Dijkgraaf. Vindt de heer Mulder het beleid van deze minister onvoldoende? Op basis van vandaag kan hij niet zeggen dat de minister het roer heeft omgegooid. Als hij dat wel denkt, ben ik heel nieuwsgierig naar het antwoord van de minister daarop in tweede termijn.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Gisteren heb ik gezegd dat de resultaten nog onvoldoende zijn. Ik stel vandaag vast dat de minister heeft geluisterd en dat hij ons in de loop naar de zomer zal informeren over zijn ambities.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Er zijn dus twee zinnen. Dit is de ene zin; de andere is de zin die steeds wordt herhaald. Ik vind dit eerlijk gezegd een zwaktebod. Ik spreek de heer Mulder aan als gerespecteerd collega. Hij heeft een heel grote broek aangetrokken over het optreden van deze minister. De minister heeft vandaag een aantal toezeggingen gedaan aan de heer Mulder en aan veel andere collega's, maar de heer Mulder kan toch oprecht niet beweren dat het roer is omgegaan bij deze minister. Ik herhaal mijn vraag en ik hoop dat de heer Mulder het lef heeft om antwoord te geven. Hij vond het gisteren onvoldoende. Wat vindt hij vandaag?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik heb het gezegd en ik blijf het zeggen: vandaag vind ik dat de minister goed heeft geluisterd. Hij gaat met een paar belangrijke onderwerpen die ik heb aangesneden aan de slag en hij komt, richting de zomer, hiermee naar de Kamer.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Zou het geen idee zijn dat de VVD duidelijker aangeeft wat dan het huiswerk is dat deze minister moet gaan maken? Ik wil bijvoorbeeld zelf straks een motie indienen om de mogelijkheid te onderzoeken om een tweede tijdelijk contract voor een langere periode te laten zijn. Dat is iets wat de VVD in de eerste termijn heeft bepleit. Zou dat op de steun van de VVD kunnen rekenen?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik heb gezegd wat wij hebben gevraagd van de minister. Dat gaat hij ook doen. De motie van GroenLinks wacht ik af. Ik heb ook al gezegd dat we eerst moeten bekijken hoe de wet uitpakt. Waar hij niet goed uitpakt, moeten we bijsturen. Dat hebben we gedaan. Nu komt er een verkenner en dan gaan we bekijken hoe die wet gaat. Als daar reden voor is, kunnen we misschien iets anders doen. Maar voorlopig gaan we door met deze wet, de Wet werk en zekerheid.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Maar de VVD gaf gisteren in eerste termijn ook aan binnen drie maanden te willen weten wat de knelpunten zijn en daar eventueel aanpassingen op te willen doen. Dat wordt nu dus vijf of zes maanden. De VVD vindt dit ook een belangrijk knelpunt. Dan zou het toch logisch zijn dat je van zo'n belangrijk knelpunt zegt dat het onderzocht moet worden?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Als er echt knelpunten zijn, dan gaan we daarnaar kijken. Dat hebben we ook gedaan bij deze wet. Dat doet de minister vandaag ook weer. Dat is de volgorde der dingen.

De heer **Ulenbelt** (SP):
In het debat noemde ik gisteren de heer Mulder de polderjihadist. Ik heb geconstateerd dat de minister dat vandaag aardig heeft gedemonteerd en dat hij er ook niet verder op terugkomt. Tenminste, tot nu toe doet hij dat niet. Ik was vol bewondering voor alle prachtige pirouetten van de heer Mulder, maar ja, hij is er wel een beetje mee op zijn plaat gegaan. Zou hij een volgende keer weer de stijlfiguur van het cijfers geven gebruiken in dit parlement?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik zeg het maar weer: er is goed naar ons geluisterd, de minister gaat aan de slag en dat gaat hij de komende weken en maanden, in de lente, doen.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
De heer Mulder herhaalt het heel vaak. Ik zal de vraag op een andere manier stellen. Stel dat hij dat "onvoldoende"-verhaal niet had ingebracht en de minister niet een paar ellendige dagen had bezorgd, waarop hij naar Pauw moest, hier allerlei plannen moest uitleggen en slecht zou slapen. Had de minister dan niet naar hem geluisterd? Was de minister dan niet in beweging gekomen? Had hij die toezeggingen dan niet gedaan?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Dat kan ik niet zeggen, want zo is het gegaan.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik vind dat echt zwak. Dat de heer Mulder zich voor dit soort praktijken laat lenen, vind ik nog zwakker.

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik snap het spel ...

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Waarom bent u zo streng tegen mij?

De **voorzitter**:
Omdat de tijd vordert. Wat is uw vraag?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Wij hebben hier de heer Bosma gehad. Volgens mij moeten we vragen of de heer Bosma de voorzittershamer weer terugneemt.

De **voorzitter**:
Als u een ordevoorstel wilt indienen om mij hier vanavond weg te sturen, moet u dat vooral doen. Ik probeer hier gewoon op een objectieve manier leiding te geven. Als u dat niet accepteert, gaat u maar zitten. Gaat u uw gang.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik probeer u duidelijk te maken dat u iedereen gelijk moet behandelen, ook kleine partijen. Ook al bent u van de grootste partij.

De **voorzitter**:
Kunt u uw vraag stellen?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ja. Ik heb een vraag aan de grootste partij. Zij hebben zich belachelijk gemaakt.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik neem daar kennis van, en ook van de opmerking van de heer Öztürk dat hij het spel snapt.

De **voorzitter**:
Ik meen dat u al geïnterrumpeerd had, mijnheer Van Weyenberg.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Zeker, maar ik heb een laatste vraag. Het is mijn bedoeling dat u mij hier verder, behalve bij de bespreking van de amendementen, niet meer zult zien.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Het wordt voor mij een sport om weer hetzelfde te zeggen.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Dat zullen we zien. Ik heb een vraag. De heer Mulder heeft het over het huiswerk. Ik heb hem die zin nu vijf keer horen uitspreken. Hij zegt dat de minister nu huiswerk moet gaan maken en dat hij dan zal beoordelen. Heeft hij de minister dan, wat hem betreft, eigenlijk onder curatele gezet?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De minister gaat huiswerk doen. Daar komt hij mee naar de Kamer en dan geven we daar een oordeel over, net als altijd.

De **voorzitter**:
Ik denk dat we erg in herhaling van zetten vallen, mijnheer Van Weyenberg.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik probeer gewoon een antwoord op mijn vraag te krijgen. De heer Mulder geeft voor de vijfde keer hetzelfde antwoord.

De **voorzitter**:
U krijgt een antwoord, alleen is het het antwoord dat u niet wilt horen.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik probeer het voor de laatste keer. Het antwoord is al vijf keer gegeven, maar ik zal de vraag dan anders formuleren. Is de minister door de VVD, na de onvoldoende, onder curatele gezet, ja of nee?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De minister heeft huiswerk meegekregen en dat gaan we beoordelen.

☐

Mevrouw **Nijkerken-de Haan** (VVD):
Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun antwoorden in eerste termijn. Ik wil graag namens de VVD een aantal moties indienen, te beginnen met een motie met het verzoek om 10 miljoen vrij te maken voor de achterstanden bij UWV.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de WGA bedoeld is als een regeling gericht op werkhervatting;

overwegende dat het UWV grote achterstanden heeft in de professionele herbeoordelingen van mensen bij wie een herstelprognose is gegeven door verzekeringsartsen;

constaterende dat uit onderzoek van het UWV blijkt dat door de professionele herbeoordelingen de mate van arbeidsongeschiktheid in 62% van de gevallen verandert;

overwegende dat de minister heeft aangegeven dat het UWV mede door budgetoverwegingen minder herbeoordelingen heeft kunnen uitvoeren;

verzoekt de regering, 10 miljoen euro beschikbaar te stellen aan het UWV als overheidsbijdrage voor het wegwerken van de achterstanden bij het UWV in 2016, te financieren uit re-integratiemiddelen arbeidsongeschiktheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Nijkerken-de Haan en Vermeij. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 35 (34300-XV).

Om de motie te kunnen beoordelen, heeft de heer Van Weyenberg een vraag.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik zie een motie. Ik heb eigenlijk één vraag aan mevrouw Nijkerken: waarom hebt u het niet in de vorm van een amendement gedaan? Dat is immers de koninklijke route in dit huis als we een begroting behandelen.

Mevrouw **Nijkerken-de Haan** (VVD):
We hebben er even overleg over gehad. Ik heb begrepen dat dit via een motie kon. Misschien kan mevrouw Vermeij beter antwoord geven op deze vraag.

De **voorzitter**:
De medeondertekenaar Vermeij krijgt het woord.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA):
Sta mij toe om mevrouw Nijkerken daar enigszins behulpzaam bij te zijn. Wij hebben een gesprek gehad met de Algemene Rekenkamer over budgetrecht, over de vraag waar wij precies het budgetrecht over hebben. In dit geval speelt precies de kwestie die wij toen hebben besproken en zal dit dus via een motie geregeld moeten worden, omdat dit een andere route kent. We hebben volgens mij trouwens als Kamer zelf besloten om nog een gesprek te voeren over het gehele budgetrecht. Vandaar dus deze route, die inderdaad ongebruikelijk is.

De **voorzitter**:
Zoals ook dit antwoord via de band.

Mevrouw **Nijkerken-de Haan** (VVD):
Dank u wel mevrouw Vermeij, voor de ondersteuning hierin.

Dan kom ik op de "pay for success"-contracten. Zoals ik gisteren al heb aangegeven, leent het onderwerp re-integratie zich goed voor projecten met een volledig private uitvoering waarbij de rol van de overheid zich beperkt tot het leveren van gemotiveerde kandidaten. Daarom dien ik een motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er jaarlijks enkele miljarden euro's worden uitgegeven aan re-integratie;

constaterende dat de rapporteurs bij de begroting SZW 2016 als ook de rapporteurs bij de verantwoordingsstukken SZW 2015 hebben gewezen op het gebrek aan inzicht van de effectiviteit van de re-integratie en de relatie daarvan met de gemaakte kosten;

overwegende dat wellicht meer mensen een kans krijgen op de arbeidsmarkt door inschakeling van private partijen die middels een "pay for success"-contract een investering doen, deze investering en eventueel rendement pas terugkrijgen als daadwerkelijke uitstroom gerealiseerd wordt en hiermee de effectiviteit van re-integratie wordt vergroot;

overwegende dat er al projecten zoals Werkplaats Rotterdam Zuid met dit principe aan de slag zijn gegaan;

verzoekt de regering, de ontwikkelingen van deze re-integratieprojecten op basis van "pay for success" nauw te volgen met name gelet op de effectiviteit van de aanpak, eventuele wettelijke obstakels te identificeren en zo nodig weg te nemen en de Kamer hierover met regelmaat te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Nijkerken-de Haan. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 36 (34300-XV).

Mevrouw **Nijkerken-de Haan** (VVD):
Mijn laatste motie gaat over het beschikbaar stellen van geld om de concrete aanpak van Pentasz bij werken over de grens in meer grensgemeenten mogelijk te maken. Deze motie is medeondertekend door de heer Kerstens.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er veel vacatures zijn over de Duitse en Belgische grens;

constaterende dat er een initiatief ligt voor een gezamenlijk sectorplan van de grensregio's waarbij de intentie is zo veel mogelijk gebruik te maken van effectieve bestaande initiatieven van gemeenten;

constaterende dat de sociale dienst Pentasz in Zuid-Limburg een zeer eenvoudige methode heeft ontwikkeld, waarmee een medewerker die de arbeidsmarkt over de grens goed kent werknemers en werkgevers aan elkaar koppelt en mensen begeleidt in hun sollicitatieproces;

overwegende dat deze aanpak succesvol is omdat veel mensen nu aan het werk zijn;

verzoekt de regering, deze "Pentasz-aanpak" voor zowel de Duitse als de Belgische arbeidsmarkt als voorwaarde voor uitvoering mee te geven bij de toekenning van de middelen voor het sectorplan grensregio's en voor gemeenten die een dergelijke aanpak willen volgen 2 miljoen euro beschikbaar te stellen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Nijkerken-de Haan en Kerstens. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 37 (34300-XV).

☐

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Voorzitter. Ik bedank beide bewindspersonen voor hun antwoorden in eerste termijn en specifiek de minister voor zijn toezegging om de suggesties rond de loondoorbetaling bij ziekte en de basisverzekering daarvoor door te geleiden naar de SER, zodat zij aan een, in de woorden van de minister, "new deal" kunnen werken. Ik ben er zeer benieuwd naar wat we voor de zomer kunnen verwachten. Ik zie zeer uit naar de debatten daarover. Ik ben ook blij dat de minister positief gestemd was over het boekje dat ik hem gisteren te leen heb gegeven. Ik keek al uit naar de brief die we nog krijgen naar aanleiding van de motie van oud-collega Van Dam over gedeelde waarden. Naar aanleiding van die brief en wat daarover in het boekje staat zullen we het debat verder voeren.

Ten aanzien van de discussie over de seizoensarbeid en de gevolgen van de Wwz ben ik blij dat de minister in dit debat een stap heeft gezet; dat is ook goed. Ik heb echter nog zorgen over de termijn die daarin genoemd wordt. Dat heb ik in het interruptiedebatje in eerste termijn net ook aangegeven. De heer Mulder noemde gisteren een termijn van drie maanden. Ook vanuit verschillende sectoren heeft mij de afgelopen weken het signaal bereikt dat dit de termijn zou zijn waarbinnen noodzakelijke stappen gezet gaan worden. Ter ondersteuning van de stappen die de minister al heeft gezet in eerste termijn, wil ik de volgende motie indienen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het onverkort uitvoeren van de ketenregeling binnen de Wwz kan leiden tot een groot verlies aan banen in sectoren waarin men afhankelijk is van seizoensarbeid;

overwegende dat cao-partijen de mogelijkheid hebben om afwijkende afspraken te maken, waardoor het banenverlies kan worden voorkomen;

overwegende dat in de sector land- en tuinbouw inmiddels constructief door werknemers- en werkgeversorganisaties wordt gesproken over het maken van afwijkende afspraken en een oplossing voor het behouden van seizoensarbeid in zicht lijkt te zijn;

van oordeel dat het van belang is dat overige sectoren, waarin veel seizoensarbeid voorkomt, dit voorbeeld volgen;

verzoekt de regering, het initiatief te nemen om in overleg met deze sectoren tot een oplossing te komen en zo banenverlies in de seizoensarbeid te voorkomen en de Kamer over de resultaten daarvan voor 15 maart 2016 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Pieter Heerma en Van Weyenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 38 (34300-XV).

De heer **Pieter Heerma** (CDA):
Mijn tweede motie heeft betrekking op het beschermingsbewind. Ik heb daarover in eerste termijn vragen gesteld. Collega Schouten heeft daar een vrij groot deel van haar inbreng aan besteed. Dit is een discussie die wij al langer met elkaar voeren. Door Divosa en diverse gemeenten zijn daar ook zorgen over geuit. De staatssecretaris heeft daar

een aantal dingen over gezegd, onder andere in verband met het overleg dat zij daarover met gemeenten voert. Samen met collega Schouten dien ik de volgende motie in om een aantal concrete zaken van de staatssecretaris te vragen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het aantal mensen in beschermingsbewind fors toeneemt, de uitstroom laag blijft en gemeenten daardoor via de bijzondere bijstand de rekening betalen;

overwegende dat het lokale armoedebeleid en de gemeentelijke schuldhulpverlening in het gedrang komen door een steeds groter beslag op het armoedebudget vanuit de kosten voor beschermingsbewind;

verzoekt de regering om met gemeenten en rechtspraak in overleg te treden om:

- te komen tot aanpassing van de Wet wijziging curatele, beschermingsbewind en mentorschap, om te realiseren dat de rechter bij een verzoek tot beschermingsbewind het advies van gemeenten vraagt of een minder vergaande voorziening mogelijk is;
- te onderzoeken of meer tijdelijke vormen van beschermingsbewind bij problematische schulden mogelijk zijn;
- en te bezien in hoeverre de gemeenten in staat zijn om de kosten voor beschermingsbewind op te vangen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Pieter Heerma en Schouten. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 39 (34300-XV).

☐

Mevrouw **Vermeij** (PvdA):
Voorzitter. Ik had twee moties voorbereid. Eén daarvan had ik samen met collega Schouten voorbereid. Die motie ging over het verzoek dat de minister heeft toegezegd te zullen doorgeleiden naar de SER, naar aanleiding van de motie in de Eerste Kamer over de aanpak van de structurele werkloosheid en het idee van de heer Heerma over loondoorbetaling. Eigenlijk heeft de minister daar in zijn beantwoording al zo veel aan toegevoegd dat we besloten hebben om die motie niet in te dienen. Ik wil er nog wel het volgende bij zeggen. Er is een termijn aan gekoppeld: voor de zomer. Adviesaanvragen duren altijd een tijdje. Daar zal dus wel enige haast mee gemaakt moeten worden. Ik vraag de bewindslieden om ons daar goed bij te betrekken en ons daar goed bij te houden, want anders verliezen we die termijn uit het oog. Ik zie dat de heer Mulder dat met mij eens is.

Er is in de afgelopen dagen veel aan de orde geweest. We hebben onze zorgen over de werkgelegenheid en met name de werkloosheid en de structurele kanten daarvan. We hebben echter ook zorgen over het vinden van een baan, over jongeren die moeite hebben om een baan te vinden, als ze hun studie al kunnen afmaken, en over arbeidsmarktdiscriminatie. Over dit laatste onderwerp dien ik een motie in. Die ligt een klein beetje in het verlengde van wat mevrouw Karabulut al heeft betoogd. De motie luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in Nederland iedereen volledig meetelt en volwaardig onderdeel is van de samenleving;

constaterende dat het ongelijk behandelen, achterstellen of uitsluiten van mensen op basis van (persoonlijke) kenmerken die niet ter zake doen, de gelijkwaardigheid van mensen in de weg staat;

constaterende dat discriminatie op de arbeidsmarkt nog veel te vaak wordt ervaren en voorkomt;

overwegende dat anoniem solliciteren in sommige gevallen de vooroordelen in het sollicitatieproces tegen kan gaan;

overwegende dat anoniem solliciteren een van de middelen kan zijn om arbeidsmarktdiscriminatie tegen te gaan;

overwegende dat op basis van ervaringen elders in Europa ook in Nederland lokale initiatieven zijn opgestart of in de steigers staan;

verzoekt de regering om lokale proeven met anoniem solliciteren actief te stimuleren en te monitoren, en de resultaten daarvan en vervolgstappen daarop voor het zomerreces aan de Kamer toe te zenden en vanzelfsprekend met alle kracht door te gaan met het bestrijden van discriminatie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Vermeij en Van Weyenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 40 (34300-XV).

Mevrouw **Vermeij** (PvdA):
Ik wil hier nog één zin aan toevoegen.

De **voorzitter**:
Wilt u aan de motie nog een zin toevoegen? U geeft aan: nee, maar wel aan de overwegingen erna.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA):
Ik wil hierbij aangetekend hebben dat het ook een beetje voelt als een capitulatie — dat woord hebben we onderling gewisseld — omdat we eigenlijk hopen dat het niet hoeft en omdat dit een middel is waar ook wel weer haken en

ogen aan zitten. Onze zorgen zijn echter zo groot dat we toch willen kijken of het werkt.

Ik denk dat we met elkaar niet alleen een drukke agenda hebben meegegeven aan de regering, maar ook aan onszelf. Wat dat betreft zie ik er ook wel naar uit om in het komende jaar hard aan de slag te gaan.

☐

De heer **Kerstens** (PvdA):
Voorzitter. Laat ik beginnen met de minister en de staatssecretaris te danken voor de antwoorden en de toelichting die zij hebben gegeven. Ik heb vier moties, die ik nu in rap tempo ga voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat is afgesproken dat de overheid en private werkgevers gezamenlijk structureel 125.000 garantiebanen voor mensen met een arbeidsbeperking zullen vervullen;

constaterende dat uit de eerste tussenmeting van de banenafspraak is gebleken dat de overheid voor haar deel tot nu achterblijft bij het opzetten van die garantiebanen;

van mening dat de overheid juist het goede voorbeeld moet geven bij het vervullen van garantiebanen;

verzoekt de regering, op korte termijn de Kamer te informeren over de acties die betrokken bewindspersonen hebben ondernomen om het gewenste aantal garantiebanen van de overheid te realiseren, welke gevolgen dit heeft gehad en welke verbeteracties er mogelijk zijn,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kerstens. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 41 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat in toenemende mate misbruik wordt gemaakt van stages na het behalen van een diploma en van werkervaringsplekken als goedkope manieren van arbeid;

overwegende dat in dergelijke gevallen sprake is van onderbetaling van betrokkenen en van verdringing van anderen;

verzoekt de regering, uiterlijk 1 april aanstaande een plan te ontwikkelen met als doel misbruik van stages en werkervaringsplekken als hierboven bedoeld te bestrijden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kerstens. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 42 (34300-XV).

De heer **Kerstens** (PvdA):
Mijn laatste twee moties zijn coproducties. De eerste is van mevrouw Nijkerken-de Haan en mijzelf. Zij luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat mensen die aangewezen zijn op een uitkering recht hebben op een faire, respectvolle behandeling waarbij rekening wordt gehouden met hun persoonlijke omstandigheden;

overwegende dat een van de redenen voor het toekennen van een zogenaamde "regierol" van gemeenten in het kader van de Participatiewet is dat zij hun inwoners het beste kennen en dus in staat moeten zijn om het in de wet veronderstelde maatwerk te leveren;

constaterende dat de praktijk te vaak laat zien dat van bedoeld maatwerk, bijvoorbeeld in het kader van re-integratieactiviteiten, (nog) onvoldoende sprake is;

verzoekt de regering, gemeenten te stimuleren dat met uitkeringsgerechtigden een individueel plan van aanpak wordt opgesteld,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Kerstens en Nijkerken-de Haan. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 43 (34300-XV).

De heer **Kerstens** (PvdA):
Onder mijn laatste motie staat niet alleen mijn naam, maar ook die van collega Van Weyenberg. Zij luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het voor een fatsoenlijke arbeidsmarkt van groot belang is dat de in het kader daarvan tot stand

gekomen wetgeving, bijvoorbeeld de Wet aanpak schijnconstructies, effectief wordt gehandhaafd;

verzoekt de regering, de in het kader van het sociaal akkoord overeengekomen tijdelijke uitbreiding van de Inspectie SZW te verlengen;

verzoekt de regering, hiervoor in de periode 2016-2018 in totaal 5 miljoen euro beschikbaar te stellen en dit te financieren uit het beleidsbudget voor handhaving (artikel 98),

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Kerstens en Van Weyenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 44 (34300-XV).

En dan hebben wij nog mevrouw Yücel, ook van de Partij van de Arbeid. Die fractie heeft krachtig ingezet op deze begroting.

Mevrouw **Yücel** (PvdA):
Voorzitter. Het is de begroting van Sociale Zaken, vandaar! Ik heb drie moties, maar voordat ik die ga voorlezen wil ik de minister en de staatssecretaris hartelijk danken voor alle antwoorden die gegeven zijn tijdens het debat en ook vanmiddag schriftelijk.

Mijn eerste motie gaat over Kindcentra 2020.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Kindcentra 2020 een breed gedragen voorstel heeft gepresenteerd voor de wettelijke verankering van kindcentra waarbij één voorziening zou kunnen ontstaan door een door beide partijen gedragen fusie tussen opvang en onderwijs met één pedagogisch programma, één team en op één locatie;

constaterende dat de motie-Yücel/Tellegen nog niet heeft geleid tot concrete voorstellen op dit punt;

van mening dat de keuzevrijheid van ouders, onderwijsorganisaties en kinderopvangorganisaties leidend moet blijven en er verschillende organisatievormen naast elkaar kunnen bestaan;

verzoekt de regering om binnen een halfjaar met concrete voorstellen te komen over wat er nodig is om het mogelijk te maken dat kinderopvang en onderwijs kunnen worden aangeboden vanuit één organisatie (zoals een integraal kindcentrum);

verzoekt de regering tevens om de (on)mogelijkheden voor de wettelijke verankering van kindcentra te onderzoeken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Yücel, Voortman en Van Weyenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 45 (34300-XV).

Mevrouw **Yücel** (PvdA):
Mijn tweede motie gaat over een maatschappelijke kostenbatenanalyse.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de schuldhulpverlening landelijk en gemeentelijk versnipperd beleid kent en dat er verschillende procedures en uitsluitingsgronden gehanteerd worden om toegang te krijgen tot schuldhulpverlening of schuldsanering;

overwegende dat een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) kan bijdragen aan betere maatschappelijke en financiële resultaten van de manieren waarop overheden omgaan met mensen met schulden;

verzoekt de regering, een MKBA door een expertteam uit te laten voeren naar de verschillende wijzen waarop overheden omgaan met mensen met schulden, inclusief de schuldhulpverlening, het incassobeleid van alle schuldeisers en het gebruik van het beslagregister, en in deze MKBA alternatieven te ontwikkelen en te wegen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Yücel, Koser Kaya, Voortman en Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 46 (34300-XV).

Mevrouw **Yücel** (PvdA):
Nu kom ik op mijn laatste motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering voor maatschappelijke organisaties in 2014 en 2015 een bedrag van circa 3,5 miljoen euro per jaar heeft via een subsidieregeling ter stimulering van activiteiten die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek;

overwegende dat er grote behoefte is aan een vervolgmogelijkheid voor het indienen van subsidieaanvragen voor landelijke projecten op dit terrein;

verzoekt de regering, dit bedrag ook in 2016 en 2017 per jaar vanuit de landelijk geoormerkte armoedemiddelen mogelijk te maken en daarbij in het bijzonder projecten te stimuleren die zich richten op kinderen in armoede, op preventie van schulden bij kwetsbare groepen, maatjesprojecten voor schuldhulpverlening, preventie van schulden door budgeteducatie bij jongeren en meer maatwerk voor jongeren in schulden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Yücel, Schouten en Koser Kaya. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 47 (34300-XV).

De **voorzitter**:
Dank u zeer. Mag ik het woord geven aan de heer De Graaf van de fractie van de PVV?

☐

De heer **De Graaf** (PVV):
Voorzitter. Ik dank beide bewindspersonen voor de antwoorden gegeven in eerste termijn. Toch blijft er een naar gevoel achter bij onze partij. Wij vinden dat er geen recht gedaan wordt aan de mensen die tijdens deze kabinetsperiode op achterstand zijn gezet. Wie werkt er voor wie? Dat is nog steeds de vraag. De antwoorden van de minister en van de staatssecretaris ademen een heleboel positivisme, opgewektheid en zelfs jubel uit, terwijl de situatie heel anders is. De antwoorden sluiten niet aan bij de problemen van de gewone man. Die ervaart nog steeds: minder pensioen, een kortere WW, een oplopende langdurige werkloosheid, hoge lasten, immigratie en islamisering, asielzoekerscentra door heel Nederland, vervreemding, verloedering, verpaupering en meer onveiligheid. Nogmaals, mensen vragen zich af: voor wie doe ik het nog? Wie werkt er in Nederland voor wie? De gewone man ervaart demotivatie dankzij dit kabinet. De gewone man wil de grenzen dicht en de vrucht van zijn arbeid zo veel mogelijk zelf houden. Dat is normaal in een gezonde samenleving. Hij wil ook geholpen worden als dat nodig is. Maar bij open grenzen blijft dit onder druk staan. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat minister Dijsselbloem heeft gesteld dat open grenzen en het in stand houden van een sociale welvaartsstaat niet samengaan;

overwegende dat open grenzen zullen blijven leiden tot een toestroom van migranten uit islamitische landen;

overwegende dat uit het verleden en heden blijkt dat tot wel 68% van de migranten uit deze landen trekken van de bijstand;

verzoekt de regering om geen enkele asielzoeker meer toe te laten en voor andere migranten een immigratiestop vanuit islamitische landen te hanteren en daarmee de sociale welvaartsstaat te beschermen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid De Graaf. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 48 (34300-XV).

De heer **De Graaf** (PVV):
Er blijven nog twee moties over. Ik heb het ook gehad over de inburgering. De minister kiest er inderdaad voor om dat stukje toch weg te geven en om niet vanaf het begin dingen te eisen en hoge eisen te stellen aan asielzoekers.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat asieleisers die binnen de gestelde termijn hun inburgeringsexamen halen, de kosten daarvoor niet terug hoeven te betalen;

overwegende dat via de inburgering al het signaal wordt afgegeven dat Nederland alles gratis weggeeft;

verzoekt de regering, voor helemaal niemand de inburgering voor te schieten of te betalen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid De Graaf. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 49 (34300-XV).

De heer **De Graaf** (PVV):
Daarnaast dien ik een laatste motie in ter oplossing van een stuk van de sociale problematiek en ter voorkoming van meer ellende.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de toestroom van migranten een enorme druk op de sociale zekerheid legt en zal blijven leggen;

overwegende dat migranten moeten werken of wegwezen;

overwegende dat het logisch is dat migranten sociale rechten op moeten bouwen middels werk en goed gedrag;

verzoekt de regering, te bewerkstelligen dat migranten pas Nederlander kunnen worden en recht op sociale zekerheid kunnen krijgen na tien jaar hier gewerkt te hebben en tien jaar lang geen misdrijf te hebben gepleegd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid De Graaf. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 50 (34300-XV).

☐

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun beantwoording, net als de medewerkers van het ministerie voor het harde werk dat met een begrotingsbehandeling gepaard gaat. Zonder hen zou dit niet lukken. Dat geldt overigens ook voor alle medewerkers van de Tweede Kamer.

De **voorzitter**:
U hebt zelf ook op het departement gewerkt, toch?

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ja, en daarmee was het compliment nog welgemeender.

Ik dien de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat mensen met een WW-uitkering die reeds een baan hebben gevonden alsnog een sollicitatieplicht hebben;

overwegende dat dit vooral leidt tot vruchteloze sollicitaties en extra bureaucratie;

verzoekt de regering, de sollicitatieplicht te beëindigen indien er aantoonbaar een arbeidsovereenkomst is getekend die binnen drie maanden ingaat,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Weyenberg en Ulenbelt. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 51 (34300-XV).

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik ben niet gerustgesteld over de payrollmedewerkers. Ik heb zelfs gehoord dat zij vandaag bij de Voedsel- en Warenautoriteit hoorden dat zij hun bureau mogen leeghalen. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat payrollmedewerkers met een arbeidscontract voor onbepaalde tijd door het Rijk in dienst worden genomen;

constaterende dat de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit zes payrollmedewerkers met een arbeidscontract voor onbepaalde tijd toch niet in dienst wil nemen;

overwegende dat hiermee kabinetsbeleid en een motie (33818, nr. 74) niet worden uitgevoerd;

verzoekt de regering om in ieder geval alle payrollmedewerkers met een arbeidscontract voor onbepaalde tijd ook daadwerkelijk in dienst te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Weyenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 52 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de minister samen met sociale partners aan een actieplan werkt om de langdurige werkloosheid onder ouderen aan te pakken;

verzoekt de minister, in dit actieplan ten minste aandacht te besteden aan scholing en begeleiding en aan afspraken in cao's die het in dienst nemen van ouderen aantrekkelijker maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Weyenberg en Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 53 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Kamer reeds in 2011 de regering heeft gevraagd te streven naar meer mogelijkheden om O&O-fondsen te gebruiken voor intersectorale scholing;

constaterende dat nog steeds slechts 13% van de O&O-fondsen expliciet aandacht heeft voor intersectorale scholing;

verzoekt de regering, met sociale partners indringend in gesprek te gaan om een einde te maken aan de gebrekkige mogelijkheden tot intersectorale scholing en de Kamer in het voorjaar van 2016 te informeren over het resultaat van dit gesprek,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Weyenberg en Pieter Heerma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 54 (34300-XV).

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Mevrouw Voortman zal zo nog een motie indienen over het toestaan van langjarige tijdelijke contracten.

Ik heb de motie over de extra handhavers met de heer Kerstens ingediend, maar ik zou daarbovenop structureel graag toch nog wat verdergaan, zoals mijn fractie in het verleden steeds heeft gedaan. Mijn aanbod was 3 miljoen. Ik hoor graag wat volgens de minister wel kan.

Ik ben en blijf teleurgesteld over het resultaat van de werkloosheidsbestrijding. Ik hoop dat de minister voortvarend aan de slag gaat met een aantal rafelranden van met name de Wet werk en zekerheid, maar ook van de Participatiewet, zo zeg ik tegen de staatssecretaris. Ik hoop vooral dat we de komende anderhalf jaar doorwerken aan de noodzakelijke vernieuwing en hervorming, en dat er geen stilstand is.

☐

De heer **Sjoerdsma** (D66):
Voorzitter. Ik dank beide bewindspersonen voor de beantwoording in eerste termijn. Ik heb nog een vraag aan de minister. Is hij bereid om zijn juridische dienst te vragen om een juridisch advies over in hoeverre het participatiecontract strookt met de Grondwet, en dat advies aan de Kamer te doen toekomen?

Ik dien daarnaast de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat gemeenten zich inspannen om de integratie van het grote aantal asielzoekers te laten slagen;

overwegende dat minister Asscher stelt dat creativiteit geboden is om deze uitdaging het hoofd te bieden;

overwegende dat de gemeente Amsterdam het Rijk expliciet vraagt om experimenteerruimte om ook buiten de bestaande randvoorwaarden te mogen werken aan de integratie van asielzoekers;

verzoekt de regering om gemeenten deze experimenteerruimte te bieden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Sjoerdsma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 55 (34300-XV).

☐

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Voorzitter. Ik dien vier moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat flexwerkers nu binnen de huidige Wet op de ondernemingsraden relatief weinig inspraakrechten hebben;

overwegende dat ook mensen met tijdelijke contracten en uitzendcontracten belang hebben bij een goede medezeggenschap;

verzoekt de regering, te onderzoeken hoe de inspraak van flexwerkers vergroot kan worden, en de Kamer hierover voor 1 juli 2016 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Voortman en Tanamal. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 56 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat veel werknemers met een tijdelijk contract hun baan verliezen omdat de ketenbepaling in de Wet werk en zekerheid beperkt is tot twee jaar;

constaterende dat meerjarige contracten al mogelijk zijn, maar alleen als eerste contract;

overwegende dat een langer tijdelijk contract weliswaar niet de zekerheid van een vast contract geeft, maar wel meer keuzevrijheid en werkzekerheid voor flexwerkers biedt en een brug kan slaan tussen vast en flexwerk;

overwegende dat sociale partners aangeven dat het denken over andere contractvormen niet stil hoeft te staan;

verzoekt de regering om in de eerstvolgende rapportage over de Wwz ook de mogelijkheid en wenselijkheid van de invoering van een tweede meerjarig contract mee te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Voortman, Pieter Heerma en Van Weyenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 57 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid jeugdwerkloosheid wil aanpakken door "onzichtbare jongeren" tot 27 jaar in beeld te krijgen en actief te begeleiden naar werk of scholing;

overwegende dat steeds meer jongeren zich uitschrijven bij hun ouders, bijvoorbeeld om de kostendelersnorm te ontwijken en zo "spookjongeren" worden;

overwegende dat deze jongeren daardoor geheel uit beeld verdwijnen en nog veel moeilijker te traceren zijn door gemeenten, en dat hier in de plannen van de minister nog geen expliciete aandacht voor is;

verzoekt de regering, het opsporen van "spookjongeren" onderdeel te maken van de aanpak jeugdwerkloosheid en de Kamer voor 1 juli te informeren over de resultaten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Voortman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 58 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat ook mensen zonder baan fatsoenlijk behandeld moeten worden en vaak zelf het beste weten hoe hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot worden;

overwegende dat het UWV meer persoonlijke dienstverlening aan WW'ers gaat leveren;

verzoekt de regering, de dienstverlening bij het UWV zo in te richten dat de mening van WW'ers meeweegt in het bepalen welke dienstverlening passend is en dat zij op eigen verzoek kunnen kiezen voor extra persoonlijke dienstverlening,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Voortman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 59 (34300-XV).

Dan is het woord aan de heer Krol namens de fractie van 50PLUS. Hij heeft nog 23 minuten spreektijd.

☐

De heer **Krol** (50PLUS):
Voorzitter. Ik heb ruim de tijd. Zoals u begrijpt, is dit ook voor ons een zeer belangrijke begroting. 50PLUS bedankt de bewindslieden voor de uitvoerige en zorgvuldige reactie, zowel schriftelijk als zojuist mondeling. Ik ben verheugd dat de positie van ouderen op de arbeidsmarkt aandacht heeft gekregen, ook van de meeste andere fracties. Ik ben daar heel gelukkig mee. Het is goed dat de minister ambitie toont om een versterkte aanpak van de langdurige ouderenwerkloosheid op zich te nemen. Met de volgende motie, die aansluit bij de ambitie en ideeën van het rondetafelgesprek in deze Kamer, wil ik de minister suggesties doen voor het op te stellen actieplan.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het aandeel ouderen in de langdurige werkloosheid in Nederland groter is dan in andere landen en dat het beleid om langdurige ouderenwerkloosheid aan te pakken nog onvoldoende krachtig en effectief is;

verzoekt de regering, een substantieel deel van de financiële onderuitputting sectorplannen gericht te bestemmen voor bestrijding van langdurige ouderenwerkloosheid;

verzoekt de regering voorts, in samenspraak met alle betrokkenen, onder wie de ambassadeur (het boegbeeld), nog komend voorjaar een Agenda Langdurige Ouderenwerkloosheid op te stellen en te presenteren, met in ieder geval de volgende onderwerpen:

- bestrijding leeftijdsdiscriminatie en vooroordelen op de arbeidsmarkt;
- inbedding van de 50+-zelforganisaties en bevorderen van constructieve uniforme samenwerking met het UWV;
- persoonlijke begeleiding werkzoekenden, en "jobhunting";
- scholing, permanente ontwikkeling en up-to-date houden van competenties;
- ontwikkeling van een individueel loopbaanbudget;

- herverdeling van bestaand werk;
- mobiliteitsbonus, werkbonus en leeftijdsgrens-no-riskpolis ziektewetuitkering;
- stages, vrijwilligerswerk en opleiding rond de sollicitatieplicht;
- regelluwe arbeidsmarktexperimenten;
- onderzoek demotie en duurzame participatie;
- voorbeeldfunctie werkgelegenheidsbeleid bij de rijksoverheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 60 (34300-XV).

De **voorzitter**:
Kunnen wij nog iets verzinnen voor job hunting? Of zullen wij dat laten gaan?

De heer **Krol** (50PLUS):
Laten wij dat maar gaan.

Omdat de verhoging van de AOW-leeftijd volgens 50PLUS slecht is in een periode van langdurige hoge werkloosheid, dien ik de volgende twee moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat verhoging van de AOW-leeftijd de arbeidsmarkt onder druk zet en werkloosheid bevordert;

verzoekt de regering, onderzoek te doen naar de effecten van een tijdelijke verlaging van de AOW-leeftijd naar 63 jaar, en de Kamer hierover in het voorjaar te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 61 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het niet door laten gaan van de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd in de periode 2016-2019 73.000 arbeidsplaatsen kan opleveren voor werkzoekenden in andere leeftijdsgroepen;

verzoekt de regering, af te zien van versnelde verhoging van de AOW-leeftijd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 62 (34300-XV).

De heer **Krol** (50PLUS):
Met betrekking tot de overbruggingsregeling AOW dien ik een tweetal moties in: de eerste over gerechtigden met een jongere niet-werkende partner en de tweede over het geringe gebruik van de overbruggingsregeling.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de voorgenomen aanpassingen van de overbruggingsregeling AOW (OBR) nog géén oplossing bieden voor rechthebbenden met jongere partners zonder inkomen omdat de overbruggingsuitkering (volledig) in mindering wordt gebracht op het aanvullende pensioen;

verzoekt de regering, alsnog — zoals toegezegd — een passende oplossing te bieden voor bedoelde groep rechthebbenden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 63 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat volgens de ANBO van de overbruggingsregeling (OBR) voor senioren waarvan op 65-jarige leeftijd de vut-uitkering of het prepensioen stopt, veel minder gebruik wordt gemaakt dan verwacht;

overwegende dat potentiële rechthebbenden hierdoor mogelijk tóch financieel nadeel ondervinden van de inmiddels versnelde verhoging van de AOW-leeftijd;

verzoekt de regering, alsnog te onderzoeken waarom in 2013 en 2014 slechts 14.700 van de 66.000 rechthebbenden een aanvraag deden voor de overbruggingsregeling,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 64 (34300-XV).

De heer **Krol** (50PLUS):
50PLUS is verheugd dat de minister in de schriftelijke beantwoording constructief een oplossing wil zoeken voor de problematiek van de sollicitatieplicht rond de 64-jarige leeftijd. Wij vinden dat vanaf 60 jaar individueel goed gekeken moet worden of de sollicitatieplicht nog wel zinvol is. Daarom de volgende twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat volgens het CPB de hoge arbeidsparticipatie van ouderen niet gepaard gaat met een navenante stijging van de werkgelegenheid voor deze groep en de arbeidsmarkt voor ouderen slecht functioneert;

overwegende dat veel 60-plussers een zeer moeilijk te overbruggen afstand tot de arbeidsmarkt hebben;

verzoekt de regering, de sollicitatieplicht voor personen die tijdens hun werkloosheid 64 jaar worden te schrappen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 65 (34300-XV).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat volgens het CPB de hogere arbeidsparticipatie van ouderen niet gepaard gaat met een navenante stijging van de werkgelegenheid voor deze groep en de arbeidsmarkt voor ouderen slecht functioneert;

overwegende dat veel 60-plussers een zeer moeilijk te overbruggen afstand tot de arbeidsmarkt hebben;

verzoekt de regering, nut en noodzaak van een sollicitatieplicht boven het 60ste levensjaar in kaart te brengen en de Kamer daar volgend voorjaar over te rapporteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 66 (34300-XV).

De heer **Krol** (50PLUS):
In tegenstelling tot de minister ben ik er nog niet van overtuigd dat een stapelingsmonitor niet meer inzicht kan bieden in de koopkrachtontwikkeling van zorgbehoevenden, waaronder veel ouderen. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in de begroting SZW voor het jaar 2016 géén stapelingsmonitor meer is opgenomen;

overwegende dat hiervoor een minder volledig koopkrachtbeeld geboden wordt, en de gevolgen van de maatregelen die niet in het algemeen koopkrachtbeeld worden opgenomen, zoals wijzigingen in Wmo- en AWBZ-voorzieningen en decentralisatie van de ouderenzorg, niet meer worden meegewogen;

overwegende dat met name het koopkrachtbeeld voor personen die veel zorg behoeven, waaronder veel ouderen en gehandicapten, hierdoor minder volledig is;

verzoekt de regering, de stapelingsmonitor bij de volgende begroting SZW weer aan te bieden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 67 (34300-XV).

De heer **Krol** (50PLUS):
Omdat wij nog steeds hartgrondig van mening zijn dat gepensioneerden onvoldoende recht wordt gedaan met de koopkrachtreparatie die in het Belastingplan zit, zoals dat nu bij de Eerste Kamer ligt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat volgens berekeningen van SZW de cumulatieve koopkrachtontwikkeling over de periode 2010-2016 (stand begroting 2016) +3% voor werkenden bedraagt en -6,4% voor gepensioneerden;

overwegende dat de koopkrachtreparatie in het Belastingplan voor gepensioneerden in vergelijking met die van werkenden gering is, en onvoldoende structureel;

roept de regering op, alsnog een aanvullende en structurele koopkrachtreparatie voor gepensioneerden te realiseren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 68 (34300-XV).

De heer **Krol** (50PLUS):
50PLUS heeft aandacht gevraagd voor de zzp'ers die te maken hebben met soms moeilijk oplosbare schuldenproblematiek. De toegang tot de reguliere schuldhulpverlening levert niet zelden problemen op. Rotterdam heeft een heel mooie aanpak gevonden, omdat die zzp'ers kan helpen met het oplossen van hun schuldenproblematiek. Daarmee kunnen de maatschappelijke kosten worden beperkt. De minister onderschrijft dit. Ter aanmoediging van dit nuttige initiatief dien ik graag de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat landelijk onderzoek uitwijst dat circa 25% van de ruim 700.000 zzp'ers (deels moeilijk oplosbare) schulden heeft;

overwegende dat gebruikelijke schuldhulpverleningstrajecten mede uit kostenoogpunt veelal minder toegankelijk zijn voor zzp'ers en dat gemeenten verschillen in de mate waarin en de wijze waarop schuldhulpverlening voor zzp'ers geboden wordt;

overwegende dat Rotterdamse zzp'ers in geldproblemen een beroep kunnen doen op de gemeente voor voorwaardelijke financiering van schuldhulpverlening, en indien noodzakelijk ordentelijke begeleiding naar faillissement;

voorts overwegende dat de Rotterdamse aanpak de hoge maatschappelijke kosten van schuldenproblematiek bij zzp'ers inperkt, en hun perspectief biedt op een doorstart of een nieuwe start;

verzoekt de regering, zich ervoor in te zetten dat de Rotterdamse aanpak voor zzp'ers in geldproblemen zo veel mogelijk landelijke toepassing gaat krijgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 69 (34300-XV).

De heer **Krol** (50PLUS):
Voorzitter, ik heb nog twee moties. Dat valt mee, hè?

De nieuwe rekenrente voor pensioenfondsen heeft in combinatie met de aanhoudend lage marktrente en het strenge nieuwe financieel toetsingskader een negatieve uitwerking op de positie van pensioenfondsen, dekkingsgraden en de mogelijkheden om te indexeren. De spanning tussen premie, beleggingsrisico en pensioenambitie nemen hierdoor meer dan nodig toe. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de nieuwe rekenrente (UFR) voor pensioenfondsen leidt tot een daling van de dekkingsgraad met gemiddeld 5% en pensioenfondsen dwingt met 60 miljard euro hogere toekomstige pensioenverplichtingen rekening te houden;

overwegende dat de lage marktrente, gecombineerd met het UFR-besluit op termijn leidt tot een opwaartse druk op pensioenpremies van circa 4,3 miljard;

overwegende dat de lage marktrente, gecombineerd met het UFR-besluit ten koste gaan van pensioenopbouw, de kans op pensioenkorting vergroten, en de kans op indexatie van pensioenen verder verkleinen;

voorts overwegende dat de nieuwe lagere rekenrente het negatieve effect van de al zeer lage marktrente versterkt, en dat de gekozen UFR rentegevoeligheid in het pensioencontract terugbrengt;

verzoekt de regering, zo veel mogelijk te bevorderen dat de Nederlandsche Bank (DNB) bij haar rekenrentebeleid de negatieve gevolgen van de uitzonderlijke lage marktrente meeweegt;

verzoekt de regering voorts, nadelige gevolgen voor pensioenfondsen en hun deelnemers tot het uiterste te beperken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 70 (34300).

De heer **Krol** (50PLUS):
Voorzitter. Onze zorgen over de Nederlandse ouderen van Surinaamse afkomst en de korting op hun AOW wordt gedeeld door de fractie-Kuzu/Öztürk. De heer Öztürk komt straks met een gezamenlijke motie.

Tot slot: wij moeten waar mogelijk de pensioencommunicatie verbeteren. Pensioen is inkomen voor later. Dat moet ons interesseren, zoals ook het saldo van onze bankrekening, dat wij ook maandelijks volgen. De staatssecretaris wil verbetering van de communicatie, maar ziet nog niet de mogelijke meerwaarde van koppeling met mobiel bankieren. Daarom dien ik ter aanmoediging de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de pensioencommunicatie verbeterd en vereenvoudigd moet worden en pensioen dichter bij mensen moet worden gebracht;

verzoekt de regering, bij de verdere verbreding van pensioencommunicatie mogelijkheden van het op vrijwillige basis verbinden van informatie uit Mijnpensioenoverzicht met de digitale omgeving voor telebankieren te verkennen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 71 (34300-XV).

De heer **Krol** (50PLUS):
Dat valt u toch weer tien minuten mee, voorzitter. Dank u zeer.

De **voorzitter**:
Dank u zeer. Dan mag ik het woord geven aan de heer Öztürk. Hij heeft een spreektijd van twee minuten. Dat is bijgehouden. Als u langer wilt spreken, kunt u dat doen, mijnheer Öztürk, maar dan gaat dat van de volgende begroting af. Ga uw gang.

☐

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Voorzitter. DENK staat voor gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid en de bestrijding van de dubbele maat. Toch zien wij dat er onrecht is, ook bij ouderen van Surinaamse komaf. De heer Krol van 50PLUS heeft daarvoor terecht aandacht gevraagd, en wij hebben samen een motie opgesteld, die ik nu indien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bij veel ouderen van Surinaamse afkomst door de verandering van de ingezeteneneis bij de AOW in 1990 een korting is ontstaan op hun AOW;

constaterende dat zij voor 25 november 1975 al binnen het Koninkrijk der Nederlanden woonachtig waren en Nederlander waren;

van mening dat het onrechtvaardig is dat groepen Nederlanders verschillend worden behandeld en dat zij hierdoor aangewezen zijn op de onder strenge eisen vallende AIO;

verzoekt de regering om alle mensen die voor 25 november 1975 woonachtig waren binnen het Koninkrijk eenduidig te behandelen en deze mensen zonder verplichtingen en eisen tegemoet te komen in hun oudedagsvoorziening,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Öztürk en Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 72 (34300-XV).

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Het ministerie is het ministerie van Werkgelegenheid, maar de minister is de minister van werkloosheid. De sectorplannen en alle andere initiatieven hebben niet veel opgeleverd, maar DENK ziet kansen bij bedrijfsoverdrachten en bij het matchen van werkzoekenden en mensen die hun bedrijf willen overdragen. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit onderzoek blijkt dat bij mislukte bedrijfsoverdrachten en onterechte opheffingen jaarlijks 80.000 banen verloren gaan;

overwegende dat commerciële hulp bij bedrijfsoverdrachten vaak te duur is voor kleine bedrijven;

verzoekt de regering om middelen in te zetten voor het matchen van werkzoekenden en personen die hun bedrijf wensen over te dragen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Öztürk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 73 (34300-XV).

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Verschillende collega's hebben het gehad over de arbeidsdiscriminatie. De Partij van de Arbeid en de SP kwamen met een motie om anoniem solliciteren mogelijk te maken. Dat is naar onze mening acceptatie van discriminatie. Wij hebben daarom gevraagd om een andere oplossing te vinden. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit onderzoek blijkt dat ouderen en mensen met een migrantenachtergrond gediscrimineerd worden op de arbeidsmarkt;

van mening dat dit fundamenteel onrechtvaardig is en leidt tot een verlies aan talent voor de arbeidsmarkt;

verzoekt de regering, het team arbeidsdiscriminatie bij de Inspectie SZW loksollicitaties te laten uitvoeren bij bedrijven, waarmee kan worden gecontroleerd op discriminatie bij werving en selectie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Öztürk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 74 (34300-XV).

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Dan de laatste en belangrijkste motie. Wij hebben gezien dat de VVD de onvoldoende voor minister Asscher heeft ingeslikt. Er waren harde woorden in de krant. Helaas moest de heer Mulder terug zijn hok in gaan. De VVD blijft achter het rampzalige beleid van deze minister staan. DENK neemt echter geen genoegen met 600.000 werklozen, met meer ouderen dan ooit in de WW en met één op de vijf huishoudens met enorme schulden. Bij Pauw had de minister het over zijn sollicitatiebrief. Die hoeft hij naar onze mening niet te schrijven. We zullen de regering vragen om hem via zijn eigen sectorplannen van werk naar werk te begeleiden.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat onder de verantwoordelijkheid van deze minister de werkloosheid tot ruim 600.000 is gestegen;

overwegende dat hij heeft gefaald;

verzoekt de regering, middelen uit de sectorplannen te benutten om de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van werk naar werk te begeleiden, bij voorkeur naar een functie in de onderzoekswereld,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Öztürk.

Zij krijgt nr. 75 (34300-XV).

Ik constateer dat indiening van deze motie onvoldoende wordt ondersteund. Ik zie dat de heer Van Weyenberg een vraag heeft, maar ik wil eerst dit peilen. Hangt uw ondersteuning af van het antwoord op uw vraag? Ik begrijp dat dit niet zo is.

Ik zie dat indiening van de motie voldoende wordt ondersteund.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik ondersteun altijd het recht van leden om moties in te dienen. Voor de goede orde zeg ik erbij dat ik het vanzelfsprekend dan niet altijd eens ben met die motie.

Dan mijn vraag. Gezien wat heer Öztürk zojuist deed, moet hij toch gewoon een motie van wantrouwen indienen?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
We hebben bewust niet voor een motie van wantrouwen gekozen. Conform de wet die de minister zelf naar voren heeft gehaald en conform de sectorplannen hebben we bewust gekozen voor het begeleiden van werk naar werk. Dat betekent dat het kabinet de minister de gelegenheid geeft om tijdens de kerst in alle rust na te denken, zoals de heer Hilhorst dat deed, over de vraag of hij de beste persoon op de beste plek is.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Als je dit van mening bent, zegt het Nederlandse staatsrecht dat je een motie van wantrouwen moet indienen. Ik vind het ook weinig gepast om hier geintjes mee uit te halen.

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Het heeft niets te maken met geintjes. 600.000 mensen zijn werkloos. Zij moeten iedere week solliciteren. Zij moeten iedere week nadenken en iedere week de ellende voelen. Ik heb deze minister genoeg vragen gesteld. Ik heb gezegd: denk erover na; kijk in de spiegel; kijk naar wat Hilhorst heeft gezegd en kom zelf tot de conclusie dat dit niet de plek is waar je hoort.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Heeft deze minister nog het vertrouwen van de geachte afgevaardigde?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):
Ik heb bewust gezegd dat we geen motie van wantrouwen hebben ingediend. Als we dat vertrouwen niet hadden, hadden we een motie van wantrouwen ingediend. We laten het aan de minister over. Dat is ook een parlementair moment, om de minister zélf het besluit te laten nemen om die stap te zetten.

De **voorzitter**:
De kwestie is helder.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Dan hebt u dus vertrouwen; zo werkt ons staatsrecht.

De **voorzitter**:
De kwestie is helder. Ik merk op dat de Kamer gaat over de vraag of een motie kan worden ingediend. De Kamer heeft zo-even besloten om dat toe te staan. Het is aan de indiener om zijn eigen woorden te kiezen. Zo simpel is het.

Dan mag ik graag het woord geven aan de heer Van Klaveren.

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Voorzitter. Allereerst dank ik de bewindspersonen voor de beantwoording. In de eerste termijn wees ik op de woorden van professor Huntington, die in de jaren negentig reeds wees op de botsing der beschavingen die zich door de enorme immigratiestromen van de afgelopen decennia vooral zou gaan afspelen in onze eigen Westerse samenlevingen. Helaas. Doordat een cultuurrelativistische politiek geen eisen durfde te stellen aan immigranten, voltrok zich een integratiedrama waar we tot op de dag van vandaag mee zitten.

Willen we dit drama stoppen, dan zijn een aantal maatregelen broodnodig. Voer allereerst een streng, Australisch immigratiemodel in. Vang asielzoekers enkel op in de eigen regio, om nieuwe integratiedrama's te voorkomen. Onderwijs alle jeugd de meerwaarde en verworvenheden van het vrije Westen. Zet mensen uit die hier niet willen zijn of oproepen tot geweld en extremisme. Voer opnieuw de dienstplicht in. Het geheel begint echter met taal. Iedere inburgeringsplichtige dient de taal op een dusdanig niveau te beheersen dat hij of zij zich daadwerkelijk nuttig kan maken voor onze samenleving. De bestaande eisen zorgen hier echter niet voor. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de inburgeringsplichtige binnen drie jaar mondelinge en schriftelijke vaardigheden in de Nederlandse taal op ten minste het niveau A2 moet hebben verworven;

overwegende dat van inburgeringsplichtigen verwacht mag worden dat zij na het examen, ook op de arbeidsmarkt, een bijdrage kunnen leveren aan onze samenleving;

overwegende dat A2 onder het taalniveau ligt dat hoort bij de minimale startkwalificatie voor de Nederlandse arbeidsmarkt, te weten B1;

verzoekt de regering, het taalniveau van het inburgeringsexamen te verhogen van A2 naar B1,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Klaveren. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 76 (34300-XV).

De heer **Klein** (Klein):
Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor de beantwoording, ook voor de schriftelijke antwoorden die ik gekregen heb. De vraag met betrekking tot integratie en het staatsvoorschot waarover wij het hadden, was niet helemaal helder. Vandaar dat ik daarover een motie indien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het vluchtelingenprobleem dermate groot is dat deze toestroom van nieuwkomers niet zal afnemen in de komende maanden, dan wel jaren;

overwegende dat verdragen niet expliciet verbieden dat de overheid nieuwkomers om een redelijke vergoeding kan vragen;

overwegende dat de terugbetaling van door de samenleving te maken kosten voor nieuwkomers zal leiden tot meer draagvlak onder de bevolking en nieuwkomers zal stimuleren om te investeren in de eigen toekomst;

overwegende dat Nederland een systeem kent met betrekking tot een terugbetaalregeling voor bijdragen in levensonderhoud, namelijk het studievoorschot;

verzoekt de regering, de mogelijkheden te onderzoeken voor een statusvoorschot voor nieuwkomers analoog aan het bestaande leningensysteem voor studenten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Klein. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 77 (34300-XV).

De heer **Klein** (Klein):
Wij hebben ook een hele discussie gehad over de Wwz. Daarover dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat sinds 1 juli 2015 de ketenbepaling voor tijdelijke werknemers is veranderd, waarbij tijdelijke contracten als opeenvolgend worden gezien als zij elkaar met een tussenperiode van zes maanden of minder opvolgen in plaats van drie maanden;

overwegende dat dit nu al grote nadelige gevolgen blijkt te hebben voor mensen werkzaam in veel verschillende branches zoals seizoenswerk, recreatie, amateursport, onderwijs, etc.;

overwegende dat dit erg veel cao-herstelwerk en gekunstelde constructies voor niet-cao sectoren oplevert;

verzoekt de regering, anticiperend op de aangekondigde 1 mei-evaluatie van de Wwz, wetgeving voor te bereiden om de termijn waarbij contracten als opeenvolgend worden gezien weer op drie maanden te stellen per 1-7-2016,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Klein. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 78 (34300-XV).

De heer **Klein** (Klein):
Ik had nog zeven moties, maar ik begin nu eerst met nummer drie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat een starre kostendelersnorm er nu nog te vaak voor zorgt dat de vrije woonkeuze van jongeren en het bieden van hulp en mantelzorg wordt tegengewerkt;

verzoekt de regering, de aanbevelingen uit de VNG-brief "Resultaat uitvraag praktijkervaringen kostendelersnorm" over te nemen, om gemeenten meer ruimte voor maatwerk te geven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Klein. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 79 (34300-XV).

De heer **Klein** (Klein):
Ik constateer dat ik mijn andere moties ergens anders heb laten liggen. Ik laat het hier maar bij.

De **voorzitter**:
Dat lijkt me een prima eind. Daarmee zijn wij gekomen aan het einde van de tweede termijn van de zijde van de Kamer. Ik stel vast dat het uw Kamer heeft behaagd om 57 moties in te dienen bij deze begrotingsbehandeling. Dat heeft ook consequenties voor de voorbereidingstijd van de zijde van het kabinet.

De vergadering wordt van 00.00 uur tot 00.20 uur geschorst.

De **voorzitter**:
Ik heropen de vergadering en ik geef graag meteen het woord aan de minister. Ik geef hem in overweging om te beginnen met de amendementen, tenzij hij het anders had gestructureerd.

Minister **Asscher**:
Ik had het anders gestructureerd, maar het komt goed.

De **voorzitter**:
Dan komt het vanzelf goed.

☐

Minister **Asscher**:
Voorzitter. Er was één vraag van de heer Sjoerdsma over juridische analyse participatieverklaring. Dat is gedaan op 19 december 2013 bij Kamerbrief.

Ik ontraad de motie op stuk nr. 23 van de heer Ulenbelt. Autoriteiten ter plekke moeten het eerst beoordelen.

Ik ontraad de motie op stuk nr. 24 van de heer Ulenbelt. Ik ben in mijn brief van 27 november al hierop ingegaan. Ik ga het niet herhalen.

Ik ontraad de motie op stuk nr. 25 van de heer Ulenbelt en anderen. Het SMI-instrument is daarvoor beschikbaar. Ik kom bij de motie op stuk nr. 26 van de heer Ulenbelt en mevrouw Voortman.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Als dat SMI-instrument nou fantastisch zou werken, maar collega Siderius en ook de andere collega's komen steeds voorbeelden tegen waarin het toch niet werkt, bijvoorbeeld mensen met een partner in coma die toch geen kinderopvangtoeslag krijgen. Wat zou er mis zijn om met het voorstel dat hier ligt of met een hardheidsclausule toch een klein beetje meer rechtszekerheid voor deze kwetsbare mensen te regelen?

Minister **Asscher**:
Ik zie dat steeds meer gemeenten een ontwikkeling doormaken waarin SMI in sociale wijkteams in beeld komt. Dat lijkt mij een goede zaak. Op die manier kan de hulpvraag van een gezin zo goed mogelijk binnen het sociale domein bij gemeenten worden opgepakt. Wel zet ik de komende periode in op meer bekendheid van het SMI-instrument. In 2016 beoordeel ik hoe verder te gaan met SMI. Alleen als dan blijkt dat burgers die mogelijk tot de SMI-doelgroep behoren geen of onvoldoende toegang hebben tot de regeling, zal ik het instrument van wetgeving inzetten. Op dat punt ben ik nu nog niet aanbeland.

Ik begon aan de motie op stuk nr. 26, maar die behandelt de staatssecretaris, net als die op stuk nrs. 27, 28 en 29.

Ik ontraad de motie op stuk nr. 30 van de heer Ulenbelt en mevrouw Karabulut. Ik ben er in de schriftelijke beantwoording al uitgebreid op ingegaan.

De staatssecretaris behandelt de moties op stuk nrs. 31 en 32.

Ik ontraad de motie-Karabulut op stuk nr. 33. Het kabinet vindt sociale verbinding van belang. In een wijk waarin mensen met elkaar in contact zijn met ruimte en respect voor verschillende leefwijzen kan iedereen zich thuis voelen.

Dan de motie-Karabulut op stuk nr. 34.

De **voorzitter**:
Het is de motie-Karabulut/Ulenbelt.

Minister **Asscher**:
Pardon. Inderdaad, de motie is ook van de heer Ulenbelt. Desalniettemin ontraad ik de motie vanwege de inzet van mysteryguests.

Ik laat het oordeel over de motie op stuk nr. 35 van de leden Nijkerken-de Haan en Vermeij aan de Kamer.

Als ik de motie-Nijkerken-de Haan/Kerstens op stuk nr. 37 zo mag opvatten dat ik binnen de regels van de sectorplannen het gesprek met de aanvragers van het sectorplan kan aangaan over het benutten van de Pentasz-aanpak, waarover ik enthousiast ben geworden door de inbreng van mevrouw Nijkerken, kan ik het oordeel erover aan de Kamer laten.

De **voorzitter**:
Kunnen de indieners met die conditie leven? Ik zie instemmend geknik. De heer Ulenbelt heeft een vraag.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Op geen enkele manier is ons uitgelegd wat die aanpak inhoudt. Zou de minister ons nog voor de stemmingen even kunnen laten weten wat die aanpak inhoudt? Iemand luisterde en tijdens het debat kregen wij een sms'je: ik zit in die Pentasz-aanpak. Ik zal de woorden niet herhalen, maar het was niet positief.

De **voorzitter**:
Anderen citeren mag wel.

Minister **Asscher**:
Ik heb mevrouw Nijkerken heel welsprekend horen uitleggen wat de Pentasz-aanpak behelst. Ik heb haar horen vertellen over de resultaten die daarmee in Zuid-Limburg worden behaald. Zuid-Limburg, een van de zeven grensprovincies die aanvrager zijn van dit sectorplan, heeft daarvoor 5 miljoen beschikbaar gesteld en vraagt om cofinanciering van 5 miljoen. Ik heb in mijn eerste termijn aangegeven dat ik mij kan voorstellen dat dat mevrouw Nijkerken aanspreekt, gezien haar pleidooi voor grensarbeid. Ik leg deze motie nu zo uit dat ik binnen de grenzen en de regels die daarvoor gelden het gesprek voer om te bekijken of die Pentasz-aanpak substantieel onderdeel daarvan kan uitmaken. Als dat zo mag, laat ik het oordeel erover aan de Kamer.

De **voorzitter**:
De heer Ulenbelt zegt: om de motie te kunnen beoordelen, heb ik graag nog een brief van de minister voor de stemmingen, zodat ik begrijp waar het over gaat.

De heer **Ulenbelt** (SP):
En de resultaten die daarmee zijn behaald. Dan kunnen we op basis van indicatoren beoordelen of het werkt.

Minister **Asscher**:
Ik denk dat de heer Ulenbelt gewoon moet beoordelen of hij voldoende weet om ervoor te kunnen stemmen. Ik vind het ingewikkeld om nu een brief te schrijven over een motie van een Kamerlid waarover ik dit advies aan de Kamer geef. Het is geen voorstel van de minister; het is een advies aan de Kamer.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Wij socialisten zijn zuinig. Er wordt dus geld gevraagd voor iets waarvan we niet weten wat het is. Volgens mij mag je dan aan de verkopende partij vragen wat er bekend is van de resultaten in het verleden. Dat is toch geen overbodige vraag?

Minister **Asscher**:
Juist omdat we zuinig zijn, heb ik gerefereerd aan de regels die er zijn voor het toekennen van middelen voor de sectorplannen. We hebben er vandaag eerder over gesproken. Ik heb gekeken naar mevrouw Nijkerken en gevraagd of zij het goed vindt dat we de regels gewoon van toepassing laten zijn, omdat we zuinig omgaan met overheidsgeld. Zij knikte. Dat belandt nu in de Handelingen. Op dat punt kan de heer Ulenbelt dus gerust zijn.

De **voorzitter**:
Dan bent u bij de motie op stuk nr. 38.

Minister **Asscher**:
De heren Heerma en Van Weyenberg willen de termijn voor de verkenner bekorten. Ik ontraad die motie. Ik heb die termijn tot 1 mei niet voor niets genomen. De heer Mulder vroeg in zijn tweede termijn echter of ik, waar dat nodig en urgent is, de verkenner zal vragen om eerder langs te komen. Ik zeg er dus bij dat ik hem dat zal vragen. Ik begrijp die intentie heel goed. Ik zeg dit dus toe aan de heer Mulder via dit negatieve preadvies op de motie op stuk nr. 38.

Ik kom bij de motie-Vermeij/Van Weyenberg op stuk nr. 40. Deze motie gaat over anoniem solliciteren. Gezien de condities eromheen, laat ik het oordeel erover aan de Kamer. Het kan zo.

Ik kom bij de motie op stuk nr. 42 van de heer Kerstens. "Een plan", dat klinkt alsof ik het zelf zou kunnen doen.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
De minister ontraadt met één woordje een motie over anoniem solliciteren met dezelfde strekking van de SP. Het oordeel over deze motie laat hij aan de Kamer. Mag ik de reden daarvan weten?

Minister **Asscher**:
Hier gaat het over het beoordelen van de lokale initiatieven en de samenwerking daarmee. In de motie van mevrouw Karabulut ging het om het inzetten van mysteryguests. Dat vind ik toch echt wat anders.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Het ging ook over anoniem solliciteren, met gemeentes samen, en over proeven. Het is dus helemaal niet anders. Een ander, extra element is de mysteryguest.

Minister **Asscher**:
Precies. Ik zei er ook bij dat ik vanwege dat extra element de motie ontraad, niet vanwege die andere elementen. Die zijn prima.

Wij waren bij de motie op stuk nr. 42.

Mevrouw **Karabulut** (SP):
Nog even dan. Wat vindt de minister dan zo verkeerd aan het inzetten van mysteryguests?

Minister **Asscher**:
Het hangt samen met het antwoord dat ik net gaf op de vraag van de heer Öztürk. Het moet beter ingebed en ingekaderd worden. Dit kan leiden tot de uitlokking van een strafbaar feit. Dit kun je niet zomaar even doen via dit, op zich, nobele streven.

Ik ben bij de motie van de heer Kerstens. Als ik deze motie zo mag lezen dat ...

De **voorzitter**:
Wat is het nummer? Zitten we nu bij de motie op stuk nr. 43?

Minister **Asscher**:
Nee, we zitten nog steeds bij de motie op stuk nr. 42. Ik was nog niet toegekomen aan het oordeel. Als ik deze motie zo mag uitleggen dat ik een brief stuur over hoe we de partijen kunnen helpen die zelf melding doen van misbruik bij stage, dan kan ik het oordeel over deze motie aan de Kamer laten. Maar ik kan daar zelf geen plan voor maken, want ik ben afhankelijk van meldingen dat er iets niet goed gaat met de stages.

De heer **Kerstens** (PvdA):
Dat begrijp ik. Ik heb in mijn toelichting in de eerste termijn ook gerefereerd aan de campagne van FNV Jong. Die campagne loopt nog. Ik ga er dus van uit dat, als uit die campagne heel schrikbarende zaken blijken, de minister bereid is om die resultaten tot zich te nemen en te bekijken welke rol hij daarin voor zichzelf ziet bij het aanpakken van mogelijke misstanden.

Minister **Asscher**:
Zo kan het. Zeker. Dan handhaaf ik het advies om het oordeel erover aan de Kamer te laten.

Het oordeel over de motie-Kerstens/Van Weyenberg op stuk nr. 44 laat ik aan de Kamer. Het is het doel waar ik met Van Weyenberg over sprak.

Het oordeel over de motie op stuk nr. 45 over de kindcentra laat ik aan de Kamer.

De motie-De Graaf op stuk nr. 48 ontraad ik. De motie-De Graaf op stuk nr. 49 ontraad ik. De motie-De Graaf op stuk nr. 50 ontraad ik.

De motie-Van Weyenberg/Ulenbelt op stuk nr. 51 ontraad ik. Dat is ook beredeneerd in de schriftelijke spullen.

Ik zou willen vragen of de heer Van Weyenberg de motie op stuk nr. 52 over de payrollmedewerkers wil aanhouden. Misschien zou hij de motie zelfs kunnen intrekken en haar morgen weer kunnen indienen bij de afronding van de begroting Economische Zaken, waar dit onderwerp thuishoort. Dat kost niet zo veel tijd. Het is eigenlijk al morgen. Dan is de motie bij de juiste begroting ingediend. Anders moet ik de motie ontraden.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik heb een motie met exact hetzelfde dictum ingediend over DUO. Bij DUO was het oordeel aan de Kamer en heeft de minister in overleg met de betrokkenen uiteindelijk geregeld — waarvoor ik hem dank — dat dit goed kwam. Het enige wat deze motie beoogt, is dat de belofte van het kabinet wordt waargemaakt. Daar is de minister het volgens mij ook helemaal niet mee oneens. Ik vraag hem alleen om te borgen dat dit goed gaat. Ik kan nu naar een andere begroting gaan, maar dat vind ik wel heel omslachtig. De minister heeft dit gedaan. Ik ben best bereid om deze motie aan te houden, maar dan vraag ik de minister wel om te borgen met zijn collega van EZ dat wij snel antwoord krijgen op de vraag of dit goed is gekomen. Is dat wellicht een tussenweg?

Minister **Asscher**:
Die toezegging wil ik zeker doen. Van die DUO-casus wist ik indertijd al veel meer af. Die speelde toen al langer en daar had ik al naar gekeken. Toen durfde ik dat "oordeel Kamer" te geven, ook al betrof het de begroting van een collega. Ik weet niet zeker of dat door iedereen in even grote mate werd gewaardeerd, want het is altijd tricky om over andermans begroting dat soort adviezen te geven. In dit geval heb ik de toezegging gedaan om het met EZ op te nemen en de Kamer daarover te berichten. Die begrotingen slingeren om elkaar heen. Ik heb mijn tijd met de heer Van Weyenberg doorgebracht, dus die toezegging heeft hij. Als hij de motie hier indient, moet ik haar echter ontraden. Mijn verzoek is om haar even aan te houden en haar desnoods morgen in te dienen. Misschien kan de staatssecretaris morgen al een antwoord geven in zijn beantwoording.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Ik houd mijn motie aan. Ik vraag wel om een brief, zoals de minister heeft toegezegd. Ik zal de motie ook niet morgen in stemming brengen. Ik zou het fijn vinden als de minister met de collega die het betreft zou kunnen borgen dat de Kamer begin volgende week antwoord krijgt. Dat vraag ik omdat deze mensen anders gewoon over twee weken op straat staan.

Minister **Asscher**:
Die toezegging doe ik.

De **voorzitter**:
Die toezegging is gedaan.

Op verzoek van de heer Van Weyenberg stel ik voor, zijn motie (34300-XV, nr. 52) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Asscher**:
Het oordeel over de motie-Van Weyenberg/Krol op stuk nr. 53 laat ik aan de Kamer. Die is ondersteuning van beleid. De motie-Van Weyenberg/Heerma op stuk nr. 54 is ondersteuning van beleid, dus oordeel Kamer. De motie-Sjoerdsma op stuk nr. 55 ontraad ik. Het moet passen binnen de kaders van de wet.

Het oordeel over de motie op stuk nr. 56 van mevrouw Voortman laat ik aan de Kamer, want die is ondersteuning van beleid.

De **voorzitter**:
Het is de motie-Voortman/Tanamal op stuk nr. 56.

Minister **Asscher**:
Pardon, inderdaad. Het oordeel over de motie op stuk nr. 57 van de leden Voortman, Heerma en Van Weyenberg laat ik ook aan de Kamer. Het past binnen de afspraken die er zijn om daarop terug te komen. De motie op stuk nr. 58 van mevrouw Voortman ontraad ik. De motie op stuk nr. 59 van mevrouw Voortman ontraad ik.

De motie op stuk nr. 60 van de heer Krol ontraad ik. De motie op stuk nr. 65 van de heer Krol ontraad ik. De motie op stuk nr. 66 van de heer Krol ontraad ik. De motie op stuk nr. 67 van de heer Krol ontraad ik. De motie op stuk nr. 68 van de heer Krol ontraad ik.

De motie op stuk nr. 73 van de heer Öztürk ontraad ik, vanwege een ondeugdelijke dekking. De motie op stuk nr. 74 van de heer Öztürk ontraad ik. De motie op stuk nr. 75 van de heer Öztürk ontraad ik.

De motie op stuk nr. 76 van de heer Van Klaveren ontraad ik.

De motie op stuk nr. 77 van de heer Klein ontraad ik, net als zijn motie op stuk nr. 78.

De overige moties zullen door de staatssecretaris van een advies worden voorzien.

De **voorzitter**:
De heer Sjoerdsma heeft nog een vraag. Daarna moet u de amendementen nog bespreken. Die amendementen willen nog niet echt lekker vandaag, hè?

De heer **Sjoerdsma** (D66):
Ik heb de minister gevraagd of hij bereid was om een juridisch advies aan de Kamer te geven over hoe zijn participatieverklaring zich verhoudt tot de Grondwet. Hij verwees mij naar een brief uit 2013. Ik heb die nog een keer herlezen en het staat er niet in. Dus zou ik de minister willen vragen om toch dat advies te sturen.

Minister **Asscher**:
Het ging over een juridische analyse. Als het juridisch deugdelijk is, betekent het dat het past binnen het kader van de Grondwet. Er staat geen uitgebreide passage over de Grondwet in. Daar toetst de Kamer ook zelf aan.

De heer **Sjoerdsma** (D66):
Ik vraag de minister om het citaat uit de brief waar hij nu naar verwijst hier naar voren te halen. Volgens mij staat in die brief dat het instrument dat nog ontwikkeld gaat worden binnen de nationale kaders moet passen, maar er staat geen juridische analyse in van de vraag of het instrument dat ontwikkeld is ook binnen die kaders past.

Minister **Asscher**:
Jawel, er staat dat je het niet verplichtend kunt doen voor mensen die niet inburgeringsplichtig zijn. Lees: EU-migranten en mensen uit Turkije vanwege het associatieverdrag. De facto is het wel juridisch verplichtend via de Wet inburgering en dat is ook wat we gaan doen.

De heer **Sjoerdsma** (D66):
De minister verschuilt zich nu achter EU-richtlijnen die verbieden dat het verplichtend wordt. Mijn vraag zag erop of dit past binnen de Nederlandse Grondwet. De minister verwijst dan naar een brief. In die brief staat dat niet, dus ik herhaal mijn verzoek of hij daar een juridisch advies over kan geven.

Minister **Asscher**:
Dan blijf ik bij mijn afwijzende antwoord.

De **voorzitter**:
Mijnheer Sjoerdsma, het wordt een herhaling van zetten. Ik ben bang dat u in een AO of iets dergelijks hier uitgebreid de messen over moet gaan slijpen.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Ik had een motie ingediend om het opsporen van spookjongeren deel te laten uitmaken van de aanpak van jeugdwerkloosheid. De motie daarover is ontraden door de minister. Ik zou graag willen weten waarom.

Minister **Asscher**:
Omdat het al deel uitmaakt van de aanpak jeugdwerkloosheid en omdat in de overwegingen gerefereerd wordt aan een verband met de kostendelersnorm.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Dus wat gebeurt er met het oordeel van de minister als ik dat eruit zou halen?

Minister **Asscher**:
Dan is het overbodig, want het is, zoals ik u heb geschreven, al onderdeel van de aanpak.

De **voorzitter**:
Dan gaan we nu toch naar die litigieuze amendementen.

Minister **Asscher**:
Die ik alle vier ontraad, waarbij de nummers steeds veranderen.

Ah, de heer Van Weyenberg komt voor het loven en bieden en zal vragen waarom ik niet inga op zijn suggestie om het structureel te regelen.

De **voorzitter**:
Ik lees even de nummers van die vier amendementen voor. Het zijn de amendementen op stuks nr. 19, 20, 21 en 22.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
De minister wilde op de tweede termijn wachten. Inmiddels ligt er een motie van de heer Kerstens en mij die voor tijdelijke financiering van die inspecteurs zorgt. Dat vind ik mooi. Daarmee wordt het aantal inspecteurs dat er nu is, behouden. Dat is goed nieuws. Ik heb die motie dus met plezier medeondertekend. Maar al eerder heb ik geprobeerd om er nog een tandje extra bij te zetten. 3 miljoen is een boel geld. Ik wil even met de minister bekijken wat er wel kan. Volgens mij is het netjes gedekt. Als het iets minder moet, hoor ik dat ook graag, maar over het doel zijn wij het eens. Wat wil de minister? Hij had het over loven en bieden. De voorzitter is daarmee begonnen. Is de minister het ermee oneens, vindt hij het bedrag te hoog, deugt de dekking niet? Waarom ontraadt hij het?

De **voorzitter**:
Het is laat, maar ter vermijding van misverstanden: dit gaat over het amendement op stuk nr. 14.

Minister **Asscher**:
Ik moet bekennen dat ik best zorgen had over de afbouw van inspectiecapaciteit. Mocht de Kamer de motie van de heer Van Weyenberg en Kerstens aannemen, dan is dat probleem de komende jaren niet aan de orde. Dan heb je altijd nog wel meer wensen, maar ik wil niet overvragen en dus is het verstandig om dit niet verder uit te breiden. Ik persisteer dus en ontraad dit amendement.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Met de motie blijft de inspectiecapaciteit gelijk. Dat is mooi, maar we zagen wel een dalend aantal inspecties. Daar heb ik ook vaak met de minister over gepraat. Ik zal het amendement wat aanpassen nu we ook met de motie zitten. Ik zal netjes een gewijzigd amendement indienen en in stemming laten brengen. Ik vind het namelijk wel belangrijk dat dit gebeurt. Vanzelfsprekend zal ik dat op korte termijn doen met het oog op de stemmingen.

De **voorzitter**:
U beoogt dus de wijziging voor de stemmingen aan de collegae aan te reiken.

De heer **Krol** (50PLUS):
Ik heb een vraag over het ontraden van de motie op stuk nr 60. Wij dachten juist een verschrikkelijk aardig lijstje te hebben ingeleverd met onderwerpen. Wat hebben we er verkeerd aan gedaan? Wij dachten de minister daar juist verschrikkelijk bij te kunnen helpen.

Minister **Asscher**:
Ik heb zeer veel waardering voor die hulpvaardige houding van de heer Krol, maar hij weet dat ik afgelopen maandag de Kamer nog een brief heb gestuurd met daarin mijn plannen voor de aanpak van de ouderenwerkloosheid. Hij weet dus dat dit onderwerp mijn volle aandacht heeft. Ik moet de motie ontraden omdat de heer Krol in de motie een groot aantal verzoeken tegelijkertijd doet. Sommige kan ik inwilligen, zoals het onderzoek naar duurzame participatie, de bestrijding van leeftijdsdiscriminatie en persoonlijke begeleiding. Andere kan ik zeker niet inwilligen. Bovendien heb ik reeds toegezegd aan de heer Mulder dat ik de plannen die wij maken ook voorzie van afrekenbare doelen. Om die reden, zonder ook maar een greintje af te doen aan de overeenstemming over de doelstelling of de waardering voor de hulpvaardigheid, ontraad ik de motie.

De **voorzitter**:
Dan gaan wij naar de staatssecretaris. Wij gaan hier bijhouden of wat u allemaal zegt uiteindelijk alles dekt.

☐

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Dat wordt een hele uitdaging.

De **voorzitter**:
Maar dat gaan we toch even doen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik probeer het ook zo staccato mogelijk te doen.

Ik begin met de motie op stuk nr. 26, die ik als volgt zou willen duiden. Deze motie verzoekt mij om in overleg te treden. Dat heb ik al toegezegd. In dat geval zou ik de motie oordeel Kamer willen laten. Als de motie echter beoogt om direct tot het schrappen van het voorbehoud over te gaan, is dat te snel en moet ik de motie ontraden. Ik kijk dus even naar de indiener, mevrouw Voortman van GroenLinks.

De **voorzitter**:
Het is de heer Ulenbelt, samen met mevrouw Voortman.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
O ja, de heer Ulenbelt samen met mevrouw Voortman. Sorry.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Dat klinkt goed, dus dan houden we haar aan.

De **voorzitter**:
Op verzoek van de heer Ulenbelt stel ik voor, zijn motie (34300-XV, nr. 26) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Nee, nee, nee. Neem me niet kwalijk. Ik had gezegd: als ik de motie zo mag uitleggen dat mij wordt verzocht om in overleg te treden met Save the Children en Defence for Children, dan wil ik het oordeel over de motie heel graag aan de Kamer laten. Als echter de motie beoogt om dit voorbehoud nu al te schrappen, dan moet ik haar ontraden. Het is dus even de vraag wat de motie beoogt.

De heer **Ulenbelt** (SP):
Overleg is altijd goed. We gaan zien wat daaruit komt.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Prima. U hoort van mij.

De motie op stuk nr. 27 ontraad ik.

Idem dito voor de motie op stuk nr. 28.

Dat geldt helaas ook voor de motie op stuk nr. 29.

De motie op stuk nr. 31 ontraad ik ook.

De motie op stuk nr. 32 ook.

Tot op heden gaat het nog goed, hè?

Het oordeel over de motie op stuk nr. 36 laat ik aan de Kamer.

Dat geldt ook voor de motie op stuk nr. 39, die gaat over het beschermingsbewind. Daarin wordt gevraagd om een onderzoek. Ik wil de Kamer voor de zomer informeren over de uitkomst van dat onderzoek en over de conclusies die ik daaraan verbind. Ik lees de motie zo dat de onderdelen die daarin worden genoemd, door mij worden meegenomen. Ik vertel de Kamer dan wat wel en wat niet tot de mogelijkheden behoort. Het oordeel over deze motie laat ik dus aan het oordeel van de Kamer.

Het oordeel over de motie op stuk nr. 41 laat ik ook aan de Kamer.

Het oordeel over de motie op stuk nr. 43 laat ik ook aan de Kamer.

Het oordeel over de motie op stuk nr. 46 laat ik ook aan de Kamer.

Dat geldt ook voor de motie op stuk nr. 47.

Ik kom bij de motie op stuk nr. 61. Ik hoop dat ik er nu geen een oversla.

De **voorzitter**:
Het gaat goed.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik ontraad die motie.

De motie op stuk nr. 62 …

De **voorzitter**:
Ho, nu gaan we echt snel. We waren bij de motie op stuk nr. 61. Alle moties tot die motie zijn nu behandeld.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Precies. Ik maan de staatssecretaris vaak tot meer haast, maar vandaag dan voor één keer niet. De staatssecretaris heeft namelijk een setje met alleen haar moties, maar de rest zit onmachtig in al die moties te bladeren. Ik zie veel collega's wat vertwijfeld naar hun stukken kijken. Misschien kan de staatssecretaris het met een heel klein stukje minder haast.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik zal erbij vertellen …

De **voorzitter**:
Nou, de rest kan het prima volgen, zo zie ik. Dus …

Staatssecretaris **Klijnsma**:
O jeetje!

De **voorzitter**:
Maar voor de heer Van Weyenberg gaan we een beetje vertragen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik zal erbij vertellen wat ongeveer de strekking van de motie is.

Ik ben bij de motie op stuk nr. 61. Die motie ontraad ik, want daarin wordt gevraagd of de AOW-leeftijd …

De **voorzitter**:
Tot zover bent u bij, mijnheer Van Weyenberg?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Ik ook.

De motie op stuk nr. 62 ontraad ik, want daarin wordt gevraagd om af te zien van de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd.

De motie op stuk nr. 63 gaat over de jongere partner en de overbruggingsregeling. Die motie ontraad ik, want zij is niet gedekt.

In de motie op stuk nr. 64 wordt verzocht om te onderzoeken waarom zo weinig mensen een aanvraag deden. Dat heb ik de Kamer reeds laten weten. Daarom ontraad ik ook deze motie.

Ik kom op de motie op stuk nr. 69. Die gaat over de zzp'ers en de schuldhulp. Ik heb daar in de schriftelijke beantwoording al het een en ander over gezegd. Als ik deze motie zo mag lezen dat ik mij verdiep in de Rotterdamse aanpak en alsdan bekijk of ik deze landelijk zou willen aanbevelen — meer kan ik niet doen — dan laat ik het oordeel over deze motie aan de Kamer.

De **voorzitter**:
Ik zie instemmende gebaren vanaf de achterste bankjes. Dat gaat dus goed.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Helemaal goed.

De motie op stuk nr. 70, over de rekenrente, ontraad ik.

De motie op stuk nr. 71 gaat over de pensioencommunicatie en de banken. Als ik die zo mag lezen dat ik Stichting Pensioenregister vraag om dit te verkennen, dan kan ik het oordeel over de motie aan de Kamer laten.

De **voorzitter**:
Ook daar stemt de heer Krol non-verbaal mee in.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Prima.

De motie-Öztürk/Krol op stuk nr. 72 moet ik ontraden.

De motie-Klein op stuk nr. 79 is de laatste. Die is overbodig, want gemeenten hebben al heel veel maatwerk. Meer ruimte voor maatwerk hoeft niet. Deze motie ontraad ik dus ook.

Ik ben aan het eind van de stapel moties. De amendementen had ik al behandeld.

De **voorzitter**:
Maar om de heer Van Weyenberg een beetje bij te vallen, moet ik eerlijkheidshalve zeggen dat wij hier nog het expliciete oordeel over de moties op de stukken nrs. 27 en 31 willen horen. Wij vermoeden dat ze allebei ontraden zijn.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
De motie-Ulenbelt/Karabulut op stuk nr. 27 gaat over het ongedaan maken van het verhogen van de AOW-leeftijd in 2016. Die ontraad ik.

De motie-Karabulut/Ulenbelt op stuk nr. 31 gaat over de sociale werkvoorziening. Die heeft een vreemde dekking. Ontraden.

De **voorzitter**:
Daarmee zijn wij gekomen aan het eind van de tweede termijn van de zijde van het kabinet. Nee, mevrouw Voortman heeft nog een vraag.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Volgens mij heb ik nog steeds geen reacties gehad op mijn amendement op stuk nr. 22.

De **voorzitter**:
Het preadvies op de amendementen op stukken nrs. 19 tot en met 22 van de minister luidde: ontraden. Dat ging echter nog niet vergezeld van een argumentatie. Die wilt u graag alsnog horen over het amendement op stuk nr. 22. Bij het scheiden van de markt is het woord aan de minister.

Minister **Asscher**:
Ik moet even zoeken.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Heeft iemand het bij de hand?

De **voorzitter**:
Nu blijven we ook tot het eind, mijnheer Ulenbelt. Niet weglopen nu. We maken het even af.

Minister **Asscher**:
Laat ik hiervoor dan even de ruimte nemen. Ik snap helemaal de gedachte bij dit amendement. Ik zie ook dat de Kamer het debat over vluchtelingen nog even zou willen hernemen, juist als het gaat om de integratie van jonge vluchtelingen. Ik weet dat dat onderwerp niet alleen mevrouw Voortman aan het hart gaat, maar eigenlijk iedereen in deze Kamer. Dit amendement grijpt echter in in de budgettaire kaders die daarvoor gegeven zijn, terwijl uit de brief van afgelopen vrijdag van het kabinet duidelijk is geworden dat er voldoende middelen zijn om te doen wat nodig is, niet alleen voor het COA maar ook voor de gemeenten. Ik verwijs ook naar de intensivering van de maatschappelijke begeleiding en van de taalcursussen. Dit amendement voegt daaraan nog iets toe. Dat maakt het amendement aan de ene kant overbodig. Aan de andere kant zou ik het op grond van die dekking ook willen ontraden. Het spijt me vooral dat dit preadvies zo lang op zich heeft laten wachten. Ik beloof mevrouw Voortman beterschap voor de toekomst.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):
Dat is in ieder geval fijn om te horen. Alleen zei de minister in zijn beantwoording dat het kabinet gaat bekijken of en hoe er extra taallessen gegeven moeten worden, binnen de bestaande kaders. Dan weet je al dat, als daar geen extra budget voor is, de kans best reëel is dat het kabinet straks terugkomt en zegt: dit gaat niet lukken. Dan is het toch goed om dat budget wel alvast te reserveren?

Minister **Asscher**:
Nee, dan verwijs ik echt naar de eerdere brief van staatssecretaris Dijkhoff over deze kwestie. Dat deed ik ook al in de brief van vrijdag. Hij schreef daarin dat hij, juist vanwege de eerder aangenomen motie-Klaver, bereid is om te oefenen met een tweesporenbeleid rond deze kwestie. Dat wil het volgende zeggen. Het is al toegestaan aan vrijwilligers om taalles te geven aan mensen die nog in procedure zijn. De staatssecretaris wil echter voor die groep waarvoor de kans heel groot is dat de vergunning daadwerkelijk wordt verleend, samen met het COA bekijken of dat moet leiden tot eerder door professionals gegeven taalcursussen. Daarbij zullen middelen niet de reden zijn om het niet te doen. Het criterium waaraan we hier toetsen, is wat het doet voor de effectiviteit van het Nederlandse asielbeleid. De zorg die gevoeld wordt is namelijk tweeërlei. Aan de ene kant is er de met de Kamer gedeelde zorg dat we zo snel mogelijk moeten beginnen met de integratie van mensen die hier mogen blijven. Aan de andere kant vraagt de effectiviteit van het asielbeleid dat je geen professionele taalcursussen gaat geven aan mensen van wie je vaststelt dat ze het land weer moeten verlaten. Die hele inhoudelijke redenering ligt onder de brief van staatssecretaris Dijkhoff. Ik heb alle waardering voor het feit dat mevrouw Voortman met dit amendement middelen heeft willen verstrekken voor het geval dat er ten gevolge van de uitvoering van de in de brief van staatssecretaris Dijkhoff gedane toezegging toch sprake is van meer professionals die de taalcursussen via het COA gaan geven aan de jonge asielzoekers die waarschijnlijk mogen blijven. De middelen zijn daar echter niet het probleem.

De **voorzitter**:
Dank u zeer. Hiermee zijn wij gekomen aan het einde van deze begrotingsbehandeling. Ik dank de bewindslieden zeer voor hun aanwezigheid en voor de gegeven antwoorden.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
Morgen zal er over de ingediende moties en amendementen worden gestemd. Ik zeg dat nog even nadrukkelijk, omdat het natuurlijk ook kort dag is voor de verwerking van de stemadviezen.